

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO

miesięcznik

Rok V

Warszawa — Lipiec 1952 r.

Nr 7 (49)

TRESC NUMERU:

ANDRZEJ GWIŹDŹ
MIECZYSLAW KOWALIK
FRANCISZEK WENTOWSKI

ANDRZEJ HOROSZKIEWICZ
STANISLAW GARLICKI

- Wielka Karta zwycięskich osiągnięć ludu pracującego
- Mieszkania służbowe w świetle nowych przepisów
- Sankcje za niewykonanie lub nieterminowe wykonanie umów inwestycyjno-budowlanych
- Podstawowe problemy prawne nadzoru inwestycyjnego
- Scalanie ubezpieczeń społecznych

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO za czas od 15 maja do 15 czerwca 1952 r. INWESTYCJE: Przepisy inwestycyjne na rok 1952. GOSPODARKA LOKALAMI I NAJEM. LOKALI: Planowa gospodarka lokalami biurowymi w myśl wytycznych Prezydium Rządu. Orzecznictwo i wykładnia Państwowej Komisji Lokalowej w sprawie przepisów lokalowych. NOTATNIK: Postępowanie egzekucyjne w sprawach przeciwko przedsiębiorstwom i urzędem w Związku Radzieckim. Odpowiedzialność majątkowa pracowników przedsiębiorstw budowlanych. ORZECZNICTWO W SPRAWACH GOSPODARCZYCH: Sąd Najwyższy. Główna Komisja Arbitrażowa. Trybunał Ubezpieczeń Społecznych. PRZEGLĄD WYDAWNICTW: Czasopisma.

ANDRZEJ GWIŹDŹ

Wielka Karta zwycięskich osiągnięć ludu pracującego

Ogólnonarodowa dyskusja nad projektem Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stała się wielkim, doniosłym przeżyciem Narodu Polskiego. „Nie ma bodaj w Polsce zakładu pracy, nie ma takiej gromady wiejskiej i szkoły, gdzie dyskusja nad projektem Konstytucji nie wywołałaby wzmożonej aktywności ogółu ludności. W całym kraju odbyło się blisko 200.000 zebrań i odczytów, w których brało udział ponad 10 milionów osób z czego blisko milion czterysta tysięcy ludzi zabrało głos na zebraniach, aby wyrazić swe zdanie o projekcie Konstytucji. Dziesiątki tysięcy ludzi wypowiedziało się w listach do prasy, radia i Komisji Konstytucyjnej, zgłaszając uwagi i poprawki do projektu Konstytucji¹⁾. Nie obyło się rzecz jasna bez zgrzytów, bez wrogich, dywersyjnych prób obniżenia wielkości projektu Konstytucji w oczach mas. Było to wyrazem istniejącej, i zaostrzającej się walki klasowej. Ale najważniejsze jest, że w toku zebrań i dyskusji potrafiono zawsze znaleźć właściwą odpowiedź na podszepty wroga, potrafiono zawsze dać należyta odprawę wrogim i dywersyjnym wystąpieniom. Dominowało w toku ogólnonarodowej dyskusji nad projektem Konstytucji — „poczucie gospodarza“, poczucie, że

oto we własnych, najbardziej własnych sprawach zabierają głos ludzie pracy z miast i wsi starając się wniknąć lepiej i głębiej w treść i sens dokonanych przemian, jeszcze lepiej je zrozumieć, przyswoić, utrwalić w pamięci, jeszcze raz zdać sobie sprawę z jakościowej przeciwstawności naszego ustroju — ustrojowi Polski przedwrześniowej, przeciwstawności dostrzegalnej przecież w codziennym doświadczeniu. Najściślejszy związek jaki łączy masy pracujące w Polsce Ludowej z ich państwem znalazł najdobitniejszy wyraz w drugim etapie dyskusji, kiedy punkt ciężkości przesunął się na sprawę obowiązków jakie nakłada na obywatela ustrój demokracji ludowej. W okresie tym rozwinęła się szeroka akcja podejmowania doniosłych i wartościowych zobowiązań produkcyjnych ku uczczeniu 60-jej rocznicy urodzin Prezydenta RP Bolesława Bieruta i tradycyjnego święta 1-Majowego. Podkreślano przy tym niejednokrotnie, że Prezydent RP Bolesław Bierut „...jest autorem podstawowych założeń i artykułów projektu Konstytucji, a jako Przewodniczący Komisji Konstytucyjnej kierował całokształtem prac związanych z dyskusją konstytucyjną i opracowaniem Konstytucji²⁾. „W przemówieniach dyskutantów a zwa-

1) „Trybuna Ludu“ 11.IV.1952 r. Nr 102 (1164).

2) Edward Ochab: Żołnierz i wódz klasy robotniczej i narodu polskiego, „Nowe Drogi“ 1952 r., Nr 4 (34), s. 15.

szcza robotników górowała nuta głębokiej dumy klasowej i narodowej z dotychczasowych osiągnięć i zdobyczy klasy robotniczej i całego narodu polskiego, głębokiej wiary w piękną, słoneczną socjalistyczną przyszłość naszego wyzwolonego narodu, głębokiej miłości do pierwszego Obywatela Rzeczypospolitej, wielkiego syna polskiej klasy robotniczej, wiernego ucznia Lenina i Stalina — towarzysza Bolesława Bieruła³⁾.

2.

Przyczyną, która wywołała tę żywiołową falę zainteresowania i entuzjazmu dla projektu Konstytucji była jego prawdziwość. W prostych słowach jeden z robotników F.S.O. na Żeraniu powiedział w toku dyskusji: „Na którą by stronicę nie spojrzeć, jakby tego projektu nie odwracać — na lewo czy na prawo, jakiego zdania nie chwycić — wszędzie prawda i prawda”. Istotnie: Konstytucja nasza jest bilansem już osiągniętych zdobyczy a nie programem, który by miał być kiedyś w przyszłości ewentualnie realizowany. W ten sposób Konstytucja nasza odpowiada jednej z podstawowych zasad marksistowsko-leninowskiej nauki o istocie konstytucji typu socjalistycznego. Józef Stalin mówił: „...Konstytucji nie należy utożsamiać z programem. Oznacza to, że między programem a konstytucją zachodzi istotna różnica. Podczas gdy program mówi o tym czego jeszcze nie ma i co musi być dopiero osiągnięte i zdobyte w przyszłości — konstytucja, wręcz przeciwnie, powinna mówić o tym, co już jest, co już zostało osiągnięte i zdobyte obecnie w teraźniejszości. Program dotyczy przede wszystkim przyszłości, konstytucja — teraźniejszości... (Konstytucja) ...stanowi bilans przebytej drogi, bilans już osiągniętych zdobyczy. Jest więc rejestracją i ustawowym usankcjonowaniem tego, co faktycznie zostało już osiągnięte i wywalczone⁴⁾. Ten charakter naszej Konstytucji podkreślił także w przemówieniu na posiedzeniu Komisji Konstytucyjnej Prezydent RP Bolesław Bierut: „Nowa Konstytucja — mówił Bolesław Bierut — ma być ujętą w formę powszechnego prawa Wielką Kartą zwycięskich osiągnięć i utrwalonych na zawsze zdobyczy społecznych polskiego ludu pracującego... W suchych na pozór artykułach projektu Konstytucji zawarty jest w istocie ogólny wynik i bilans wiekowej historii walk... uwieńczonych zwycięstwem⁵⁾”.

Toteż także w jednym z podstawowych zagadnień Konstytucji, jakim jest zagadnienie ustroju społeczno-gospodarczego mamy do czynienia nie z programem, lecz z bilansem już osiągniętych zdobyczy. Konstytucja nasza rejestruje istniejący ustrój społeczno-gospodarczy, istniejącą wielokładową bazę, taką jaką ona jest w rzeczywistości, rejestrując jednak także jej dynamikę, jej

już wyraźnie zarysowane i dostrzegalne kierunki rozwojowe i prawidłowości wzrostu. Trzeba przy tym zwrócić uwagę, że — jak to stwierdził Wicepremier Jędrzychowski — rok konstytucyjny nie jest jakąś przełomową datą w społeczno-gospodarczym rozwoju Polski do socjalizmu⁶⁾. Uchwalenie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nie przypada na moment zakończenia określonej fazy lub określonego etapu rozwojowego... Ta specjalna cecha powoduje, że sformułowania Konstytucji w większej mierze muszą uwzględnić przejściowy charakter ustroju, rozwojowy charakter stosunków społecznych i państwowo-prawnej nadbudowy⁶⁾.

3.

Długa droga wiodła Naród Polski do ustroju, który zarejestrować ma Konstytucja. „Od rozpaczliwych walk i buntów chłopskich — mówi Prezydent RP Bolesław Bierut — od walk najświatlejszych i postępowych ludzi z ciemnotą i reakcją, od Konstytucji 3 maja 1791 r., konstytucji nieurzęczywistnionej, której pamięć mimo to w ciągu półtora wieku naród czcił jako pierwszy wyłom — nikły jeszcze i niepewny — ale podważający tyranie przywilejów magnacko-szlacheckich — ciągnie się poprzez okres międzywojenny i okres okupacji hitlerowskiej, usłana setkami tysięcy ofiar spośród najlepszych, długa, znojna, pełna bohaterstwa i poświęcenia droga walki o wolność, o prawa dla ludu, o władzę ludu⁷⁾”. Walka ta zakończyła się pełnym zwycięstwem. Wstęp do Konstytucji mówi: „Historyczne zwycięstwo ZSRR nad faszyzmem wyzwoliło ziemie polskie, umożliwiło polskiemu ludowi pracującemu zdobycie władzy i stworzyło warunki narodowego odrodzenia Polski w nowych sprawiedliwych granicach“ i dalej: „Wcielając w życie wiekopomne wskazania Manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 22 lipca 1944 r. i rozwijając jego zasady programowe, władza ludowa — dzięki ofiarnym i twórczym wysiłkom polskiego ludu pracującego w walce z zaciekłym oporem rozbitków starego ustroju kapitalistyczno-obszarniczego — dokonała wielkich przeobrażeń społecznych. W wyniku rewolucyjnych walk i przemian obalona została władza kapitalistów i obszarników, utrwaliło się państwo demokracji ludowej, kształtuje się i umacnia nowy ustrój społeczny odpowiadający interesom i dążeniom najszerzych mas ludowych“.

Te słowa wstępu bardzo dobitnie charakteryzują rolę ludowej władzy oraz prawa Polski Ludowej jako czynników aktywnie uczestniczących w dokonywaniu rewolucyjnych przemian. Sam wstęp do Konstytucji charakteryzuje zresztą państwo demokracji ludowej jako podstawową siłę zapewniającą najpełniejszy rozkwit narodu polskiego, jego niepodległość i suwerenność. Pań-

³⁾ Edward Ochab: Przemówienie na uroczystej akademii w dniu 18.IV.1952 r., „Trybuna Ludu“ z dnia 19.IV.1952 r., Nr 109 (1171).

⁴⁾ O projekcie Konstytucji ZSRR (tł. pol. wyd. KiW 1951, s. 21).

⁵⁾ Przemówienie na posiedzeniu Komisji Konstytucyjnej z dnia 23.I.1952 r., „Nowe Drogi“ 1951, Nr 6 (30).

⁶⁾ Stefan Jędrzychowski: Podstawowe cechy charakterystyczne Konstytucji PRL — „Myśl Filozoficzna“ 1952, Nr 1 (3), str. 5.

⁷⁾ Przemówienie na posiedzeniu Komisji Konstytucyjnej j. w.

stwo i prawo, będąc elementami nadbudowy, nie są bowiem i — jak uczy Józef Stalin — nie mogą być biernym odzwierciedleniem bazy, ale są aktywną siłą, która obsługując bazę jednocześnie ją kształtuje.

Zwłaszcza doniosłą aktywną rolę odgrywają państwo i prawo klasy, która zrzucając pięta niewoli buduje nowe lepsze życie, buduje nowy wyższy ustrój: socjalizm. Jak wiadomo jedną z podstawowych cech charakterystycznych rewolucji proletariackiej w odróżnieniu od rewolucji burżuazyjnej jest to, że „podstawowe zadanie rewolucji burżuazyjnej sprowadza się do tego, aby zdobyć władzę i dostosować ją do istniejącej ekonomiki burżuazyjnej, gdy natomiast podstawowe zadanie rewolucji proletariackiej sprowadza się do tego, aby po zdobyciu władzy zbudować nową, socjalistyczną ekonomikę”⁸⁾. Jak wiadomo jedną z podstawowych cech państwa typu socjalistycznego jest to, że wykonuje ono obok funkcji gniewienia oporu klas wyzyskiwaczy i funkcji ochrony państwa przed otoczeniem kapitalistycznym także nową funkcję: organizacyjno-gospodarczą i kulturalno-wychowawczą, funkcję nieznana państwu eksploatatorskiemu, która jest funkcją pozytywną, która jest budownictwem nowego w gospodarce i kulturze Narodu.

Od ośmiu lat od chwili wyrwania władzy z rąk burżuazji i obszarników lud pracujący miast i wsi buduje nowe. Jednym z najważniejszych instrumentów likwidacji starych stosunków i budowy nowych, socjalistycznych — było i jest prawo. W szeregu doniosłych aktów prawnych władza ludowa ustaliła nowe zasady życia społecznego i państwowego, które obecnie rejestruje i utrwała prawo najwyższe — Konstytucja.

4.

W szczególności dotyczy to właśnie ustroju społeczno-gospodarczego. Przepisy rozdziału drugiego Konstytucji wysuwają na plan pierwszy zagadnienie gospodarki planowej. Rozwój życia gospodarczego i kulturalnego kraju odbywa się w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej na podstawie narodowego planu gospodarczego. Państwo organizuje gospodarkę planową opierając się na uspołecznionych środkach produkcji, wymiany, komunikacji, kredytu. Najważniejszą dźwignią rozwoju gospodarczego jest rozbudowa państwowego przemysłu socjalistycznego, rozstrzygającego czynnika przekształcania stosunków społeczno-gospodarczych. Państwo posiada monopol handlu zagranicznego. Zasadniczym celem planowej polityki gospodarczej jest stały rozwój sił wytwórczych kraju, nieustanne podnoszenie poziomu życiowego mas pracujących, umacnianie siły obronności i niezależności Ojczyzny.

Konstytucja rejestruje zdobycze już osiągnięte. Nie od dziś przecież rozwija państwo życie gospodarcze i kulturalne na podstawie planu. Zwycięsko wykonana ustawa z dnia 2 lipca 1947 r. o planie odbudowy gospodarczej (Dz.U.R.P. Nr 53, poz. 285), zwycięsko realizowana ustawa

o 6-letnim planie rozwoju gospodarczego i budowy podstaw socjalizmu na lata 1950—1955 uchwalona przez Sejm Ustawodawczy w dniu 21 lipca 1950 r. (Dz.U.R.P. Nr 37, poz. 344) — oto najważniejsze etapy tej walki. Jednocześnie wydawane były i są inne także akty ustawodawcze, które służyć mają rozwojowi życia gospodarczego i usprawnieniu gospodarki planowej. Wymienić tu należy przykładowo całokształt przepisów prawnych dotyczących państwowego arbitrażu gospodarczego, ustawodawstwo o umowach planowych, o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości dla narodowych planów gospodarczych itd. Dla sprawy prawidłowego kierownictwa rozwojem życia gospodarczego i kulturalnego doniosłe znaczenie ma także struktura organizacyjna naczelných organów administracji państwowej, a zwłaszcza administracji gospodarczej. Stworzone w przeddzień „bitwy o handel” ustawą z dnia 27 marca 1947 r. Ministerstwo Przemysłu i Handlu, które w latach 1947—1950 skupiało całe bieżące kierownictwo życiem gospodarczym — uległo jak wiadomo zasadniczej reorganizacji przeprowadzonej ustawą z dnia 10 lutego 1949 r. o zmianie organizacji naczelných władz gospodarki narodowej (Dz.U.R.P. Nr 7, poz. 43). Istotnymi elementami tej ustawy — jak to zauważono w literaturze — były: 1) przemiany organizacyjne idące w kierunku specjalizacji i organizacyjnej dezintegracji państwowego aparatu zarządzania, 2) zabezpieczenie i wzmocnienie jednolitego kierownictwa ogólnego całością gospodarki narodowej. Podkreślono przy tym, że „im głębiej idzie specjalizacja związana z organizacyjną dezintegracją istniejących poprzednio ośrodków zarządzania — tym większego znaczenia nabiera organizacyjne ugruntowanie organów naczelnego kierownictwa jednolitego planowania i koordynacji na najwyższym szczeblu”⁹⁾. Ten proces, w którym bardzo wyraźnie odbija się doniosłe i rosnące znaczenie funkcji organizacyjno-gospodarczej i kulturalno-wychowawczej państwa ludowego znalazł także swój wyraz w szeregu dalszych aktów prawnych dotyczących struktury organizacyjnej naczelných organów administracji państwowej. W ten sposób prawo Polski Ludowej zabezpieczając od strony strukturalno-organizacyjnej sprawne kierownictwo gospodarką narodową aktywnie pomagało socjalistycznemu układowi gospodarczemu we wzroście i rozwoju. W tym miejscu wypadnie wspomnieć uchwałę Rady Ministrów z dnia 31 maja 1950 r., która nadała regulamin Prezydium Rządu i dekret z dnia 21 września 1950 zmieniający ustawę o zmianie organizacji naczelných władz gospodarki narodowej (Dz. U. Nr 44, poz. 400), mocą którego zakres właściwości Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów przeszedł na Prezydium Rządu, z drugiej zaś strony długi szereg ustaw i dekretów, mocą których powołane zostały w ostatnich la-

⁸⁾ Stalin: Dzieła (tl. pol.), tom VIII, str. 32.

⁹⁾ Stefan Rozmaryn: O zmianach w organizacji naczelných władz gospodarki narodowej, „Państwo i Prawo” 1949, Nr 5 (39), por. także Andrzej Gwiżdż: Z bieżących zagadnień prawa państwowego, „Państwo i Prawo” 1950, Nr 7 (65).

tach nowe ministerstwa jak: Gospodarki Komunalnej, Przemysłu Chemicznego, Budownictwa Przemysłowego oraz Budownictwa Miast i Osiedli, Kolej oraz Transportu Drogowego i Lotniczego, Przemysłu Drobnoego i Rzemiosła, Państwowych Gospodarstw Rolnych, Przemysłu Maszynowego, Przemysłu Mięsnego i Mleczarskiego itd., oraz urzędów centralnych jak Centralny Urząd Wydawnictw, Centralny Urząd Geologii, Centralny Urząd Gospodarki Materiałowej i inne. Oto najważniejsze bodaj spośród aktów prawnych, które organizują i umacniają planowe kierownictwo gospodarką w Polsce.

W art. 8 Konstytucja rejestruje i utrzuła istnienie mienia ogólnonarodowego tj. własności państwowej, która podlega szczególnej trosce i opiece państwa oraz wszystkich obywateli. Także i w tym wypadku powołać można długi szereg aktów ustawodawczych, które aktywnie przyczyniły się do stworzenia mienia ogólnonarodowego o tym zasięgu i tej roli, jakie obecnie rejestruje i utrzuła Konstytucja. Na podstawie obowiązujących przepisów prawa wyłącznym przedmiotem własności państwowej są obecnie w szczególności¹⁰⁾: środki produkcji zorganizowane w przedsiębiorstwach określonych w ustawie z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejściu na własność państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 17 ze zmianą w n-rze 72/1946 r., poz. 394); nieruchomości ziemskie przekraczające obszar określony w dekreście PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. Nr 3/1945, poz. 13), w dekreście z dnia 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. Wolnego Miasta Gdańska (Dz. U. R. P. Nr 49, poz. 279) oraz nieruchomości określone w ustawie z dnia 20 marca 1950 r. o przejściu przez państwo dóbr martwej ręki (Dz. U. R. P. Nr 9, poz. 87); obszary leśne przekraczające powierzchnię określoną w dekreście PKWN z dnia 12.XII.1944 r. o przejściu niektórych lasów na własność skarbu państwa (Dz. U. Nr 15, poz. 82); wszystkie grunty na obszarze miasta st. Warszawy (dekret z dnia 26.X.1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy — Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 279); własność górnicza określona w prawie górniczym kilkakrotnie nowelizowanym w Polsce Ludowej (Dz. U. R. P. z 1946 r. Nr 2, poz. 15, 1947 r. Nr 24, poz. 93, 1947 r. Nr 65, poz. 383); wszelkie apteki — ustawa z dnia 8.I.1951 r. o przejściu aptek na własność państwa (Dz. U. R. P. Nr 1, poz. 1); waluty obce, monety złote, złoto i platyna w granicach określonych w ustawie z dnia 28.X.1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 50, poz. 460) itd.

Art. 9 Konstytucji dotyczy problemu „niezwykle ważnego na obecnym etapie naszego budownictwa socjalistycznego“¹¹⁾, problemu spójni go-

spodarczej między miastem i wsią. Art. 9 podkreśla, że planowe wzmacnianie spójni jest jednym z zadań państwa. W celu wzmacniania spójni państwo zapewnia nieustanny wzrost produkcji przemysłu państwowego służącej wszechstronnemu zaspokajaniu potrzeb wytwórczych i konsumpcyjnych ludności wiejskiej, jednocześnie planowo wpływając na stały wzrost towarowej produkcji rolniczej, która zaopatruje przemysł w surowce, a ludność miejską w żywność. Celowi pogłębienia i wzmocnienia spójni gospodarczej między miastem i wsią służy szereg obowiązujących aktów prawnych. Nieustanny wzrost produkcji przemysłu państwowego odbywa się na podstawie ustawy o Planie 6-letnim. Planowy wpływ na stały wzrost towarowej produkcji rolniczej wywiera państwo między innymi poprzez obowiązujące ustawodawstwo o skupie, jak dekret o planowym skupie zbóż z dnia 23.VII.1951 r. (Dz. U. R. P. Nr 39, poz. 297), o zabezpieczeniu dostawy ziemniaków z dnia 8.X.1951 r. (Dz. U. R. P. Nr 52, poz. 368), ustawa o obowiązkowych dostawach zwierząt rzeźnych z dnia 15 lutego 1952 r. (Dz. U. R. P. Nr 8, poz. 46) oraz dekret o obowiązkowych dostawach mleka z dnia 24.IV.1952 r. (Dz. U. R. P. nr 22, poz. 142). Obecnie jak wiadomo — po VII plenum KC PZPR przed organami państwowymi stoi zadanie dalszego wzmocnienia spójni gospodarczej między miastem i wsią.

Dalsze artykuły Konstytucji precyzyjnie charakteryzują nasz wieloukładowy ustrój społeczno-gospodarczy, dokładnie obrazując miejsce jakie w nim zajmują oraz rolę jaką odgrywają układy: socjalistyczny, drobnotowarowy i kapitalistyczny. Konstytucja rejestruje jednocześnie i utrzuła funkcje państwa w tej dziedzinie oraz pewne kierunki rozwojowe nie od dziś w rozwoju naszego życia gospodarczego istniejące. Także i w tym wypadku Konstytucja rejestruje to, co już zostało osiągnięte. Należy tu podkreślić, że rola i znaczenie własności państwowej kształtowały się w Polsce Ludowej, nie tylko w oparciu o cytowane poprzednio akty ustawodawcze niejako konstytuujące własność państwową, ale także w oparciu o przepisy karne, w szczególności przepisy „małego kodeksu karnego“, tj. dekretu z 16.XI.1945 r., które dały należyłą ochronę rozwijającej się własności państwowej i planowemu obrotowi towarowemu.

Ta szczególna ochrona karna przysługuje oczywiście także własności spółdzielczej. Władza ludowa bowiem od pierwszej chwili otacza opieką ruch spółdzielczy i udziela mu wszechstronnej pomocy i poparcia. Zasadniczymi aktami ustawodawczymi dotyczącymi spółdzielczości są obecnie: prawo spółdzielcze (wg tekstu jednolitego ogłoszonego w r. 1950 Nr 25, poz. 232), ustawa z dnia 21.V.1948 r. o centralnym związku spółdzielczym i centralach spółdzielni (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 199 oraz Nr 65/1949 r., poz. 524) i ustawa z tegoż dnia o centralach spółdzielczo-państwowych (Dz. U. R. P. Nr 30, poz. 200). W tym miejscu należy podkreślić, że zasadę dobrovolności tworzenia rolniczych spółdzielni produkcyjnych będącą fundamentem polityki partii i rządu w tych

¹⁰⁾ Cytuję wg Jana Wasilkowskiego: Typy i formy własności w projekcie Konstytucji PRL, „Państwo i Prawo“ 1952, Nr 3 (73), str. 416.

¹¹⁾ Bolesław Bierut: O umocnienie spójni gospodarczej między miastem i wsią w obecnym okresie budownictwa socjalistycznego, „Nowe Drogi“ 1952 Nr 6 (36).

sprawach — Konstytucja podnosi do godności zasady konstytucyjnej (art. 10, ust. 2).

Wreszcie — zagadnienie własności indywidualnej. Konstytucja uznaje i ochrania na podstawie obowiązujących ustaw indywidualną własność w obu jej postaciach: zarówno wtedy, gdy ma się do czynienia z własnością wytwórców drobnotowarowych, jak i wtedy, gdy ma się do czynienia z własnością kapitalistyczną. Jednocześnie jednak Konstytucja rozróżnia te dwie różne postacie własności indywidualnej określając inaczej stosunek państwa do wytwórców drobnotowarowych (art. 10, ust. 1: „Polska Rzeczpospolita Ludowa gwarantuje opieką indywidualne gospodarstwa rolne pracujących chłopów i udziela im pomocy...”), inaczej zaś do klas żyjących z wyzysku (art. 3, pkt. 4: „Polska Rzeczpospolita Ludowa ...ogranicza, wypiera i likwiduje klasy społeczne żyjące z wyzysku robotników i chłopów”). Także i ten stosunek jest zarejestrowaniem drogi, po której władza ludowa już kroczy. Aby to udowodnić wystarczy spojrzeć na prawa i obowiązki chłopów pracujących oraz prawa i obowiązki kulaków przez pryzmat dekretu z dnia 30.VI.1951 r. o podatku gruntowym (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 283), przez pryzmat ustawodawstwa o skupie produktów rolnych (cyt. wyżej), przez pryzmat ustawodawstwa o pomocy sąsiedzkiej, o oddłużeniu dokonanym w związku z reformą walutową itd. względnie — gdy chodzi o stosunki miejskie — przez pryzmat ustawodawstwa z okresu tzw. „bitwy o handel“ (Dz. U. R. P. z 1947 r. Nr 43, poz. 218, 219 i 220).

W zakończeniu — zagadnienie pracy. W uroczysty sposób stwierdza Konstytucja, że praca jest prawem, obowiązkiem i sprawą honoru każdego obywatela, że pracą swoją, przestrzeganiem dyscypliny pracy, współzawodnictwem pracy i doskonaleniem jej metod lud pracujący miast i wsi wzmacnia siłę i potęgę ojczyzny, podnosi dobrobyt narodu i przyspiesza całkowite urzeczywistnienie ustroju socjalistycznego. To zagadnienie — ogromnie bogate i rozległe — da się tu zaledwie zarysować. Jak wiadomo prawo do pracy zapewniają: społeczna własność podstawowych środków produkcji, rozwój na wsi ustroju społeczno-spółdzielczego wolnego od wyzysku, planowy wzrost sił wytwórczych, usunięcie źródeł kryzysów ekonomicznych, likwidacja bezrobocia — już sama sprawa gwarancji prawa do pracy ma swoją bogatą historię zawartą także i w aktach normatywnych władzy ludowej. Jeżeli w art. 14 można dziś zarejestrować istnienie dyscypliny pracy, to oczywiście nie miałyby to miejsca bez ustawy z 19.IV.1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 20, poz. 168). Jeżeli mówi się o szacunku, jakim otoczeni są przodownicy pracy, to nie można pominąć uchwalenia przez Sejm ustaw z 21.VII.1949 r. o orderze „Budowniczy Polski Ludowej“ (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 301) i orderze „Szłandar Pracy“ (Dz. U. R. P. Nr 41, poz. 300). Jeżeli mówi się o prawie każdego obywatela do pracy w swojej dziedzinie, to nie można pomijać całokształtu przepisów o planowym zatrudnianiu absolwentów średnich szkół zawodowych i szkół wyższych. Jeżeli

mówi się o coraz pełniejszym urzeczywistnianiu zasady socjalizmu, to nie można pominąć długiego szeregu aktów normatywnych, które regulują zagadnienie płac w Polsce Ludowej.

6.

Z twórczym entuzjazmem powita cały naród uchwalenie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. W dziewiąty rok Polski Ludowej wchodzimy mocniejsi o Konstytucję, która już dziś staje się „orężem i sztandarem w dalszej naszej walce o całkowite wyzwolenie człowieka, o utrwalenie pokoju, o zwycięstwo socjalizmu“ (Bierut), która już dziś staje się natchnieniem i zachętą dla walczących o wyzwolenie narodowe i społeczne na całym świecie, która wraz ze swym wspólnym wzorem — Konstytucją Stalińską — jest płomiennym aktem oskarżenia przeciwko kapitalizmowi i faszyzmowi. Konstytucja rejestruje całokształt istniejących już w rzeczywistości podstawowych urządzeń naszego ustroju społeczno-gospodarczego i politycznego. Wydawało się możliwe bardzo pobieżnie choćby naszkicować rolę, jaką w stworzeniu tych urządzeń odegrało nasze polskie prawo ludowe. Nasuwa to jednak konieczność uczynienia jeszcze dwóch uwag: 1) ustawy te są wyrazem interesów i woli ludu pracującego; uchwalają je „najwyższy wyraziciel woli ludu“ Sejm, którego siłą napędową była i jest awangarda klasy robotniczej — Polska Zjednoczona Partia Robotnicza; 2) ustawy jak wiadomo nie działają samoczynnie. Wiceprezes Rady Ministrów Hilary Minc mówił kiedyś w związku z wprowadzeniem w życie ustawy o zabezpieczeniu dyscypliny pracy: „Towarzyszom wydawało się, że ustawa o dyscyplinie pracy jest to taki cudowny lek, który wszystkie sprawy sam załatwi. Dlatego — gdy przyszła ustawa, to nie przeprowadzono żadnej poważnej pracy politycznej wokół tej ustawy. Jak można sądzić, że samymi paragrafami prawniczymi da się załatwić tak ważną sprawę bez intensywnej politycznej roboty partii? Od kiedyż to ustawy samoczynnie działają i automatycznie dają rezultaty?“¹²⁾. Tym, kto z nieślabnącą energią prowadził pracę polityczną wokół wprowadzenia w życie ustaw i dekretów władzy ludowej była od pierwszych dni PKWN niezastąpiona bojowniczką o praworządność ludową — Polska Partia Robotnicza i jej następczyni Polska Zjednoczona Partia Robotnicza.

Te dwie uwagi prowadzą do końcowych wniosków: naród polski przeżywa dziś proces przekształcania się w naród socjalistyczny. Lud pracujący w miastach i we wsiach z uporem i entuzjazmem walczy o zbudowanie nowego ustroju, ustroju sprawiedliwości społecznej: socjalizmu. Siłą napędową w tej walce jest awangarda klasy robotniczej, jej mózg i jej serce: Partia, której przewodzi Prezydent Rzeczypospolitej Bolesław Bierut, twórca podstawowych założeń naszej Konstytucji.

¹²⁾ Hilary Minc: Podsumowanie dyskusji na V plenum KC PZPR, „Nowe Drogi“ 1950, Nr 4 (22), str. 218.

Mieszkania służbowe w świetle nowych przepisów

I.

1. Jedną z najistotniejszych cech odróżniających mieszkania „służbowe” czy też — w/g terminologii rozporządzenia Rady Ministrów z 21 czerwca 1950 r. (Dz. U.R.P. Nr 28, poz. 257) — „pracownicze” od innych typów mieszkań jest fakt, że zostaje ono oddane pracownikowi przez zatrudniający go zakład pracy; poszczególne zakłady pracy otrzymują odpowiednie przydziały (kontyngenty) z publicznego budownictwa mieszkaniowego w tym celu, aby umożliwić niezbędnej grupie pracowników zamieszkanie w danym osiedlu (lub też w pobliżu zakładu pracy) i tą drogą zapewnić sobie możliwość prawidłowej działalności¹⁾. W ten sposób rozdział mieszkań służbowych (pracowniczych) jest z jednej strony wyrazem poważnych osiągnięć socjalnych Państwa Ludowego, z drugiej zaś — częścią zespołu środków rzeczowych umożliwiających zakładowi pracy bądź wykonanie planu produkcji (w zakładach produkcyjnych), bądź spełnienie stojących przed nim zadań (w urzędach i instytucjach). Ta ostatnia funkcja mieszkania służbowego (pracowniczego) uzasadnia system rozdziału mieszkań za pośrednictwem zakładów pracy, które w innym przypadku nie byłyby zainteresowane podejmowaniem bądź co bądź obciążających ich aparat funkcji rozdziału mieszkań, a niekiedy i zarządu budynkami przeznaczonymi na mieszkania dla pracowników²⁾.

2. Przepisy o mieszkaniach służbowych (pracowniczych) powinny zatem łączyć oba wyżej scharakteryzowane elementy, tj. zapewniać pracownikom określone prawa związane z uzyskaniem mieszkania, równocześnie zaś pozostawiać zakładom pracy taką dyspozycyjność, jaka konieczna jest dla wykonania planu produkcji lub

spełnienia ich zadań. Tej roli nie spełniły przepisy uchylonego niedawno rozporządzenia z 21.VI 1950 r., oparte na założeniu, że zakład pracy może żądać zwrotu przydzielonego pracownikowi mieszkania wtedy tylko, gdy stosunek pracy zostaje rozwiązany z winy pracownika lub na jego żądanie (§ 12 ust. 1). W innych przypadkach pracownik w zasadzie może mieszkanie zatrzymać, chyba że zakład pracy proponuje mu odpowiednie pod względem metrażu i stanu technicznego mieszkanie zastępcze (§ 12 ust. 2 i § 13 ust. 2).

Możliwość zatem odzyskania przez zakład pracy raz przydzielonego mieszkania sprowadzała się do sytuacji zupełnie wyjątkowych, kiedy pracownik usunięty został bez wypowiedzenia lub wydany dyscyplinarnie. Natomiast w razie zwolnienia wskutek nieudolności, niedbalstwa lub opieślatości pracownik zatrzymywał mieszkanie, przy czym często przechodził do pracy lepiej płatnej lub bardziej mu odpowiadającej. Znane były wypadki, kiedy pracownicy po uzyskaniu mieszkania powodowali celowo wypowiedzenie, bądź — korzystając nieraz z nieświadomości władz zakładu pracy — uzyskiwali zgodę na zatrudnienie gdzie indziej.

Podział mieszkań na służbowe i pracownicze okazał się nieżyciowy. Według rozporządzenia z dnia 21 czerwca 1950 r. mieszkanie służbowe wiąże się ze szczególnym charakterem pracy używającego, wymagającej zajmowania lokalu w danym budynku (np. szef służby meteorologicznej), bądź polegającej na obsłudze tego budynku (dozorca, wartownik). Natomiast mieszkanie pracownicze nie zawiera tych elementów i ma za zadanie stworzenie pracownikowi warunków życiowych, umożliwiających prawidłową pracę. W scharakteryzowanym na wstępie ujęciu problemu, które wydaje się jedynie prawidłowe w gospodarce socjalistycznej, odróżnienie powyższe będące notabene pozostałością ustawodawstwa Polski kapitalistycznej traci jakiegokolwiek znaczenie. Obojętne jest bowiem z gospodarczego i społecznego stanowiska, czy chodzi o mieszkanie zajmowane przez pracownika, którego czynności wymagają umieszczenia go w określonym budynku, względnie obsługującego ten budynek, czy też o mieszkanie, którego posiadacz spełnia inne, pożyteczne dla zakładu pracy funkcje. W obu przypadkach mieszkanie stanowi, jak już wspomniano, element produkcji lub innych zadań zakładu pracy; w obu też przypadkach prawo do zajmowania mieszkania powinno być związane z trwaniem stosunku pracy. Ze istotnie opisany podział nie miał praktycznego znaczenia, świadczą różnice w sytuacji prawnej pracowników używających mieszkań służbowych i mieszkań pracowniczych: różnice te sprowadzały się przy mieszkaniach służbowych do krótszych terminów opróżnienia oraz do możliwości zarządzenia częściowego opróżnienia w celu wprowadzenia nowego pracownika, zatrudnionego w miejsce dotychczasowego. Jednakże

1) Szczegółowy tryb rozdziału oraz zasady wykorzystania mieszkań pracowniczych i służbowych normuje uchwała Nr 496 Rady Ministrów z 18 lipca 1951 r. (Mon. Pol. Nr A-68, poz. 887).

2) Bezpośredni zarząd państwowymi nieruchomościami mieszkalnymi sprawuje Minister Gospodarki Komunalnej; nie dotyczy to jednak nieruchomości służących potrzebom przedsiębiorstw państwowych nie podlegających Ministrowi Gospodarki Komunalnej i przekazanych do bezpośredniego zarządu tym przedsiębiorstwom (uchwała Prezydium Rządu z 27.IX.1950 r. Mon. Pol. Nr A-106, poz. 1336). Natomiast zarząd społecznych osiedli i domów pracowniczych, sprawowany w początkowym okresie przez Zakład Osiedli Robotniczych i jego organa, został przekazany właściwemu radom narodowym (uchwała Prezydium Rządu z 14.X.1950 r. Mon. Pol. Nr A-112, poz. 1407). Tak samo radom narodowym powierzono zostało przez Ministra Gospodarki Komunalnej wykonywanie zarządu nieruchomości mieszkalnych, sprawowanego uprzednio przez centralne zarządy przemysłu, centrale handlowe oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych (uchwała Nr 68/3 Prezydium Rządu z 29.IX.1951 r. Mon. Pol. Nr A-87, poz. 1200).

W Związku Radzieckim domy przeznaczone na mieszkania dla pracowników administrowane są w zasadzie przez zakłady pracy (A. J. Malginowa i I. G. Sołowiew: Dogovor żiliszcznogo najma i żiliszcznyje prawa grażdan — Moskwa, 1951, str. 50).

warunki uzasadniające prawo do żądania opróżnienia były dla obu kategorii mieszkań niemal identyczne. Same więc przepisy, które wprowadziły zróżnicowanie, nie wyprowadziły z tego zróżnicowania praktycznych konsekwencji.

W rezultacie zasób mieszkań przeznaczony do dyspozycji poszczególnych zakładów pracy stopniowo przechodził, praktycznie rzecz biorąc, do nieskrepowanego użytku posiadaczy, — a zakłady pracy występowały do władz naczelnych z nowymi żądaniami, trudnymi do zaspokojenia ze względu na szybszy aniżeli rozwój budownictwa i wzrost gospodarki narodowej.

Zjawisko to urosło do rozmiarów poważnej przeszkody w możliwości poprawienia warunków życia robotników, a tym samym było momentem wzmagającym płynność kadr i utrudniającym pracę przemysłu. Stwierdził to dobitnie Przewodniczący KC PZPR, Bolesław Bierut, w referacie wygłoszonym na VII Plenum KC, mówiąc: „Weźmy dla przykładu (możliwości polepszenia warunków klasy pracującej, mimo trudności — M. K.) sprawę mieszkań. Budujemy ich, jak wiadomo, bardzo wiele. Ale czy te mieszkania są dobrze i właściwie rozdzielane i wykorzystywane, czy otoczone są należytą troską o czystość w dzielnicach, osiedlach i hotelach robotniczych...? Poza tym w wielu mieszkaniach służbowych, starych i nowych, zamieszkują ludzie nie mający nic wspólnego z produkcją. Jasne jest, że z tym stanem rzeczy trzeba skończyć i ustalić twardą zasadę, że mieszkania służbowe są ważnym czynnikiem stabilizacji załogi i są dla niej i tylko dla niej przeznaczone“³⁾.

3. Zgodnie z przedstawionym stanem nowe rozporządzenie o mieszkaniach służbowych z 4 czerwca 1952 r. (Dz. U. R. P. Nr 29, poz. 196) zrywa z podziałem mieszkań na służbowe i pracownicze i wprowadza pojęcie mieszkania służbowego, związanego ze stosunkiem pracy.

Pracownik podpisuje umowę, w której zobowiązuje się w razie ustania stosunku pracy opróżnić na żądanie zakładu pracy otrzymane w związku z pracą mieszkanie służbowe. Rozporządzenie wymienia taksatywnie przypadki, w których zakład pracy zobowiązany jest zapewnić byłemu pracownikowi mieszkanie zastępcze. Należy tu rozwiązanie stosunku pracy z winy zakładu pracy, z powodu inwalidztwa pracownika lub przejścia w stan spoczynku, wreszcie w razie zwolnienia pracownika przez zakład pracy bez uzasadnionej przyczyny (§ 6 ust. 1). Przy rozwiązaniu stosunku pracy z winy zakładu pracy względnie skutkiem utraty przez pracownika zdolności do wykonywania pełnionej pracy rozporządzenie nie uzależnia prawa do mieszkania zastępczego od faktu, kto dokonał wypowiedzenia: zakład pracy czy pracownik, pozostawiając sprawę praktyce. Wszystkie te przypadki są wyrazem społecznej ochrony pracownika, którego zatrudnienie ustaje z winy zakładu pracy lub z przyczyn naturalnych. Na szczególne podkreślenie zasługuje przypadek

ostatni, kiedy pracownikowi zwolnionemu za wypowiedzeniem przyznaje się prawo żądania motywow zwolnienia i od rodzaju tych motywów uzależnia się uprawnienie do mieszkania zastępczego. Jest to pierwszy w naszym ustawodawstwie pracy wyraźny wyłom od formalnie jeszcze obowiązującej zasady, że zwolnienie bez podania motywów nie rodzi dla zakładu pracy żadnych konsekwencji, poza obowiązkiem wypowiedzenia na ustawowy okres, względnie wypłaty odszkodowania za ten okres⁴⁾. Ewentualne spory co do zasadności motywów zwolnienia podanych przez zakład pracy rozstrzyga się nie przed sądem — mogłyby tu zresztą istnieć wątpliwości proceduralne, czy tego rodzaju powództwo ustalające jest dopuszczalne w świetle k. p. c. — lecz przed władzą naczelną zakładu pracy, która rozstrzyga po wysłuchaniu opinii komisji obradującej przy udziale przedstawiciela zarządu głównego właściwego związku zawodowego i dającej tym samym rękojmię uwzględnienia zarówno interesu gospodarczego, jak uzasadnionych praw pracownika. Należy jednak podkreślić, że zwolnienie pracownika z powodu odmowy objęcia przezeń pracy w innym zakładzie na terenie tej samej miejscowości na podobnych, jak poprzednio warunkach pracy i płacy nie daje mu uprawnień do żądania mieszkania zastępczego. To samo dotyczy przypadku, kiedy pracownik odmówił przyjęcia pracy (i mieszkania) w innej miejscowości bez ważnych przyczyn, które by tę odmowę uzasadniły (§ 9). Chodzi tu o zabezpieczenie bazy mieszkaniowej zakładów pracy w przypadkach, kiedy częste w naszych warunkach zmiany organizacyjne wymagają przemieszczeń poszczególnych pracowników. Natomiast interesy pracowników zabezpiecza możliwość odwołania się do władzy naczelnej rozstrzygającej przy udziale komisji, o której mowa była wyżej.

Poza wymienionymi przypadkami, w których pracownik zwalniając mieszkanie służbowe zachowuje prawo do mieszkania zastępczego, rozporządzenie przewiduje możliwość zatrzymania mieszkania przez pracownika przeniesionego służbowo do innego zakładu pracy, do czasu otrzymania w związku z nową pracą innego mieszkania (§ 5, ust. 1). Różnica polega tu na tym, że zakład pracy, który przydzielił pracownikowi mieszkanie służbowe, nie może żądać jego opróżnienia nawet przy zaofiarowaniu mieszkania zastępczego — może co najwyżej zabiegać u władz zakładu, do którego pracownika przeniesiono, o przydzielenie mu innego mieszkania. Przepis ten jest wyrazem ochrony pracownika (mieszkanie zastępcze jest zazwyczaj mniej dogodnie niż zwalniane), udzielanej mu w tym przypadku ze względu na uzasadniony interes gospodarczy, który spowodował przeniesienie. Taka sama sytuacja ma miejsce wtedy, gdy pracownik przenosi się do innego zakładu pracy na własne życzenie, po uzyskaniu zgody zakładu w którym pracuje. Jednak

³⁾ Trybuna Ludu Nr 171 (1233) z 20 czerwca 1952, str. 5.

⁴⁾ Warto przypomnieć, że ustawodawstwo radzieckie nie zna możliwości zwolnienia pracownika wbrew jego woli, bez podania motywów, lecz tylko w przypadkach wyraźnie prawem przewidzianych (art. 37 i 47 kod. pracy RSFR).

warunkiem uprawnienia do zatrzymania mieszkania jest wyrażenie na to pisemnej zgody przez naczelną władzę zakładu, który przydzielił mieszkanie (§ 5 ust. 2).

Spółeczna ochrona pracownika rozciąga się również w razie jego śmierci na pozostałych po nim członków rodziny, którzy żyli z nim we wspólnym gospodarstwie domowym (§ 7). Dotyczy to zarówno pracownika zmarłego w czasie trwania stosunku pracy jak i po ustaniu tego stosunku — jeżeli ustanie stosunku pracy nastąpiło z przyczyny uzasadniającej prawo do mieszkania zastępczego (np. z powodu niezdolności do pracy). Wreszcie prawo do zatrzymania mieszkania służbowego posiadają, podobnie jak w ustawodawstwie radzieckim, członkowie rodziny żołnierza odbywającego kadrową służbę wojskową. Jeżeli w myśl przepisów szczególnych ważny interes publiczny wymaga usunięcia z mieszkania, należy im dostarczyć mieszkanie zastępcze, za zwrotem kosztów przeprowadzki (§ 27 rozporządzenia w związku z art. 6 powołanego w tym paragrafie dekretu).

5. Odrębną kategorię mieszkań służbowych stanowią tzw. mieszkania zakładowe, nieznane poprzednio obowiązującemu ustawodawstwu. Szczególny charakter tych mieszkań — odmienny od mieszkań służbowych w rozumieniu rozporządzenia z 21 czerwca 1950 r. — wyraża się w tym, że dysponujący nimi zakład pracy jest zainteresowany z jednej strony w tym, aby mieszkania te były zajęte przez jego pracowników, z drugiej zaś, aby nie mieszkaly w nich osoby postronne. Znamienne jest również, że nie pozostają one w zarządzie terenowych rad narodowych lub ich organów, jak zwykle mieszkanie służbowe, lecz są administrowane przez same zakłady pracy, którym służą. Stanowią one odpowiednik radzieckich mieszkań zakładowych (wiedomostwiennyje doma), pozostających w zarządzie ministerstw większych zakładów i podlegających opróżnieniu w trybie administracyjnym. Mieszkania zakładowe znajdują się w zasadzie w terenowo wyodrębnionych domach i osiedlach, związanych z kluczowymi zakładami pracy (kopalnie, huty, większe fabryki) i uzyskują ten charakter na podstawie decyzji Rady Ministrów, która może nadać taką kwalifikację prawną bądź wszystkim mieszkaniom na terenie osiedla czy zespołu budynków bądź tylko niektórym grupom (§ 10). Tak więc wyodrębnianie tej grupy mieszkań i poddanie ich dodatkowym rygorom jest wyrazem szczególnej opieki nad interesem kluczowych zakładów, prawdopodobnie wyłącznie produkcyjnych, wyrażającej się w zapewnieniu im nie podlegającej uszczupleniu bazy materialnej do przyciągnięcia i utrzymania niezbędnej załogi. Należy podkreślić, że rygory te dotyczą nie tylko mieszkań w nowych osiedlach (zespółach budynków), oddanych do użytku po wejściu w życie rozporządzenia, lecz mogą być decyzją Rady Ministrów rozciągnięte na obiekty już istniejące i zamieszkałe. Powstaje wtedy problem opróżnienia tych poszczególnych lokali lub ich części, które zajęte są przez osoby postronne, nie będące w okresie nadania lokalom

charakteru mieszkań zakładowych pracownikami dysponującymi tymi mieszkaniami zakładów pracy. Rozporządzenie stanowi, że niektóre kategorie tych osób będą mogły w takich przypadkach bądź zatrzymać zajęte już mieszkania, bądź otrzymać w zamian mieszkanie zastępcze. Ścisłe ustalenie kategorii tych osób będzie zależne od każdorazowych konkretnych warunków i zostanie dokonane przez Radę Ministrów na wniosek zakładu pracy, przedstawiony w porozumieniu z wojewódzką komisją lokalową, przy podejmowaniu decyzji o uznaniu mieszkań za zakładowe (§ 11). Tak więc i w tych przypadkach, kiedy interes gospodarczy zakładu pracy wymaga szczególnych względów, przepisy rozporządzenia pozostawiają możliwość uwzględnienia zasług czy też szczególnych warunków poszczególnych osób. Należy sądzić, że pierwsza alternatywa (pozostanie w zajmowanych mieszkaniach) będzie dotyczyła przede wszystkim pracowników, którzy po uzyskaniu wysługi lat przeszli w stan spoczynku, względnie nie pracują z powodu inwalidztwa w zakładzie pracy, władającym mieszkaniami. Nie byłoby społecznie uzasadnione, aby ci dawni pracownicy zostali pozbawieni mieszkań, czy nawet przesiedleni do mieszkań w innych osiedlach i w ten sposób oderwani od środowiska, w którym przepracowali nieraz długie lata. To samo dotyczy pracowników usługowych mieszkańców osiedla, jak personel służby zdrowia, podstawowe kategorie rzemieślników itp. Natomiast osoby nie związane z osiedlem, a zasługujące na ochronę, zostałyby przeniesione do mieszkań zastępczych.

Obok upoważnienia dla Rady Ministrów do uznania niektórych kategorii mieszkań za mieszkania zakładowe rozporządzenie przyznaje ex lege pewnej grupie tych mieszkań charakter analogiczny do mieszkań zakładowych. Chodzi mianowicie o wszystkie mieszkania służbowe państwowych gospodarstw rolnych, hodowlanych, ogrodniczych i rybnych, parków narodowych oraz terenowych jednostek państwowego gospodarstwa leśnego, a więc o mieszkania tych zakładów pracy, których prawidłowy rozwój stanowi jeden z podstawowych elementów wzrostu gospodarki socjalistycznej na obecnym etapie. Osoby nie będące pracownikami wymienionych zakładów pracy obowiązane są opróżnić zajmowane mieszkania bez prawa do lokali zastępczych. Prawo to przysługuje wtedy tylko, gdy chodzi o inwalidów, którzy w pracy w tych zakładach utracili zdolność do pracy, oraz emerytów, którzy w tejże pracy nabyli prawo do zaopatrzenia. Mieszkania zastępcze otrzymują również w razie śmierci pracowników tych zakładów w czasie trwania stosunku pracy najbliżsi członkowie ich rodzin, jeżeli pozostawali we wspólnym gospodarstwie domowym ze zmarłym pracownikiem i nie usamodzielnili się gospodarczo (§ 21).

Opisane zmiany stanowią w porównaniu ze stanem dotychczasowym znaczny krok w kierunku zapewnienia zakładom pracy większej niż dotąd dyspozycyjności w rozdzielaniu mieszkań. Ponadto przyczynią się one w poważnej mierze do

zmniejszenia płynności kadr, a dzięki prostocie i jasności sformułowań spowodują obniżenie liczby sporów przed władzami mieszkaniowymi.

II.

1. Realne wykonanie przepisów rozporządzenia, które by zapewniło utrzymywanie stanu prawnego względnie szybkie i sprawne przywrócenie tego stanu w razie jego naruszenia, zależy w ogromnej mierze od właściwego pouczenia pracowników otrzymujących mieszkania o przysługujących im prawach i obowiązkach oraz od unormowania w sposób jasny i nie obciążony zawilościami proceduralnymi trybu postępowania w sprawach spornych. Toteż zarówno tryb przydziału mieszkania jak i postępowanie w sprawach o jego opróżnienie unormowane są w rozporządzeniu pod tym kątem widzenia, nieco odmiennie od dotychczasowych przepisów.

Według rozporządzenia z 21.VI.1950 r. objęcie mieszkania służbowego lub pracowniczego następowało w drodze pisemnego przydziału, dokonanego przez zakład pracy. Wzory pism dotyczących przydziału zostały ustalone okólnikiem Prezesa Rady Ministrów z 25.X.1950 r. (Mon. Pol. Nr A-118, poz. 1464). W ten sposób przydział mieszkania potraktowany został jako jednostronny akt władzy dysponującej mieszkaniem, przy czym wobec niezamieszczenia w rozporządzeniu przepisu zapowiadającego jednolite ustalenie wzoru przydziału oraz upływu znacznego czasu między wejściem w życie rozporządzenia (6.VII.1950) a ogłoszeniem wzorów pism (4.XI.1950) poszczególne zakłady pracy ustalały te wzory dowolnie. Wynikiem tego stanu było w wielu przypadkach słabe uświadamianie sobie przez pracowników praw i obowiązków związanych z przydziałem, słaba egzekutywa ze strony zakładów pracy w rewindykowaniu mieszkań podlegających opróżnieniu, wreszcie liczne i przewlekłe spory. Dla uniknięcia tego stanu rzeczy w przyszłości rozporządzenie upoważniło Prezesa Rady Ministrów do ustalenia wzoru umowy o przydział mieszkania służbowego. Odpowiednie wzory zostaną ogłoszone niemal równocześnie z rozporządzeniem (Mon. Pol. z 9.VII.1952 Nr A-58, poz. 892), przy czym stanowią one integralną część właściwej umowy o najem lokalu, zawierającej obowiązki najemcy w zakresie czynszu, świadczeń, norm zaludnienia itp. W ten sposób z samej umowy podpisanej przez pracownika i władze zakładu pracy, wynikać będą w sposób jasny prawa i obowiązki stron.

Powołane zarządzenie Prezesa Rady Ministrów zawiera też wzory pism w sprawie trybu opróżniania mieszkań. Zgodnie z rozporządzeniem, rozwiązywanie umowy najmu mieszkania służbowego nie następuje automatycznie z chwilą ustania stosunku pracy, lecz na żądanie zakładu pracy (§ 4). Termin wyznaczony do opróżnienia mieszkania nie może być krótszy niż miesiąc, a ewentualnie wskazane mieszkanie zastępcze powinno znajdować się w obrębie tej samej miejscowości, odpowiadać obowiązującym normom zaludnienia (przy uwzględnieniu w tych normach zarówno

pracownika, jak i zamieszkałych z nim członków rodziny, jeżeli zostali objęci umową przydziału) i nadawać się do zamieszkania ze względu na stan techniczny (§ 8). Przeprowadzka do mieszkania zastępczego odbywa się na koszt zakładu pracy.

Żądanie zakładu pracy wzywające pracownika do opróżnienia mieszkania powinno być zgłoszone na piśmie ze wskazaniem terminu opróżnienia, ewentualnego mieszkania zastępczego, podstawy żądania oraz sposobu odwołania. Akt doręczenia pisma równoznaczny jest z rozwiązaniem umowy najmu przez zakład pracy. Brak sprzeciwu ze strony pracownika w ciągu 7 dni od daty doręczenia pisma rozwiązującego umowę powoduje uznanie rozwiązania umowy za obowiązujące i uprawnia zakład pracy do zwrócenia się do wojewódzkiej komisji lokalowej o wydanie decyzji administracyjnej (§ 16), która stanowi tytuł wykonawczy w rozumieniu przepisów o postępowaniu przymusowym w administracji (§ 18). W tym przypadku (brak odwołania ze strony pracownika) decyzja wojewódzkiej komisji lokalowej może być wydana na posiedzeniu niejawnym, tj. bez przeprowadzenia rozprawy (§ 17 ust. 1). W razie nieopráóżnienia mieszkania dobrowolnie, wykonanie odbywa się na koszt użytkownika, co niewątpliwie przyczyni się do zaniechania bezzasadnego oporu ze strony osób podlegających eksmisji.

2. Zasadnicze znaczenie ma sprawa ustalenia organu orzekającego w sprawach spornych, tj. w przypadkach, kiedy były pracownik otrzymujący wezwanie do opróżnienia mieszkania zgłasza w terminie sprzeciw co do zasadności bądź samego żądania, bądź niektórych elementów (brak, względnie wskazanie nieodpowiedniego mieszkania zastępczego). Ustawodawstwo radzieckie przewiduje w analogicznych przypadkach dwójaki tryb postępowania: sądowy lub administracyjny (nakaz zakładu pracy, zatwierdzony przez prokuratora), w zależności od charakteru zakładu pracy dysponującego mieszkaniem (mieszkania przedsiębiorstw produkcyjnych poddane są ostrzejszym rygorom niż mieszkania urzędów i instytucji społecznych) oraz podstawy żądania opróżnienia (gdy podstawą żądania jest wina pracownika, eksmisja następuje w trybie administracyjnym). Rozporządzenie z 4.VI.1952 r. łączy oba te elementy, poddając rozstrzygnięcie orzeczeniu wojewódzkiej komisji lokalowej, będącej władzą administracyjną lecz działającą w sposób analogiczny do postępowania sądowego. Postępowanie to zapewnia szybkość orzekania oraz daleko posuniętą specjalizację, osiąganą dzięki dużej praktyce w dziedzinie sporów mieszkaniowych oraz różnorodnemu składowi zawodowemu członków komisji. Równocześnie gwarantuje ono stronom możliwość wypowiedzenia się i przedłożenia dowodów na publicznej rozprawie. Nadzór nad postępowaniem wojewódzkich komisji lokalowych sprawuje Państwowa Komisja Lokalowa działająca przy Prezesie Rady Ministrów. Oczywiście, przed wojewódzkimi komisjami lokalowymi byłyby rozstrzygane tylko spory między

zakładami pracy a pracownikami w związku ze stosunkiem pracy, tj. tym stosunkiem, z którym związane było zawarcie umowy o przydział mieszkania. Natomiast ewentualne spory wynikające z naruszenia zasad kodeksu zobowiązań (wykraczanie przeciwko porządkowi domowemu; niepłacenie czynszu) należą, podobnie jak dotychczas, do właściwości sądów.

III.

Uchylone rozporządzenie z 21.VI.1950 r. przewidywało terminy prekluzyjne, w których zakłady pracy powinny były wydać przydziały pracownikom oraz ustalało, jaki zakład pracy właściwy jest do wydania takiego przydziału pracownikowi, który zmienił pracę. Mimo przedłużenia tych terminów poszczególne zakłady pracy nie dokonały przydziałów, co mogło spowodować przejście mieszkań pracowniczych (obecnie służbowych), które tym przydziałom podlegały, do puli mieszkań komunalnych. Aby zapobiec takiemu nieuzasadnionemu zmniejszeniu puli mieszkań służbowych, rozporządzenie z 4.VI.1952 r. uznaje je za służbowe z mocy samego prawa (§ 25), rezygnuje natomiast z prób ustalenia, który zakład pracy zachowuje prawo dyspozycji. Ta ostatnia bowiem sprawa nie dotyczy praw obywateli i może być w przypadku sporu między zakładami pracy rozstrzygnięta przez właściwą władzę nadrzedną.

Poważnym problemem wynikającym z nowych przepisów była sprawa, czy i w jakim stopniu poddać działaniu tych przepisów mieszkania już rozdzielone przez zakłady pracy w dawnym trybie. Automatyczne rozciągnięcie na nie nowych przepisów połączone byłoby z koniecznością przedłożenia pracownikom korzystającym z mieszkań na podstawie przydziałów umów opartych na innych zasadach, a ponadto wywołałoby niezliczone komplikacje w związku ze zmianą pracy przez wielu pracowników za zgodą zakładu pracy dysponującego mieszkaniem (ale bez zgody władzy naczelnej), względnie z innych przyczyn, które zgodnie z poprzednimi przepisami uzasadniały prawo żądania mieszkania zastępczego. Z tych względów nowe przepisy ustalają zawarte w nich zasady pro futuro, natomiast w stosunku do mieszkań już przydzielonych pozostawiają w mocy, do czasu opróżnienia tych mieszkań, przepisy dotychczasowe (chyba że mieszkania te zostaną uznane za zakładowe). Dla zachowania jednak w koniecznych przypadkach również w stosunku

do tych mieszkań prawa zwiększonej dyspozycyjności wynikającego z nowych przepisów, rozporządzenie z 4.VI.1952 r. upoważnia Prezesa Rady Ministrów do rozciągnięcia mocy obowiązującej rozporządzenia na wszystkie te mieszkania lub niektóre ich kategorie (§ 24).

Nowe przepisy o mieszkaniach służbowych regulują dziedzinę niezmiernie wagi zarówno dla gospodarki uspołecznionej, jak dla szerokich rzesz świata pracy. Dlatego było szczególnie ważne ujęcie tych przepisów w taką formę, aby były przystępne i zrozumiałe dla każdego zainteresowanego czytelnika. Stąd też płynie jasność i zwiększość sformułowań, skrócenie poszczególnych przepisów w stosunku do dotychczasowych oraz usunięcie — zwłaszcza w rozdziale o postępowaniu — zbędnych powtórzeń zasad wynikających z ogólnych przepisów. I tak np. nowe rozporządzenie nie podaje, co ma zawierać decyzja wojewódzkiej komisji lokalowej (§ 18 rozp. z 21.VI 1952 r.), gdyż elementy te zgodnie z przepisami o postępowaniu administracyjnym powinny być zawarte w każdej decyzji władzy administracyjnej. Z analogicznych względów rozporządzenie rezygnuje ze skomplikowanego definiowania zakładu pracy, zawartego w uchylonych przepisach, presumując po prostu, że każdy zakład uspołeczniony podlega przepisom o mieszkaniach służbowych. Te i podobne uproszczenia nadają rozporządzeniu większą przejrzystość i łatwość orientacji w stosunku do przepisów uchylonych. Nie odbiera to mocy wiążącej wykładni dotychczasowemu orzecznictwu władz mieszkaniowych zwłaszcza Państwowej Komisji Lokalowej — w przypadkach zgodności tego orzecznictwa z treścią i intencją społeczną nowych przepisów.

Nowe przepisy o mieszkaniach służbowych są wyrazem troski o jedno z najważniejszych zagadnień bytowych ludzi pracy; stanowią one zarazem potężny instrument stabilizacji kadr, będącej zgodnie z potrzebami naszej gospodarki niezbędnym elementem socjalizacji ustroju. Tylko konsekwentne stosowanie tych przepisów w praktyce, tylko bezkompromisowe przyjęcie zasady, że mieszkanie powinno być przyznane temu pracownikowi, którego udział w produkcji to uzasadnia, pozwoli przyczynić się do zrealizowania kierunku wytyczonego naszej gospodarce przez VII Plenum Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i usunąć niejedną przeszkodę na drodze realizacji wielkich zadań Planu Sześcioletniego.

RACHUNKOWOŚĆ — miesięcznik

Czasopismo ogólnobranżowe, z przewagą problematyki przemysłu i handlu, poświęcone zagadnieniom rachunkowości i finansów, analizy działalności gospodarczej w zakresie wiążącym się z rachunkowością oraz planowania finansowego.

Celem czasopisma jest podnoszenie poziomu fachowego pracowników służby finansowo-księgowej, oddziaływanie w kierunku usprawnienia sporządzonych sprawozdań rachunkowych oraz przyspieszenia rotacji środków obrotowych.

Czasopismo przeznaczone jest dla pracowników finansowo-księgowych oraz słuchaczy i wykładowców szkół ekonomicznych i handlowych.

Stron 48, prenumerata kwartalna zł. 13.50, cena egz. zł. 4.50. Prenumeratę należy zgłaszać w urzędach pocztowych lub u listonoszy.

Sankcje za niewykonanie lub nieterminowe wykonanie umów inwestycyjno-budowlanych

W gospodarce socjalistycznej zadania planowe wszystkich gałęzi gospodarki narodowej, w tym również zadania w zakresie inwestycji i budownictwa, są oparte na Narodowym Planie Gospodarczym. Zadania inwestycyjno-budowlane, stanowiące przedmiot poniższych rozważań, zawarte są w planach inwestycyjnych (tytułach inwestycyjnych) jednostek inwestujących oraz w planach produkcyjnych państwowych przedsiębiorstw budowlano-montażowych.

W wykonaniu planów gospodarczych jednostki gospodarki socjalistycznej zawierają umowy, które w płaszczyźnie prywatno-prawnej regulują wzajemne prawa i obowiązki stron.

W zakresie robót inwestycyjno-budowlanych inwestorzy jako zamawiający zobowiązują się do przekazania w określonym terminie placu budowy (terenu robót), do terminowego dostarczania wykonawcy zatwierdzonej w przepisany trybie dokumentacji projektowo-kosztorysowej, do terminowego zaopatrywania budowanych obiektów w maszyny i urządzenia, wymagające montażu, do terminowego odbioru wykonanych robót oraz do terminowego opłacania faktur wykonawców za wykonane roboty itp. Wykonawcy, jako przyjmujący zamówienia zobowiązują się ze swej strony do wykonania przy pomocy własnych lub podjętych kadr roboczych oraz środków materiałowych i technicznych wszystkich objętych umową robót, zgodnie z projektami i opisami technicznymi, według zasad sztuki budowlanej i wiedzy technicznej, w należytej jakości oraz do przekazania wykonanych robót zamawiającemu w terminie ustalonym w umowie.

Umowa stanowi narzędzie wykonania planów gospodarczych stron. Określa ona jaka jednostka i w jakim zakresie obowiązana jest do wykonania zindywidualizowanych w umowie zadań w ramach ogólnonarodowego planu gospodarczego.

Przy wykonywaniu umowy musi być przez obie strony przestrzegana dyscyplina umowa i to zarówno w interesie własnym stron jak i w interesie gospodarki narodowej.

Wykonanie lub niewykonanie bowiem przez każdego z kontrahentów przyjętych w umowie obowiązków wpływa bezpośrednio na wykonanie planu gospodarczego drugiej strony. Np. nieprzekazanie przez zamawiającego placu budowy uniemożliwia wykonawcy przystąpienie do robót, nieterminowy dopływ na budowę dokumentacji projektowo-kosztorysowej powodując przestoje w robocie hamuje prawidłowy przebieg wykonywania przez przedsiębiorstwo jego planu produkcyjnego, narażając je równocześnie na straty materialne. I odwrotnie — niewłaściwe tempo robót, hamuje prawidłowy przebieg realizacji procesu inwestycyjnego, a opóźniając termin oddania inwestycji do użytku — stanowi zagrożenie planów

produkcyjnych lub usługowych zamawiającego, będących motorem podjęcia działalności inwestycyjnej.

W tych warunkach naruszenie przez stronę dyscypliny umownej stanowi nie tylko naruszenie tych czy innych praw kontrahenta, bezpośrednio i materialnie zainteresowanego w prawidłowym wykonaniu zadań planowych, lecz także naruszenie obowiązków strony wobec gospodarki narodowej, wobec Państwa.

Za wykonanie planów gospodarczych, wykonawcy tj. kierownicy oraz odpowiedzialni pracownicy odnośnych organów gospodarczych ponoszą osobistą odpowiedzialność wobec Państwa.

Stąd też konieczne jest przestrzeganie zasady, aby strona powodująca niewykonanie lub zagrożenie wykonania zadań planowych, tj. strona dopuszczająca się naruszenie dyscypliny umownej, poniosła konsekwencje swego zaniedbania i pokryła szkody materialne, jakie powstały dla drugiej strony.

Wprawdzie majątkowa odpowiedzialność strony — wyrównanie szkody powstałej u kontrahenta — nie stanowi wystarczającej rekompensaty szkody, którą poniosła gospodarka narodowa, jednak wyrównanie skutków braku należytej staranności w wykonaniu zobowiązań umownych znajdzie w tej drodze odbicie w wynikach działalności jednostki winnej. Pozwoli to na zlokalizowanie winy oraz pociągnięcie do odpowiedzialności osób, które zawiniły. Uiszczenie tych odszkodowań, mających charakter kar umownych, alarmuje właściwe organy danej jednostki gospodarczej, pozwala na ujawnienie wadliwej działalności tej jednostki, a tym samym staje się dodatkowym czynnikiem usprawniającym pracę danej jednostki gospodarczej i mobilizującym ją do terminowego i całkowitego wykonania jej planów gospodarczych.

W zakresie robót budowlano-montażowych, nowe warunki umowne, określające prawa i obowiązki zamawiającego i wykonawcy robót budownictwa inwestycyjnego¹⁾ ustaliły m. in. **system kar umownych za niewykonanie lub nieterminowe wykonanie zobowiązań umownych stron.**

W szczególności zamawiający jest zobowiązany do uiszczenia następujących kar umownych na rzecz wykonawcy:

a) w razie skreślenia roboty z planu produkcyjnego wykonawcy z powodu nieprzekazania placu budowy lub niedotrzymania innych warunków umownych, co uniemożliwia wykonawcy rozpoczęcie robót, kara ta wynosi 5% umownego kosztu niewykonanych robót (§ 91),

¹⁾ wprowadzone zarządzeniem Przewodniczącego PKPG Nr. 5 z dnia 11 stycznia 1952 r. w sprawie zasad i trybu zawierania umów o wykonanie robót budowlano-montażowych, objętych planem inwestycyjnym — Monitor Polski Nr. A-5 poz. 53

b) w razie opóźnienia w terminach przekazania placu budowy, dostarczenia dokumentacji projektowo-kosztorysowej lub wyposażenia technicznego, albo materiałów, do dostarczenia których zobowiązał się zamawiający; kara ta wynosi 0,4% wartości kosztorysowej wstrzymanych z tego powodu robót, za każdy dzień zwłoki z wyłączeniem niedziel i świąt (§ 93),

c) w razie zwłoki w dokonaniu odbioru robót; kara ta wynosi 0,05% wartości kosztorysowej odbieranego obiektu lub jego części, podlegającej odbiorowi (§ 94),

Ponadto przepisy o zasadach finansowania inwestycji (zarządzenie Przewodniczącego P.K.P.G i Ministra Finansów z dnia 11 grudnia 1951 r. — Monitor Polski Nr. A-6 poz. 60) zabraniają bankom specjalnym przyjęcia do finansowania umowy o roboty budowlano-montażowe bez równoczesnego zlecenia przez zamawiającego przelania na rzecz wykonawcy zaliczki na utrzymanie na budowie zapasów materiałów podstawowych (§ 65 ust. 2), a przepisy o zasadach rozliczeń za roboty budowlano-montażowe i prace projektowe w zakresie inwestycji i kapitałnych remontów (uchwała Prezydium Rządu Nr 7/52 z dnia 10 stycznia 1952 r. — Monitor Polski Nr. A-6 poz. 59) ustanawiają na rzecz wykonawcy karę za zwłokę od niepokrytych w terminie żądań zapłaty w wysokości 0,05% kwoty żądania zapłaty za każdy dzień zwłoki (§ 20).

Wykonawca ze swej strony zobowiązany jest do zapłaty zamawiającemu kar umownych w następujących przypadkach i wysokości:

a) w razie niewykonania umowy w całości lub części — w wysokości 10% umownego kosztu niewykonanych robót (§ 90),

b) w razie opóźnienia wykonania robót — w wysokości 0,4% wartości kosztorysowej niewykonanych w terminie robót za każdy dzień zwłoki z wyłączeniem niedziel i świąt (§ 92).

Ponadto wykonawca robót obowiązany jest na umotywowane żądanie zamawiającego rozebrać i przerobić na swój koszt to, co zostało wadliwie wykonane, jak również usunąć na własny koszt wszelkie usterki i braki powstałe z jego winy, stwierdzone przy odbiorze robót oraz ujawnione w okresie gwarancyjnym.

Analogiczny system kar umownych na rzecz zamawiającego przewidziany jest również w warunkach umownych określających prawa i obowiązki stron w umowach dotyczących sporządzania dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla inwestycji²⁾. Warunki te szczególnie przewidują:

a) w przypadku niewykonania umowy przez biuro projektowe karę umowną (odszkodowanie umowne) na rzecz zamawiającego w wysokości 15% wartości niewykonanej części zamówienia (§ 40) oraz

b) w przypadku opóźnienia wykonania prac projektowych z winy biura projektowego — karę

za zwłokę w wysokości 0,1% wartości prac opóźnionych, za każdy dzień zwłoki z wyłączeniem niedziel i świąt (§ 39).

Kar umownych na rzecz wykonawcy warunki umowne do umowy o prace projektowe nie przewidują i w tym zakresie wymagają one rewizji w kierunku ustalenia materialnej odpowiedzialności zamawiającego w przypadku spowodowania rozwiązania umowy lub przerwania prac projektowych z winy zamawiającego oraz spowodowania opóźnień w wykonaniu dokumentacji projektowo-kosztorysowej np. na skutek nieterminowego dostarczenia przez zamawiającego uzupełniających danych i materiałów hamujących prawidłowe tempo prac biura projektowego³⁾.

Egzekwowanie kar umownych z powodów, o których była wyżej mowa, stanowi nie tylko prawo, lecz także obowiązek strony, uprawnionej do ich dochodzenia.

W systemie socjalistycznej gospodarki planowej strony nie mają prawa rezygnować z przypadających na ich rzecz odszkodowań. Uiszczenie bowiem tych kar i odszkodowań — jak to już podkreślono wyżej — stanowi sygnał wadliwego działania jednostki gospodarczej, a system odpowiedzialności majątkowej za niedostateczną staranność w wykonaniu obowiązków umownych został ustanowiony nie tylko w interesie stron, lecz również w interesie gospodarki narodowej.

W dotychczasowej praktyce obserwujemy dużą wstrzeźliwość stron w dochodzeniu kar czy odszkodowań umownych. Strony na ogół niechętnie korzystają z tego instrumentu, osłabiając jego znaczenie i rolę jako narzędzia mobilizującego do prawidłowego i terminowego wykonywania planów gospodarczych.

Ten stan rzeczy spowodował włączenie sprawy egzekwowania kar umownych w zakresie robót budowlano-montażowych oraz w zakresie związanych z nimi prac projektowych do podstawowych tematów bankowej kontroli działalności inwestycyjnej i przedsiębiorstw wykonawstwa inwestycyjnego.

Wychodząc z założenia, że jednym z podstawowych warunków prawidłowego przebiegu procesów inwestycyjnych jest terminowy dopływ dokumentacji projektowo-kosztorysowej na budowy, bankowa kontrola egzekwowania kar umownych koncentruje się przede wszystkim na:

²⁾ Należy zwrócić uwagę na to, że wysokość kar umownych w warunkach umownych dotyczących umów o roboty budowlano-montażowe i prace projektowe nie jest zharmonizowana. Dotyczy to przede wszystkim kar z tytułu opóźnień w dostarczeniu przez zamawiającego robotę budowlano-montażową dokumentacji projektowo-kosztorysowej wykonawcy (0,4% wartości kosztorysowej wstrzymanych robót) oraz kar z tytułu opóźnienia w wykonaniu prac projektowych przez biuro projektów (0,1% wartości prac opóźnionych).

Wydaje się, że w tym zakresie należy zwiększyć materialną odpowiedzialność biur projektowych.

Ponadto oba te akty prawne posługują się różną terminologią (kary umowne, kary za zwłokę i odszkodowanie). Wydaje się słuszne ujednolicenie terminologii i przyjęcie wzorowanych na literaturze radzieckiej terminów „odszkodowanie” na oznaczenie sum bezwzględnych lub określonych w stosunku procentowym do sumy niewykonanego zobowiązania oraz „kara za zwłokę” — na oznaczenie sum obliczanych za dni zwłoki w wykonaniu świadczenia.

²⁾ wprowadzonych zarządzeniem Przewodniczącego PKPG Nr. 112 z dnia 10 marca 1951 r. w sprawie stosowania wzoru umowy ramowej dotyczącej sporządzania dokumentacji technicznej dla inwestycji — Monitor Polski Nr. A-35 poz. 441

1. kontroli realności umownych terminarzy na sporządzenie dokumentacji projektowo-kosztorysowej i dostarczania jej na budowę, tj. kontroli zharmonizowania harmonogramu postępu robót budowlano-montażowych z terminarzem dostarczania dokumentacji na budowę, ustalonym w umowie budowlanej oraz terminarza dostarczania brakującej dokumentacji projektowo-kosztorysowej, ustalonego w umowie budowlanej z terminarzem sporządzenia tej dokumentacji, ustalonym w umowie o wykonanie prac projektowo-kosztorysowych,

2. kontroli egzekwowania kar umownych przez przedsiębiorstwa wykonawcze w stosunku do zamawiających z tytułu opóźnień w dostarczaniu dokumentacji projektowo-kosztorysowej,

3. kontroli egzekwowania kar umownych przez zamawiającego w stosunku do biur projektowych z tytułu nieterminowego opracowania dokumentacji projektowo-kosztorysowej.

Nie wchodząc w niniejszych rozważaniach w analizę trybu i metod bankowej kontroli egzekwowania kar umownych przykładowo należy podkreślić, że w przypadku stwierdzenia opóźnień w wykonaniu robót budowlano-montażowych (w stosunku do harmonogramu) wywołanych niedotrzymaniem przez zamawiającego umownych terminów dostarczania dokumentacji, **banki specjalne w ramach wykonywanej kontroli działalności inwestycyjnej ustalają sposób reakcji strony uprawnionej na naruszenie dyscypliny umownej przez kontrahenta**, a w przypadku braku wystąpienia uprawnionego o odszkodowanie (karę) umowną — podejmują kroki interwencyjne, żądając naprawienia tego uchybienia. W razie zaś braku reakcji inwestora, przedsiębiorstwa wykonawczego albo biura projektowego na interwencyjne kroki banku — **banki specjalne stosują stosowne sankcje bankowe a w szczególności: zawieszenie wypłat na uzupełnienie pogotowia kasowego, wnioski o wstrzymanie lub cofnięcie premii dla odpowiedzialnych za uchybienie pracowników zamawiającego lub wykonawcy oraz wstrzymanie finansowania robót inwestycyjnych.**

Odrębnym zagadnieniem w ramach niniejszych uwag jest **sprawa źródeł pokrycia odszkodowań (kar) umownych**, przypadających od inwestorów na rzecz wykonawców prac projektowych i robót budowlano-montażowych.

Zagadnienie to nie znajduje dostatecznego wyjaśnienia w obowiązujących aktach normatywnych.

U inwestorów istnieje tendencja do pokrywania wszelkich kar i odszkodowań umownych ze środków inwestycyjnych. Tendencja ta znajdowała pewne oparcie w orzecznictwie arbitrażowym na odcinku zapłaty odsetek zwłoki (kar za zwłokę) w stosunkach między jednostkami gospodarki uspołecznionej, wyrażającym tezę, że „nieumotywowana zwłoka w zapłacie faktur za roboty inwestycyjne powoduje w konsekwencji uszczuplenie funduszy inwestycyjnych danego przedsiębiorstwa“⁴⁾.

O ile jednak z powyższą tezą Głównej Komisji Arbitrażowej można się zgodzić w zakresie kar za zwłokę od przeterminowanych żądań zapłaty, a to z uwagi na tryb ich pobierania („z urzędu“ przy opłacaniu faktury), teza ta nie powinna być interpretowana rozszerzająco na wszystkie odszkodowania i kary umowne.

Wyda się, że brak ekonomicznego uzasadnienia dla podrażania kosztów inwestycji i uszczuplenia środków inwestycyjnych na skutek zaniedbań inwestora.

Z tych też względów odszkodowania i kary umowne przypadające od inwestorów na rzecz dostawców i wykonawców powinny być w zasadzie pokrywane ze środków obrotowych lub budżetowych inwestora. Jedynie w tych przypadkach, gdy inwestor nie ponosi winy za roszczenia dostawcy lub wykonawcy do odszkodowania, jak np. w przypadku zmiany zakresu rzeczowego inwestycji spowodowanej ograniczeniem, skreśleniem lub przesunięciem terminu wykonania inwestycji, nakazanym przez nadrzędną władzę inwestora — tego rodzaju odszkodowania powinny obciążać środki inwestycyjne.

Sprawa ta wymaga autorytatywnego ustalenia w drodze odpowiedniego aktu normatywnego.

Autorytatywnego wyjaśnienia wymaga również **tryb pokrywania odszkodowań i kar umownych.**

Przedsiębiorstwa gospodarki uspołecznionej zwolnione zostały od obowiązku składania zabezpieczeń należytego wykonania umowy. W dotychczasowej praktyce inwestor podnosi wszelkie zastrzeżenia z tytułu nienależytego wykonania umowy przy akceptowaniu faktury końcowej, znajdując w tym względzie pełne oparcie w postanowieniach § 27 ust. 9 instrukcji Ministra Finansów z dnia 23 stycznia 1951 r. w sprawie finansowania i bankowej kontroli inwestycji objętych planem inwestycyjnym.

W świetle natomiast postanowień uchwały Nr. 17/52 Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad rozliczeń za roboty budowlano-montażowe i prace projektowe (Mon. Polski Nr. A-6 poz. 59) dopuszczalność kontynuowania tej praktyki może budzić wątpliwości. Wprawdzie § 14 ust. 3 lit. c uprawnia zamawiającego do częściowej odmowy akceptu żądania zapłaty „gdy robota lub praca nie została należycie wykonana“, ale tenże paragraf w ust. 4 wyłącza zastrzeżenia dotyczące roszczeń wzajemnych między stronami z przyczyn stanowiących podstawę do odmowy akceptu. Na tle tych sformułowań istnieje wątpliwość, czy pod pojęciem należytego wykonania robót należy również rozumieć terminowość wykonania świadczenia przedsiębiorstwa wykonawczego.

W pozostałym zakresie odszkodowania i kary umowne powinny być pokrywane bądź to w oparciu o polecenie przelewu zobowiązanego do zapłaty bądź też na podstawie wykonanego orzeczenia komisji arbitrażowej. Stosowanie trybu inkasa bankowego (faktury) w rozumieniu uchwały Prezydium Rządu Nr. 17/52 dla roszczeń z tego tytułu uznać należy za niedopuszczalne.

⁴⁾ Orzeczenie G.K.A. z dnia 10 lutego 1950 r. Nr VI 16. A-1/50 — Orzecznictwo Arbitrażowe Tom I str. 40

Podstawowe problemy prawne nadzoru inwestycyjnego

Wykonywanie zadań, wynikających z narodowych planów gospodarczych, wymaga — między innymi — tworzenia lub wyznaczania jednostek odpowiedzialnych za ich realizację. W zestawieniu z licznymi aktami prawodawczymi, określającymi rodzaje, cele i zakres działania **jednostek prowadzących działalność eksploatacyjną** (produkcyjną) stosunkowo szczupła była dotąd ilość aktów, regulujących podobną problematykę w odniesieniu do **jednostek, prowadzących działalność inwestycyjną**. W tej dziedzinie ogłoszone w styczniu 1952 r. zarządzenie Nr 466 Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Finansów w sprawie jednostek nadzoru inwestycyjnego i komórek wykonawstwa inwestycji systemem gospodarczym (Monitor Polski Nr A-4 poz. 52 z dnia 19 stycznia 1952 r.) stanowi pierwszy, zasadniczy krok, pierwszą próbę syntetycznego ujęcia i rozstrzygnięcia zagadnień, jakie życie nasunęło w miarę intensyfikacji procesów inwestycyjnych w Polsce. Rozważania niniejsze mają za zadanie nie tyle dokonanie oceny krytycznej znaczenia nowowprowadzonych przepisów, ich zalet, wad lub niedomówień, ile raczej mają doprowadzić do zorientowania — na tle powyższych przepisów — w **podstawach i motywach prawnej klasyfikacji podmiotów Planu Inwestycyjnego**, które w cytowanym zarządzeniu nazwano niezupełnie wydaje się ściśle „jednostkami nadzoru inwestycyjnego“.

Do chwili wydania zarządzenia Nr 466 jednostki, którym przysługiwała inicjatywa sformułowania zamierzeń inwestycyjnych i które obarczała odpowiedzialność za realizację tych zamierzeń określano wyłącznie mianem inwestorów.

W hierarchii inwestorów — w związku z przyjętą strukturą organizacyjną podstawowych gałęzi gospodarki narodowej — rozróżniano cztery szczeble: inwestor centralny (z reguły ministerstwo), naczelný (z reguły Centralny Zarząd), główny (Zjednoczenie) i bezpośredni. W niektórych przypadkach występuje połączenie niektórych lub wszystkich szczebli w tej samej jednostce organizacyjnej (np. w przypadku budowy gmachu na własne potrzeby przez ministerstwo może ono „kumulować“ wszystkie szczeble).

Charakterystycznym elementem sytuacji prawnej inwestora bezpośredniego jest to, że na niego nałożone są w większości obowiązki związane z realizacją inwestycji (jest dysponentem tytułu inwestycyjnego) i to nawet wówczas, gdy z inwestycji tej korzyść gospodarczą ma odnieść inna jednostka. Wynika to niedwuznacznie z określenia zawartego w Instrukcji PKPG Nr 21a o trybie sporządzania Planu Inwestycyjnego na rok 1952: „Inwestorem bezpośrednim jest w zasadzie ta jednostka organizacyjna, na której rzecz, tzn. w której inwentarzu majątku trwałego zostaje zapisany jego przyrost, uzyskany w wyniku działalności inwestycyjnej“.

Z dalszych przepisów Instrukcji Nr 21a wynika jednak, że bardziej miarodajnym kryterium wyznaczania (określenia) inwestora bezpośredniego jest kryterium kwalifikacji danej jednostki do wykonywania całokształtu obowiązków wiążących się z tą rolą. Cytowana instrukcja ustala bowiem elastyczne reguły wyznaczania inwestora bezpośredniego: „w przypadku dokonywania inwestycji na rzecz jednostek budżetowych i spółdzielni, które nie są zdolne do samodzielnego prowadzenia działalności inwestycyjnej, inwestorem bezpośrednim może być jednostka nadrzędna, z której budżetem powiązana jest dana jednostka lub zakład“, wśród jednostek zaś „działających według zasad rozrachunku gospodarczego z reguły inwestorem bezpośrednim jest jednostka działająca według zasad pełnego lub pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego“, a więc niezależnie od tego, na czyją rzecz dokonywana jest inwestycja.

Poza powyższymi postanowieniami Instrukcji Nr 21a nie są znane żadne inne przepisy ustalające w sposób ogólny i wyraźny, które jednostki mogą być inwestorami bezpośrednimi. O zakwalifikowaniu w praktyce konkretnej jednostki organizacyjnej do roli inwestora bezpośredniego decydują przede wszystkim względy jej gotowości organiza-

cyjnej, decyduje posiadanie aparatu i kadr inwestycyjnych, przedmiot działalności eksploatacyjnej (jeśli chodzi o jednostki już uruchomione — lokalizacja w stosunku do obiektu inwestowanego), wreszcie posiadanie pewnej rezerwy potencjału ogólnego. Prawnie jednak momenty te nie zostały wyraźnie określone i wybór inwestora bezpośredniego może dokonać się z całkowitym ich pominięciem.

Z wspomnianych wyżej ustaleń Instrukcji Nr 21a widoczne jest dążenie do powierzania obowiązków inwestora bezpośredniego organizmom istniejącym. Było to zrozumiałe w okresie przeważającej oddolnej inicjatywy inwestycyjnej, przy milczącym założeniu, że konstrukcja Planu Inwestycyjnego dokonywać się może przez sumowanie potrzeb życia gospodarczego, tak, jak są one widziane przez jednostki gospodarcze w terenie. W miarę nasilenia się jednak procesu inwestycyjnego w skali ogólnokrajowej, i w miarę planowania wielkich inwestycji, zmieniających oblicze gospodarcze kraju, zaczęło brakować w wielu przypadkach mocnych najniższych ogniw realizacji Planu Inwestycyjnego, zaczęło brakować inwestorów bezpośrednich. Coraz częściej powstawała potrzeba powoływania do życia jednostek, których głównym zadaniem było prowadzenie działalności inwestycyjnej. W odniesieniu do budów kluczowych, zwłaszcza o charakterze przemysłowym, wykształciła się wówczas w oparciu o Instrukcję Nr 5/DI Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 8 lutego 1949 r. forma organizacyjna „dyrekcji budów“, jednostek o obliczu prawnym niesprecyzowanym. W przypadkach mniejszych inwestycji tworzono „kierownictwa budów“, „kierownictwa nadzoru“ i multum innych jednostek, nieskrępowanych żadnym systemem organizacyjnym, finansowym, czy etatowym.

Jednostki te pełniły funkcje inwestorów bezpośrednich, ich struktura jednak i uprawnienia były tak dalece niestabilne, że ani w świetle ustawodawstwa obowiązującego w latach 1949—1950, ani w świetle dekretu o przedsiębiorstwach państwowych z dnia 26 października 1950 r. lub uchwały K.E.R.M. z dnia 12 maja 1950 r. w sprawie organizacji przedsiębiorstw nie można by ich zaliczyć do określonej kategorii podmiotów gospodarczych. Dyrekcje budów, tworzone od czasu wydania zarządzenia Przewodniczącego P.K.P.G. z dnia 11 kwietnia 1950 r. (Biul. PKPG Nr 6, poz. 92) zarządzeniami właściwych ministrów, miały jednocześnie cechy przedsiębiorstw i cechy organów ministra. W zależności od okoliczności faktycznych w działalności ich przeważały elementy „urzędowości“, lub „przedsiębiorczości“. W wielu przypadkach nadzorując inwestycje dokonywane na rzecz czynnych przedsiębiorstw produkcyjnych, stały się organami dyrektorów tych przedsiębiorstw, w wielu — zdobyły dużą samodzielność.

W przypadkach inwestycji, nie dających się podciągnąć pod pojęcie „budów kluczowych“, a więc w każdym razie w przypadkach inwestycji, nie polegających na budowie nowych obiektów, lecz np. na zakupie nowych maszyn i urządzeń przemysłowych, konieczne okazało się odmienne rozwiązanie organizacyjne. Uchwała Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949 r. w sprawie organizacji służb inwestycyjnych, regulując tworzenie odpowiednich komórek inwestycyjnych na wszystkich szczeblach aparatu państwowego, przewidywała również wyposażenie inwestorów bezpośrednich w specjalne komórki. Do typowych funkcji tych komórek zaliczono sprawy studiów i programów, planów inwestycyjnych, sprawozdawczości, realizacji finansowej planu inwestycyjnego, dokumentacji technicznej, planowania wykonawstwa inwestycyjnego, zaopatrzenia inwestycyjnego i inspekcji inwestycyjnej. Przez inspekcję tę rozumieć należało:

- 1) inspekcję fachową prowadzonych inwestycji,
- 2) kontrolę stanu dostaw urządzeń, maszyn i materiałów inwestycyjnych,
- 3) kontrolę wykorzystania urządzeń, materiałów inwestycyjnych i kadr inwestycyjnych,
- 4) kontrolę wykonania harmonogramów i jakości pracy,

5) opracowywanie wniosków w sprawie stosowania środków zaradczych w trudnościach przy wykonywaniu inwestycji.

W rezultacie nieścisłego rozgraniczenia przypadków „budów kluczowych” i inwestycji uzasadniających tworzenie komórek służb inwestycyjnych, praktyka organizacji nadzoru inwestycyjnego rozwinięła się niejednolicie, a nawet powstawały sytuacje, w których ta sama inwestycja była w części przedmiotem prac przyszłego użytkownika, i jego komórki inwestycyjnej, a w części — przedmiotem dyspozycji i nadzoru ze strony specjalnie powołanej dyrekcji budowy.

W tym skomplikowanym położeniu faktycznym również zarządzenie Nr 466 nie załatwia ostatecznie zagadnienia służb inwestycyjnych inwestorów wszystkich szczebli. Pozostawiło ono poza swoim zasięgiem zagadnienia kompetencji i obowiązków inwestorów głównych, naczelnych i centralnych, a w przekroju pionowym nie objęło przede wszystkim problemów inwestycji, nie polegających na budowie (odbudowie) nowych obiektów.

Poza jego ramami pozostała również organizacja służby inwestycyjnej dla masowego budownictwa mieszkaniowego (osiedlowego), które jest realizowane obecnie przez specjalizowane organizacje p.n. Dyrekcje Budowy Osiedli Robotniczych (DBOR). Dyrekcje te są przedsiębiorstwami państwowymi na rozrachunku gospodarczym (!) a działalność ich nadzoruje i koordynuje Centralny Zarząd Budowy Miast i Osiedli „ZOR”, pozostający w ramach organizacyjnych resortu budownictwa miast i osiedli. (DBOR kumulują uprawnienia i obowiązki inwestora na szczeblu inw. bezpośredniego, głównego i naczelnego CZ „ZOR” zaś pełni funkcje inwestora centralnego). Zarządzenie Nr 466 *expressis verbis* w § 5 ustala, że jego postanowienia (łącznie z instrukcją) nie stosują się do tych jednostek (DBOR).

POJĘCIE JEDNOSTEK NADZORU INWESTYCYJNEGO

Pojęcie jednostki nadzoru inwestycyjnego jest określone z jednej strony **przedmiotem inwestycji** — tj. budową (odbudową) obiektów spełniających pewne określone warunki (np. mających stanowić w przyszłości przedsiębiorstwa produkcyjne, lub wykazujących minimalną wartość kosztorysową zł. 15.000.000. —), z drugiej zaś strony można to pojęcie sprecyzować przez **wyliczenie podstawowych funkcji, spełnianych przez taką jednostkę**.

W odróżnieniu od komórek służb inwestycyjnych, które mają charakter funkcjonalny i działają w ramach i z ramienia inwestorów bezpośrednich, jako organizmy niesamodzielne, jednostki nadzoru inwestycyjnego właśnie z uwagi na powierzone zadania pomyślane są w zasadzie jako organizmy pełnoprawne (§ 7 Instrukcji do zarządzenia nr 466), posiadające na swoim szczeblu inwestorskim swobodę:

- a) planowania konkretnych inwestycji w granicach ustalonych dokumentacją techniczną zatwierdzoną przed utworzeniem jednostki;
- b) zlecaniódawstwa
- c) dyspozycji finansowej na cel tych inwestycji
- d) wyboru metod realizacji inwestycji.

Co więcej, od pojęcia jednostki nadzoru inwestycyjnego **nieodłącznie** jest wykonywanie w sposób samodzielny funkcji nadzoru (§ 8 ust. 2 Instrukcji) i przygotowania przyszłej eksploatacji (§ 8 ust. 3) w odniesieniu do inwestycji, które wymagają takiego przygotowania przez aparat inwestora bezpośredniego i aparat nadzoru. Wykonywanie tych funkcji w przypadku jednostek nadzoru inwestycyjnego nie może być zlecane innym organom gdy tymczasem przez komórki służb inwestycyjnych mogą nie być one wcale wykonywane (np. przygotowanie przyszłej eksploatacji obciąża służbę eksploatacyjną) lub mogą być przez nie zlecane specjalnie anagazowanym inspektorom nadzoru (np. funkcje nadzoru technicznego) na podstawie umów, zawartych w trybie zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 4 czerwca 1951 r. (Monitor Polski Nr A-60 poz. 811) (por. § 43). Z pełnoprawności, o której mowa wyżej, korzystają w szczególności **przedsiębiorstwa w budowie**, zrównane z przedsiębiorstwami produkcyjnymi (eksploatacyjnymi) nie tylko nazwą, lecz również trybem tworzenia (§ 5 ust. 1), a ponadto zarządy inwestycji i biura budowy (Rozdziały III i IV Instrukcji), które są jednostkami budżetowymi, a więc których kierownicy mają prawo dyspozycji środkami budżetowymi (por. wzorce zarządzeń erekcyjnych).

Wymienione jednostki są w stosunku do nadzorowanych inwestycji **inwestorami bezpośrednimi**, jakkolwiek Instrukcja do zarządzenia Nr 466 używa łagodniejszego wyrażenia, iż pełnią one funkcje inwestorów bezpośrednich (np. § 7 ust. 1).

Inaczej przedstawia się sprawa w przypadku rozbudowy czynnych przedsiębiorstw. Tam — dla zachowania jednoci dyspozycji środkami obrotowymi i inwestycyjnymi mającymi służyć do utrzymania i wzmocnienia produkcji — przyjąć należy, że **inwestorem bezpośrednim jest przedsiębiorstwo rozbudowywane**. W przypadku przedsiębiorstw przemysłowych w świetle §§ 26—34 Instrukcji teza ta nie będzie budzić wątpliwości. Kierownikiem bowiem całej służby inwestycyjnej przedsiębiorstwa rozbudowywanego wyznaczony zostaje zastępca dyrektora przedsiębiorstwa (naczelnym inżynierem produkcji lub naczelnym inżynierem inwestycji¹⁾ §§ 26—27 Instrukcji), przy czym decyzja w sprawie realizacji inwestycji i dyspozycja finansowa pozostają w ręku dyrektora. Naczelnym inżynierem obowiązany jest bowiem obracać się w granicach swoich uprawnień jako zastępcy dyrektora, a komórki służby inwestycyjnej w zarządzie przedsiębiorstwa (np. dział inwestycji, lub działy: planowania i zaopatrzenia inwestycyjnego) zachowują charakter funkcjonalny. Powierzenie im w §§ 26—29 funkcji określonych w § 8 ust. 1 Instrukcji nie oznacza bynajmniej przyznania im prawa do „zawierania umów”, „organizowania własnych komórek wykonawstwa inwestycyjnego” itd. we własnym imieniu lub na własną rękę. Komórki te w zakresie wspomnianych funkcji pozostają organem dyrektora (zastępcy dyrektora) przedsiębiorstwa i jedynie przygotowują odpowiednie akty lub decyzje.

Właściwymi komórkami nadzoru inwestycyjnego w rozbudowywanych przedsiębiorstwach przemysłowych są „komórki ruchowe w budowie”, które są powoływane do wykonywania funkcji nadzoru i przygotowania przyszłej eksploatacji zgodnie z § 8 ust. 2 i 3 Instrukcji i stanowią w pewnym sensie miniaturowe przedsiębiorstwa w budowie. Pewne trudności nastęrcza ustalenie w sposób wyraźny sytuacji prawnej **biur rozbudowy tworzących** w przedsiębiorstwach nieprzemysłowych (§ 35). Przypuszczalnie postanowienia Instrukcji w tej mierze (§ 36) składają niektóre autorów (p. Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego Nr 4/1952 str. 134 notatka oznaczona S.B.) do mniemania, że „komórki nadzoru inwestycyjnego w przedsiębiorstwach rozbudowywanych są inwestorami bezpośrednimi” lub „spełniają — funkcje inwestorów bezpośrednich”. Jak z tego wynika zagadnienie zasługuje na bliźniejszą uwagę.

Wydać się nie ulegać wątpliwości, że biuro rozbudowy na równi z pozostałymi „komórkami nadzoru inwestycyjnego w przedsiębiorstwach rozbudowywanych” jest częścią przedsiębiorstwa, w skład którego wchodzi. Podkreśla to przepis § 37. ust. 2 Instrukcji. Kierownik biura rozbudowy **podlega bezpośrednio dyrektorowi** przedsiębiorstwa (§ 37 ust. 1) i jest jego zastępcą do spraw inwestycyjnych. Postanowienia § 7 ust. 2 nie mają zastosowania do biura rozbudowy, wskutek czego decyzja odnośnie prowadzenia inwestycji systemem zleconym, lub systemem gospodarczym nie należy do niego, a w związku z tym również „w przypadku, gdy roboty inwestycyjne mają być wykonane w całości lub częściowo systemem gospodarczym, biuro rozbudowy wydaje w granicach upoważnienia udzielonego przez dyrektora przedsiębiorstwa, stosowne zlecenia właściwym komórkom wykonawstwa inwestycyjnego”. (§ 39) Biuro rozbudowy nie działa według zasad pełnego wewnętrznego rozrachunku gospodarczego, jedynie koszty jego utrzymania są pokrywane na podstawie odrębnego preliminarza, a to dla zachowania podziału kosztów mających obciążać działalność inwestycyjną i produkcyjną przedsiębiorstwa. Z drugiej strony jest oczywiste, że intencją zarządzenia nr 466 było ustawienie biura rozbudowy na zasadzie pełniejszej niezależności od przedsiębiorstwa macierzystego, niż to mia miejsce w przedsiębiorstwach przemysłowych. (Pełnienie całokształtu funkcji określonych w § 8, finansowanie bezpośrednio ze środków planu inwestycyjnego). Przyznanie biur rozbudowy większej swobody działania uzasadnione było prawdopodobieństwem częstej stosunkowo lokalizacji biura rozbudowy z dala od siedziby przedsiębiorstwa (w komunikacji, han-

¹⁾ powołanie naczelnego inżyniera inwestycji nie jest w żadnym przypadku obligatoryjne — w odchyleniu od poglądu S.B. — P.U.G. nr. 4/1952 str. 134.

dlu) i możliwością łatwiejszego odgraniczenia terenu działalności inwestycyjnej od działalności eksploatacyjnej, niż to ma miejsce w przedsiębiorstwie przemysłowym. Tym niemniej w świetle doświadczeń już zebranych przyjąć można, że zastosowanie przepisu § 7 ust. 1 Instrukcji do biur rozbudowy nie jest konieczne.

Podmiotem wykonania planu inwestycyjnego przewidującego rozbudowę powinno być przedsiębiorstwo rozbudowywane. Ono też powinno być dysponentem środków finansowych przewidzianych dla danej inwestycji w Planie Inwestycyjnym i figurować jako inwestor bezpośredni. Natomiast ze względu na zaabsorbowanie dyrektora i służby eksploatacyjnej takiego przedsiębiorstwa sprawami eksploatacji dopuszczalne jest w przypadkach określonych w § 35 Instrukcji tworzenie biur rozbudowy, pełniących w imieniu i na rzecz przedsiębiorstwa liczne funkcje niezbędne dla realizacji zadań planu inwestycyjnego. Kierownik biura rozbudowy z reguły miałby prawo zastępowania dyrektora m. in. również w dysponowaniu środkami inwestycyjnymi, jednakże działałby w poczuć wyrażonego ograniczenia swojej swobody, czego brak przy obecnym sformułowaniu § 36 Instrukcji.

ZASADY TWORZENIA JEDNOSTEK NADZORU INWESTYCYJNEGO

Powołanie inwestora bezpośredniego w przypadku realizacji inwestycji nie polegających na budowie obiektów nowych (odbudowie zniszczonych) następuje z reguły w drodze wyznaczenia czynnej jednostki produkcyjnej (eksploatacyjnej) lub czynnego urzędu, przy czym tryb postępowania towarzyszący decyzji w tej sprawie nie jest uregulowany niemal żadnym przepisem. § 8 uchwały Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949 r. w sprawie organizacji służb inwestycyjnych zobowiązuje jedynie właściwego ministra do „powołania odpowiedniej komórki służby inwestycyjnej w ...urzędach i przedsiębiorstwach, które będą podejmowały działalność inwestycyjną”.

W przypadkach budowy obiektów nowych (odbudowy zniszczonych) zarządzenie nr 466 nie pozwala na dowolne typowanie jednostek, którym powierzono być mają funkcje nadzoru inwestycyjnego (a więc m. in. i funkcje inwestora bezpośredniego) i w zasadzie przewiduje tworzenie organizmów o pełnym lub znacznym zakresie samodzielności, wyłącznie dla spełniania tych zadań. Zarządzenie omawiane nakłada na władze naczelne i terenowe, „których plan inwestycyjny przewiduje budowę zakładu” (§ 5 ust. 1) obowiązek tworzenia:

1) przedsiębiorstw w budowie w przypadku budowy (odbudowy) zakładu(ów) przemysłowego, który w przyszłości ma stać się przedsiębiorstwem produkcyjnym (eksploatacyjnym) (§ 2 ust. 1 Instrukcji).

2) komórek ruchowych w budowie w ramach przedsiębiorstw przemysłowych w przypadku budowy (odbudowy) zakładów (wydziałów, oddziałów) produkcyjnych, mających wejść w skład czynnych już przedsiębiorstw (§§ 26—29), przy czym zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 16 maja 1952 r. (Monitor Polski Nr A-51 poz. 694 z dnia 17 czerwca 1952 r.) ograniczyło ten obowiązek do przypadków, gdy roczny limit na inwestycje danego zakładu (wydziału, oddziału) produkcyjnego przekracza zł 2.000.000. —

Oprócz dwóch wymienionych wyżej sytuacji istnieje jeszcze obowiązek utworzenia jednostki nadzoru inwestycyjnego szczególnego typu, a mianowicie biura budowy — w przypadku, gdy zachodzi potrzeba koordynacji działalności „różnych inwestorów prowadzących budowę zespołu nowopowstających, lub odbudowywanych obiektów, na obszarze przynajmniej jednego bloku budowlanego, gospodarczego lub przemysłowego” (§ 53 Instrukcji). Jednakże zarządzenie nr 466, obarczając odpowiedzialnością właściwych ministrów (prezdydów rad narodowych) za utworzenie przedsiębiorstw w budowie, a właściwych dyrektorów przedsiębiorstw i ich władze nadrzędne za utworzenie komórek ruchowych w budowie, nie określiło wyraźnie analogicznej odpowiedzialności za utworzenie biura budowy. Ze sformułowania § 54 ust. 1 wynika, że w przypadku braku inicjatywy ze strony zainteresowanych inwestorów (kilku lub przynajmniej jednego) inicjatywę utworzenia tej jednostki koordynacyjnej zmuszony będzie podjąć Przewodniczący PKPG przez określenie władzy właściwej dla pełnienia funkcji koordynacyjnej.

Decyzję taką Przewodniczący P.K.P.G. jest zobowiązany uzgodnić z zainteresowanymi władzami naczelnymi. Z chwilą wydania decyzji przez Przewodniczącego PKPG powstaje odpowiedzialność władzy wymienionej w decyzji za dopełnienie niezbędnych formalności związanych z utworzeniem biura budowy.

Obowiązek tworzenia przedsiębiorstw w budowie i komórek ruchowych w budowie w okolicznościach wyżej omówionych nie może być spełniony (i egzekwowany), jak długo dla danej inwestycji nie zostały zatwierdzone w przepisany trybie założenia projektu i projekt wstępny. (§ 5 ust. 2 i 3, § 30 ust. 2) W ten sposób nowowprowadzone przepisy odbierają inwestorom centralnym łatwy argument, że przez samo tylko wydanie zarządzenia o utworzeniu jednostki (komórki) nadzoru inwestycyjnego w wystarczający sposób zabezpieczyli wykonanie zadań planowych związanych z daną inwestycją. Ponadto przepisy te zapobiegają inflacji przedwcześnie powoływanych do życia jednostek, którym następnie powierzano nie zawsze właściwą działalność inwestycyjną.

Nasuwa się jednak pytanie, czy zakaz tworzenia przedsiębiorstw w budowie i komórek ruchowych w budowie (a także biur budowy — p. § 54 ust. 2) przed zatwierdzeniem odpowiedniej dokumentacji nie będzie powodował odwiekiania momentu tego zatwierdzenia i do odraczania w ten sposób realizacji nałożonego obowiązku. Z jednej strony — jeżeli nawet obawa taka zachodzi — należy pamiętać, że wówczas odnośny inwestor centralny staje w kolizji z nakazami Planu Inwestycyjnego, którego zadań się podjął. Z drugiej strony na odcinku wspomnianym zalecana jest czujność i w tym kierunku idą uchwały Prezydium Rządu, ustalające konkretne terminy dla definitywnego zatwierdzenia projektów wstępnych, zarówno w przypadkach, gdy pilne inwestycje zostają włączone do Planu przed ich zatwierdzeniem, jak i w przypadkach wyjątkowo wczesnego tworzenia przedsiębiorstw w budowie w trybie § 5 ust. 3 Instrukcji. Zaznaczyć wypada, że z uwagi na nierozrwalną łączność między realizacją inwestycji, a istnieniem jednostki nadzoru inwestycyjnego, wszelkie ew. wstrzymanie realizacji (redukcja, lub skreślenie limitu, zawieszenie robót) w okresie przed utworzeniem takiej jednostki, powodować powinno rewizję uprzednich decyzji.

W przypadkach budowy (odbudowy) nieobjętych cytowanymi wyżej przepisami właściwi ministrowie (prezdydów rad narodowych) są zobowiązani powierzyć funkcje nadzoru inwestycyjnego istniejącym, lub utworzonym dla tego celu komórkom służby inwestycyjnej, w stosunku do inwestycji o wartości kosztorysowej nie przekraczającej zł 15.000.000. —, natomiast przy wartości kosztorysowej wyższej mają możliwość wyboru między utworzeniem bądź komórek służby inwestycyjnej bądź:

1) biur rozbudowy dla rozbudowy przedsiębiorstw nieprzemysłowych (§ 35 Instrukcji) w ramach tych przedsiębiorstw

2) zarządów inwestycji w ramach ministerstw (prezdydów rad narodowych) dla budowy (odbudowy) obiektów nieprodukcyjnych.

Bzmienie wspomnianego wyżej § 8 uchwały Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1949 r. w sprawie organizacji służb inwestycyjnych wyklucza zdecydowanie taką sytuację, w której władza odpowiedzialna za daną inwestycję, będzie mogła bezkarnie zaniechać wyznaczenia bądź komórki służby inwestycyjnej bądź jednostki (komórki) nadzoru inwestycyjnego dla jej nadzorowania.

TRYB TWORZENIA JEDNOSTEK (KOMÓREK) NADZORU INWESTYCYJNEGO

Jednostki (komórki) nadzoru inwestycyjnego powstawać mogą — pod warunkiem spełnienia wymogów zarządzenia nr. 466 — na bazie najróżnorodniejszych stanów faktycznych. Przykładowo: przedsiębiorstwo w budowie może być utworzone —

- 1) jako jednostka nowa — w związku z decyzją podjętą działalności inwestycyjnej,
- 2) wskutek przekształcenia przedsiębiorstwa dotąd czynnego, które zmuszone było zaprzestać działalności produkcyjnej (eksploatacyjnej) np. w razie wyczerpania się pokładów węgla na kopalni, spalania się fabryki itd
- 3) w drodze wydzielienia z przedsiębiorstwa wielozakładowego zakładu podlegającego dużej rozbudowie.

W okresie dostosowywania istniejących jednostek gospodarczych do zasad zarządzania nr. 466 przedsiębiorstwa w budowie powstają ponadto:

- 4) w drodze przekształcenia dyrekcji budowy (kierownictwa budowy) w przedsiębiorstwo w budowie,
- 5) w drodze przekształcenia przedsiębiorstw „mylnie” utworzonych w r. 1951 jako produkcyjne,
- 6) wskutek połączenia czynnych przedsiębiorstw produkcyjnych z dyrekcjami budów, i wynikającej stąd przewagi zagadnień inwestycyjnych nad produkcyjnymi w połączonym organizmie.

W każdym jednak przypadku wydawany akt prawny oparty być musi o postanowienia dekretu o przedsiębiorstwach z dnia 26 października 1950 r. (Dz.U.R.P. Nr 49, poz. 439) a więc w okolicznościach wymienionych w pkt. 1) 3) 4) konieczne będzie wydanie pełnego zarządzenia „erecyjnego” przez właściwego ministra (ministrów, jeżeli zachodzi zmiana podporządkowania poza obrębem resortu) za zgodą Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów, a w okolicznościach, określonych w pkt. 2) 5) i 6) konieczna będzie formalna zmiana wydanych uprzednio zarządzeń erecyjnych.

Rozbudowa przedsiębiorstw nasunie z reguły potrzebę wydania aktów formalno-prawnych, przewidzianych wspomnianym dekretem o przedsiębiorstwach lub zarządzeniem nr 466. Utworzenie stanowiska naczelnego inżyniera inwestycji (§ 27 Instrukcji) wymagać będzie zmiany zarządzenia erecyjnego i powiększenia ilości zastępców dyrektora. Utworzenie biura rozbudowy nastąpić może jedynie na podstawie decyzji władzy, której podlega przedsiębiorstwo, wydanej za zgodą Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów. Utworzenia komórki ruchowej w budowie dokonuje formalnie rzecz biorąc dyrektor przedsiębiorstwa, czyni to jednak „za zgodą władzy nadrzędnej”, stosownie do brzmienia § 30 ust. 1, bliżej wyjaśnionego przez cytowane wyżej zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 16 maja 1952 r.

Tworzenie zarządów inwestycji i biur budowy nastroczało z punktu widzenia prawnego wiele wątpliwości. Jako jednostki organizacyjne władzy powołującej znajdują się one z reguły na tym samym szczeblu, co centralne zarządy, lub zarządy w ministerstwach i wchodzą w skład tych ministerstw. (Mutatis mutandis odnosi się to do zarządów inwestycji i biur budowy tworzonych przez prezydya rad narodowych). Z drugiej strony jest rzeczą niewątpliwą, że powołanie do życia zarządu inwestycji nie narusza struktury ministerstwa, nie zawiera w sobie ryzyka wyłomu w ustalonych zasadach organizacyjnych, czy wkroczenia na obszar zastrzeżony kompetencji innych władz naczelnych. W związku z tym przyjęto, że utworzenie tego rodzaju jednostki nie wymaga uchwały Rady Ministrów, koniecznej w przypadkach zmian statutów organizacyjnych ministerstw (struktury prezydów rad narodowych).

TYPY JEDNOSTEK NADZORU INWESTYCYJNEGO

Wielorakość typów jednostek (komórek) nadzoru inwestycyjnego wywołuje niekiedy zarzuty, podnoszące trudności zorientowania się w całokształcie zagadnienia. Postanowienia zarządzenia Nr 466 różnicujące te jednostki posiadają jednak solidne uzasadnienie. Konstrukcja przedsiębiorstwa w budowie odpowiada postulatowi ciągłości rozwoju podstawowych obiektów naszego przemysłu. W pierwszym już stadium powstawania przedsiębiorstwa produkcyjnego otrzymuje ono strukturę i kierunek niezbędny dla przyszłej działalności. Analogiczną rolę spełnia konstrukcja komórki ruchowej w budowie dla zakładów (wydziałów) w budowie w obrębie czynnych przedsiębiorstw. Założeniem w tych dwóch przypadkach jest stopniowe przekształcanie jednostki prowadzącej budowę w jednostkę prowadzącą produkcję ze stałe towarzyszącą świadomością, że ew. błędy budowy w fazie produkcji nie dadzą się ukryć. Rozbudowa przedsiębiorstw nieprzemysłowych nie daje możliwości koncentracji działalności inwestycyjnej. Rozmieszczenie sieci obiektów usługowych na znacznie większym obszarze wymaga bardziej elastycznych form organizacyjnych — stąd stosunkowo giętką konstrukcją biur rozbudowy i szersze ich uprawnienia. Obiekty nieprodukcyjne, nie wymagające przygotowania przyszłej eksploatacji przez aparat prowadzący budowę otrzy-

mały zarząd inwestycji jako odrębny typ jednostki nadzoru. Wreszcie dla przypadków nagromadzenia się inwestorów na terenie mającym stanowić pewną całość (urbaniścyczną, gospodarczą) konieczne było zarezerwowanie typu biura budowy.

Zasadnicza jednak linia podziału biegnie między jednostkami nadzoru inwestycyjnego, które budują dla siebie, a jednostkami, które porównać można z inwestorami zastępczymi, gdyż po ukończeniu budowy ulegają likwidacji, bądź otrzymują nową inwestycję do prowadzenia. Do tej ostatniej kategorii należeć będą niewymienione w zarządzeniu nr. 466 przedsiębiorstwa inspekcji inwestycyjnej, stale pozostające „do wynajęcia” przez inwestorów, nie dysponujących aparatem nadzoru.

Poważnym argumentem przemawiającym przeciwko mnożeniu typów jednostek, którym powierza się zbliżone lub identyczne zadania, jest — bez względu na różne warunki działalności — trudność przeprowadzenia ścisłych rozgraniczeń i niemożność ustalenia rozwiązań prawno-organizacyjnych trafnych na każdą ewentualność. Autorem zarządzenia nr 466 nieobce są powyższe trudności i ryzyka. Definicje: zakładu przemysłowego i obiektu nieprodukcyjnego rysują się łatwiej w wyobraźni organizatora, lub ekonomisty niż w surowym języku prawa. Zestawienie sytuacji, w których przewidziane jest tworzenie poszczególnych typów jednostek nadzoru inwestycyjnego nie wyczerpuje wszystkich możliwości. Nie oznacza to jednak jakiegokolwiek słabości zarządzenia nr 466, zwłaszcza w świetle doświadczeń, które pozwoliły drogą logicznej interpretacji rozwinąć i zastosować szczegółowe jego przepisy. I tak ustalono, że utworzenie przedsiębiorstwa w budowie, ograniczone w zasadzie słusznie do przypadków budowy przyszłych przedsiębiorstw przemysłowych sensu stricto, dopuszczalne jest również w przypadkach, gdy ma się do czynienia z budową dużą, niepowtarzalną, i gdy mimo nieprzemysłowego charakteru obiektów (brak produkcji towarowej) montowane w nich będą skomplikowane urządzenia, wymagające doszkolenia załogi, okresu rozruchu i troskliwego, długotrwałego przygotowania przyszłej eksploatacji. Tworzenie biur rozbudowy dopuszczono w przypadkach rozbudowy jednostek, nie będących przedsiębiorstwami w rozumieniu dekretu o przedsiębiorstwach, prowadzących jednak działalność eksploatacyjną, pozwalającą na zrównanie ich z przedsiębiorstwami nieprzemysłowymi. Na koniec tworzenie zarządów inwestycji rozszerzono na wszystkie przypadki budowy obiektów nie wymagających przygotowania przyszłej eksploatacji, chociażby pośrednio miały one znaczenie dla produkcji i musiały być uznane za „produkcyjne”. Przypuszczać należy, że te doświadczenia zdobyte w pierwszym półroczu stosowania zarządzenia nr 466 doznają usankcjonowania w przyszłych jego uzupełnieniach.

SYSTEM FINANSOWY PRZEDSIĘBIORSTW W BUDOWIE

Interesująca dyskusja rozwinęła się dokoła sprawy systemu finansowego przedsiębiorstw w budowie. W szczególności pojawiły się głosy, że przedsiębiorstwo w budowie jest w istocie rzeczą przedsiębiorstwem budżetowym, a przynajmniej że „staje się przedsiębiorstwem na rozrachunku gospodarczym dopiero po przekształceniu go w przedsiębiorstwo produkcyjne” zgodnie z § 23 Instrukcji.

Na poparcie tej tezy przytacza się sformułowanie art. 3 Dekretu o przedsiębiorstwach i postanowienia uchwały Rady Ministrów w sprawie systemów finansowych przedsiębiorstw z dnia 17 kwietnia 1950 r. (Monitor Polski A-55 poz. 630), które mówią, że przedsiębiorstwo budżetowe tworzy się w przypadku, gdy „charakter działalności przedsiębiorstwa wymaga uniezależnienia wydatków jego od dochodów (własnych)”. W rzeczy samej przedsiębiorstwo w budowie przez pewien okres czasu nie ma żadnych dochodów, a następnie przez dłuższy okres czasu jego ew. dochody (z produkcji próbnej, lub eksploatacji pojedynczej wydziałów produkcyjnych uruchomionych w pełni) mogą nie wystarczać na pokrycie wydatków. Przez cały ten czas, przedsiębiorstwo w budowie zmuszone jest w interesie ogólnopaństwowym czynić bardzo znaczne wydatki dla którego to celu środki czerpać może jedynie ze Skarbu Państwa. Podkreślić trzeba, że nawet po podjęciu eksploatacji nie jest rzeczą słuszną, by ograniczone, lub

nieustabilizowane jeszcze dochody przedsiębiorstwa limitowały jego zdolność wydatkowania na cele inwestycyjne.

Pomimo tych argumentów za przyjęciem konstrukcji przedsiębiorstwa budżetowego zarządzenie nr 466 świadomie unika przesądzenia sprawy w tym kierunku, tym samym zaś brak jest przepisów szczegółowych, przewidzianych w § 5 cytowanej uchwały Rady Ministrów, które zaliczałyby wyraźnie przedsiębiorstwo w budowie do kategorii przedsiębiorstw budżetowych.

Zarządzenie nr 466 zadowala się w omawianej materii sprecyzowaniem następujących przepisów:

1. Źródłem finansowania przedsiębiorstwa w budowie jest Plan Inwestycyjny.

2. Podstawą finansowania jest prawidłowo sporządzony i zatwierdzony preliminarz kosztów utrzymania zarządu przedsiębiorstwa.

3. Granice finansowania określone są normatywnymi kosztów utrzymania pozostającymi w proporcji do globalnej wartości kosztorysowej inwestycji, z dopuszczeniem wyjątków w ściśle określonych przypadkach.

Również i powyższe postanowienia nie dają podstawy do uznania przedsiębiorstwa w budowie za przedsiębiorstwo budżetowe. Przeciwno takiemu uznaniu przemawiają istotne argumenty. Prawdą jest — w świetle wyżej zamieszczonych wywodów, że przedsiębiorstwo w budowie — w okresie przed rozpoczęciem eksploatacji, ale **tylko** w tym okresie — różni się zasadniczo od przedsiębiorstwa produkcyjnego, które ma za zadanie wykonywać plany produkcyjne (eksploatacyjne), a ew. na marginesie jest wykonawcą planu inwestycyjnego na wąskim odcinku. W przedsiębiorstwie w budowie następuje jednak ta komplikacja, że w określonym momencie, i to w momencie, który samo przedsiębiorstwo ma obowiązek sprowadzić jak najszybciej, ma ono zaprzeczyć własnej istocie, wyrzec się przywilejów dziecka, które jest na utrzymaniu rodziców i zacząć własne życie, własnym kosztem i na własną odpowiedzialność. Fakt, że w przedsiębiorstwie w budowie występują równolegle i ze stale rosnącą siłą postulaty przyspieszenia i intensyfikacji procesu inwestycyjnego i postulaty likwidowania działalności inwestycyjnej na rzecz działalności produkcyjnej (eksploatacyjnej) utrudnia w wysokim stopniu zakwalifikowanie tej jednostki do tej lub innej kategorii podmiotów gospodarujących i powoduje konieczność przekształcenia przedsiębiorstwa w budowie w produkcyjne nie na podstawie kryteriów obiektywnych, ustalonych przepisami, lecz na podstawie intuicyjnego określenia, jaki moment będzie najkorzystniejszy dla przekształcenia z punktu widzenia rozwoju procesu produkcyjnego i zakończenia procesu inwestycyjnego, w granicach ustalonych § 23 Instrukcji.

Fakt ten stanowi mocną podstawę dla stwierdzenia, że założeniem działalności przedsiębiorstwa w budowie jest jego przekształcenie — i to w najkrótszym czasie — w przedsiębiorstwo produkcyjne.

W związku z tym system utrzymywania zarządu przedsiębiorstwa w budowie w drodze finansowania go ze środków inwestycyjnych na podstawie rocznych preliminarzy kosztów utrzymania należy uznać za konieczne przewidzieć. Sporządzanie takich preliminarzy jest zresztą zapowiedziane § 14 cytowanej uchwały Rady Ministrów w stosunku do przedsiębiorstw działających według zasad pełnego rozrachunku gospodarczego. Okresu trwania przewidywanego tego nie da się ściśle określić. W różnych gałęziach przemysłu i w różnych przedsiębiorstwach danej branży proces inwestycyjny może rozwijać się różnie, w związku z czym i decyzje ministrów resortowych w sprawie przekształcenia przedsiębiorstw w budowie w przedsiębiorstwa produkcyjne będą musiały być ściśle zindywidualizowane. W tych warunkach ustalenie, że przedsiębiorstwo w budowie należy traktować jak przedsiębiorstwo budżetowe powodowałoby konieczność nastawienia aparatu finansowo-księgowego w samym przedsiębiorstwie i w jednostkach nadrzędnych (aż do Ministerstwa Finansów włącznie) na ten system finansowania i prowadzenia księgowości. W chwili uznanej za dogodną dla przekształcenia utrudniałoby to w dużym stopniu szybkie jego przeprowadzenie. Co więcej, w przypadkach stopniowego oddawania nowowytbudowanych wydziałów (oddziałów)

produkcyjnych do eksploatacji zgodnie z § 22 ust. 1 Instrukcji, aż do momentu przekształcenia istniałaby konieczność równoległego utrzymania dwóch służb finansowo-księgowych i dwóch systemów finansowych w obrębie tej samej jednostki. Ponadto nieuniknione stałoby się lawirowanie między wspomnianym przepisem § 22 ust. 1 Instrukcji, przewidującym, że uruchomione wydziały przechodzą na wewnętrzny pełny rozrachunek gospodarczy, a przepisem § 8 cyt. uchwały Rady Ministrów z dn. 17.IV.1950 r., który ustala, że jedynie „zakłady pomocnicze przedsiębiorstw budżetowych mogą być prowadzone na zasadzie rozrachunku gospodarczego zgodnie z przepisami rozdziału III uchwały”. Potraktowanie wydziałów produkcyjnych przedsiębiorstwa w budowie, będących częścią składową tego przedsiębiorstwa, jako zakładów pomocniczych byłoby jednak niewątpliwie niesłuszne i stwarzałoby sytuację szluzową. W świetle tego, co powiedziano wyżej, przyjąć można mimo braku wyraźnych przepisów w tym kierunku w zarządzeniu nr 466, że przedsiębiorstwo w budowie jest — jako załazek przyszłego przedsiębiorstwa produkcyjnego — potencjalnie przedsiębiorstwem działającym na zasadzie pełnego rozrachunku gospodarczego. Stwierdzenie takie w żadnym sensie nie jest sprzeczne z przepisem § 11 uchwały Rady Ministrów z dnia 17. kwietnia 1950 r., stosownie do którego przedsiębiorstwa działające na zasadzie pełnego rozrachunku gospodarczego:

a) korzystają w wykonaniu zadań wynikających z planów gospodarczych z pełnej operatywnej samodzielności

b) wchodzą w wykonaniu tych zadań w stosunki umowne z innymi przedsiębiorstwami i organizacjami

c) prowadzą pełną rachunkowość sporządzając pełny samodzielny bilans i rachunek wyników

d) posiadają samodzielne rachunki w banku finansującym ich działalność eksploatacyjną

e) korzystają bezpośrednio ze środków planu inwestycyjnego

f) rozliczają się bezpośrednio z budżetem państwa

g) korzystają z innych uprawnień przewidzianych w przepisach szczegółowych

Pośród powyższych uprawnień żadne nie stoi w sprzeczności z istotą przedsiębiorstwa w budowie. Niektóre (np. wymienione w pkt. d) i f) będą wykonywane dopiero po rozpoczęciu działalności eksploatacyjnej, niemniej jednak jeszcze w okresie poprzedzającym przekształcenie przedsiębiorstwa w budowie w przedsiębiorstwo produkcyjne.

Przeciw koncepcji przedsiębiorstwa budżetowego przemawia wreszcie fakt, że „obroty osiągnięte przez przedsiębiorstwa budżetowe wolne są od podatku obrotowego, podczas gdy nie może być intencją ustawodawcy zastosowanie takiego zwolnienia do przyszłych przedsiębiorstw produkcyjnych.

Rozważania niniejsze pozwalają zauważyć jak szybko w ciągu minionego półrocza oddaliliśmy się od niedomogów stanu prawno-organizacyjnego na odcinku, uregulowanym obecnie przez zarządzenie nr 466. Nie można nie podkreślić przy tym, że uchwały Rady Ministrów z dnia 17. kwietnia 1950 r. w sprawie systemów finansowych, Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 12. maja 1950 r. w sprawie organizacji przedsiębiorstw, i dekret o przedsiębiorstwach państwowych z dnia 26. października 1950 r. stanowiły niezbędne, trwałe oparcie dla pracy ustawodawczej przeprowadzonej na przestrzeni 1951 r. w odniesieniu do jednostek nadzoru inwestycyjnego. Osiągnięcia dotychczasowe nie mogą jednak przesłaniać już dziś widocznych potrzeb jednolitego i pełnego unormowania sprawy struktury i zakresu działania inwestorów w ogóle, a inwestorów bezpośrednich w szczególności, przy czym pewne zasady tworzenia, działania i organizacji byłyby wspólne wszystkim inwestorom danego szczebla, a jedynie niektóre zasady ulegałyby dostosowaniu do specyficznych warunków a) branży inwestora b) przedmiotu (rodzaju i rozmiarów) inwestycji. W tej jedynie płaszczyźnie oceniać można w sposób właściwy sukcesy i niedociągnięcia zarządzenia nr 466.

Scalanie ubezpieczeń społecznych

W kapitalistycznej gospodarce Polski przedwrześniowej istniała cała mozaika systemów ubezpieczeniowych zwłaszcza w zakresie ubezpieczeń emerytalnych. Istniały odrębne ubezpieczenia emerytalne pracowników umysłowych, robotników, górników, kolejarzy, urzędników państwowych, pracowników samorządowych, bankowych itp.

Stan ten był podyktowany tendencjami polityki burżuazyjnej, chodziło o rozbijanie jedności robotników i pracowników umysłowych, o tworzenie grup i grupek o różnym stopniu uprzywilejowania. Powodował on niezmierną zawziętość przepisów ubezpieczeniowych i utrudniał orientowanie się w uprawnieniach poszczególnych grup pracowniczych. Ponadto te różnorodne systemy przyczyniały się do znacznego przerostu kosztów administracyjnych.

Toteż bezpośrednio po wyzwoleniu rozpoczęła się akcja w kierunku ujednolicenia ubezpieczeń, przede wszystkim ujednolicenia organizacyjnego, stworzenie bowiem jednolitej podstawy materialno-prawnej wymaga dłuższej pracy przygotowawczej, a ponadto łączy się z szeregiem zagadnień politycznych i gospodarczych. Ujednolicenie organizacyjne jest stosunkowo prostsze i obecnie można je uznać właściwie za zakończone (poza świadczeniami kolejowymi).

Etapy tego ujednolicenia były następujące:

1. Z mocy dekretu z 8 stycznia 1946 r. (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 28) została zlikwidowana z dniem 16 lutego 1945 r. lokalna instytucja ubezpieczeniowa, zajmująca się przyznawaniem robotniczym świadczeń emerytalnych, a mianowicie Zakład Ubezpieczenia na Wypadek Inwalidztwa w Chorzowie, obejmujący swym zasięgiem teren b. woj. górnośląskiego. Funkcje tego Zakładu przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych, przejmując jednocześnie jego prawa i obowiązki.

2. Dodatkowe ubezpieczenia emerytalne górników (tzw. ubezpieczenie pensyjne przysługujące górnikom oprócz ubezpieczenia powszechnego) realizowały dwie odrębne instytucje, a mianowicie Spółka Bracka w Tarnowskich Górach i Kasa Bratnia Górników w Sosnowcu. Obie te instytucje zlikwidowane zostały ustawą z 20 lipca 1950 r. o Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 333) i zadania tych instytucji oraz ich prawa i obowiązki przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

3. Poważną ilościowo grupę pracowników wyłączonych z powszechnego ubezpieczenia emerytalnego i mających swe odrębne ubezpieczenie stanowił pracownicy związków samorządu terytorialnego oraz zakładów i przedsiębiorstw komunalnych. Prawo do emerytury tych pracowników normowały statuty bądź przepisy służbowe poszczególnych związków samorządowych, realizacją zaś tych uprawnień zajmowały się również związki samorządu terytorialnego. W rezultacie w każdym związku samorządowym istnieć musiała komórka załatwiająca sprawy zaopatrzenia emerytalnych. Ten stan rzeczy stał się jawnym anachronizmem z chwilą zniesienia samorządu terytorialnego przez ustawę o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (art. 32, Dz. U. R. P. z 1950 r. Nr 14 poz. 130). Z tą chwilą pracownicy samorządu terytorialnego stali się pracownikami państwowymi i odpadła wszelka racja dla utrzymywania dla nich odrębnych systemów emerytalnych. Dekret z 21 września 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 44 poz. 407) przyniósł ujednolicenie w tej dziedzinie nie tylko organizacyjne, lecz i materialno-prawne. Dekret ten stanowił, mówiąc najogólniej, że pracownicy prezydentów rad narodowych stabilizowani lub zatrudnieni od 1 stycznia 1946 r. przechodzą do ubezpieczenia w Państwowym Zakładzie Emerytalnym (patrz niżej pkt. 5), przy czym nie tylko ich zaopatrzenia emerytalne ma załatwiać PZE, lecz ma to czynić w zasadzie na podstawie przepisów materialnych normujących zaopatrzenie emerytalne funkcjonariuszy państwowych i zawodowych wojskowych (p. Monitor z r. 1950 Nr 97 poz. 1221). Natomiast ubezpieczenie pozostałych pracowników prezydentów rad narodowych oraz pracowników wszystkich przedsiębiorstw komunalnych przejęte zostało przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a ich zaopatrzenia emerytalne normowane są przepisami ustawy

o ubezpieczeniu społecznym i o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (a więc przepisami ubezpieczenia powszechnego). W jednym i drugim wypadku zaliczano tym pracownikom czas wysługi emerytalnej bądź okres ubezpieczenia przebyty na podstawie dotychczasowych odrębnych systemów emerytalnych.

4. Również i pracownicy banków mieli swe własne systemy emerytalne. Chodziło tu o pracowników Banku Polskiego, Państwowego Banku Rolnego, Banku Gospodarstwa Krajowego, Pocztovej Kasy Oszczędności, Banku Związku Spółek Zarobkowych i Komunalnych Kas Oszczędności.

Pracownicy fizyczni Banku Polskiego, B.G.K., Państwowego Banku Rolnego i PKO podlegali wprawdzie powszechnemu ubezpieczeniu, byli jednak ponadto uczestnikami funduszków emerytalnych tych instytucji. Wszystkie te instytucje bankowe uległy likwidacji z wyjątkiem BGK a tym samym uległy likwidacji ich odrębne urządzenia emerytalne. To samo dotyczy i zlikwidowanych instytucji kredytów długoterminowych. Wpłaty zaległych i płynnych świadczeń emerytalnych przejął Zakład Ubezpieczeń Społecznych z mocy rozporządzenia Min. Pracy i Opieki Społecznej z 26 grudnia 1951 r. (Dz. U. R. P. Nr 66 poz. 462). I w tym wypadku nastąpiło ujednolicenie nie tylko organizacyjne, lecz i materialno-prawne, zgodnie bowiem z powołanym rozporządzeniem Zakład wypłaca powyższe świadczenia w wysokości i na zasadach obowiązujących w powszechnym ubezpieczeniu emerytalnym. To samo dotyczy i rodzin pozostałych po osobach uprawnionych do świadczeń z tytułu pracy w powyższych instytucjach bankowych. Tak więc uprawnienia do renty pracowników tych instytucji bankowych z tytułu wieku bądź inwalidztwa, uprawnienia wdów oraz wysokość renty określać należy obecnie według przepisów obowiązujących w powszechnym ubezpieczeniu. Do odwołań od orzeczeń Zakładu w zakresie tych świadczeń stosować należy przepisy Prawa o sądach ubezpieczeń społecznych, przysługuje więc skarga do Okręgowego Sądu Ubezpieczeń Społecznych, a w dalszej instancji rewizja — do Trybunału Ubezpieczeń Społecznych.

Wspomniane instytucje bankowe wypłacały około 2500 rent. Sprawy te przejął Oddział Warszawski Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dokonując oceny istniejących uprawnień pod kątem widzenia przepisów ubezpieczenia powszechnego.

5. Najważniejszym krokiem w zakresie scalenia organizacyjnego jest niewątpliwie zniesienie Państwowego Zakładu Emerytalnego i przejęcie jego zadań oraz praw i obowiązków przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Nastąpiło to z dniem 1 stycznia 1952 r. z mocy ustawy z 29 grudnia 1951 r. o zniesieniu Państwowego Zakładu Emerytalnego (Dz. U. R. P. z 1952 r. Nr 1 poz. 4). Państwowy Zakład Emerytalny realizował zaopatrzenia emerytalne funkcjonariuszy państwowych i zawodowych wojskowych na podstawie ustawy z 11 grudnia 1923 r. (tekst jednolity (Dz.U.R.P. z 1934 r. Nr 20 poz. 160)). Ustawa ta była wielokrotnie nowelizowana a ponadto zasadnicze zmiany w systemie państwowych zaopatrzeń emerytalnych wprowadziła ustawa z 1 lipca 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 42 poz. 304) oraz trzy rozporządzenia wykonawcze ogłoszone w tymże numerze Dziennika Ustaw.

Ustawą emerytalną objęci są etatowi pracownicy państwowi podlegający ustawie o państwowej służbie cywilnej, państwowi pracownicy nauki, nauczyciele publicznych szkół ogólnokształcących i zawodowych i wychowawcy państwowych zakładów wychowawczych, sędziowie, prokuratorzy, asesory i aplikanci sądowi, funkcjonariusze administracji lasów państwowych i straży leśnej, pracownicy poczt, telegrafów i telefonów, funkcjonariusze służby bezpieczeństwa publicznego, milicji obywatelskiej, wojsko ochrony pogranicza, zawodowi wojskowi, wreszcie b. funkcjonariusze straży więziennej, policji państwowej, straży granicznej i celnej, a nadto niektóre kategorie pracowników prezydentów rad narodowych (patrz pkt. 4). Ponadto

PZE wypłacał świadczenia emerytalne różnym innym grupom z mocy przepisów bądź zarządzeń specjalnych (weterani powstań narodowych, b. skazańcy polityczni, uczestnicy walk o niepodległość, osoby pozostałe po uczestnikach ruchu partyzanckiego i podziemnego, ofiary wrogów ustroju demokratycznego Polski, osoby zasłużone, wreszcie pewne grupy autochtonów i repartiantów). System państwowych zaopatrzeń emerytalnych różni się istotnie od systemu ubezpieczeń powszechnych.

Omawiana ustawa z 29 grudnia 1951 r. co należy z naciskiem podkreślić, nie wprowadza unifikacji prawno-materiałnej, a jedynie organizacyjną. Całość zadań PZE oraz jego prawa i obowiązki przejął ZUS, który nadal stosuje przepisy ustawy emerytalnej i według tych przepisów ocenia się uprawnienia emerytalne i określa się wysokość świadczeń emerytalnych. Przejęcie więc przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych świadczeń emerytalnych b. PZE nie zmieniło w niczym uprawnień tego kręgu osób, którego obsługa należała do PZE.

Istotną natomiast zmianę zanotować należy w zakresie środków odwoławczych. Od orzeczeń Państwowego Zakładu Emerytalnego przysługiwało odwołanie w trybie administracyjnym do Min. Finansów. Z mocy rozporządzenia Rady Min. z 29 września 1951 r. (Dz. U. R. P. Nr 51 poz. 364) kompetencje Min. Finansów w tym zakresie przejął Min. Pracy i Opieki Społecznej, niemniej nadal pozostał tryb instancji administracyjnej. Ustawa o zniesieniu PZE stanowi, że odwołanie od decyzji ZUS w sprawach państwowych emerytur rozpoznaje Okręgowy Sąd Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z prawem dalszego odwołania się do Trybunału Ubezpieczeń Społecznych. W ten sposób odwołania w tych sprawach przeszły do sądów ubezpieczeń społecznych, które stosować będą przy rozpoznaniu tych odwołań materialne przepisy dotyczące państwowych zaopatrzeń emerytalnych, procesowe zaś przepisy określa prawo o sądach ubezpieczeń społecznych. Państwowy Zakład Emerytalny wypłacał dotychczas około 80000 zaopatrzeń. Ponieważ PZE nie miał swych organów terenowych, przeto jego sprawy przejęła Centrala ZUS. (Oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych spraw tych nie załatwiają). Tym też się tłumaczy, że właściwy niejako do rozpoznawania odwołań jest wyłącznie Okręgowy Sąd Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie.

6. Na mocy szczególnych zarządzeń Zakład Ubezpieczeń Społecznych przejął sprawy zaopatrzeń emerytalnych jeszcze i innych grup, już o drobniejszym znaczeniu, a mianowicie:

Przedsiębiorstwa, które przeszły na własność Państwa w trybie ustawy nacjonalizacyjnej miały w wielu przypadkach zobowiązania emerytalne w stosunku do swych pracowników. Te zobowiązania z mocy art. 6 ustawy z 3 stycznia 1946 r. przeszły na Skarb Państwa. Uchwałą z 18 marca 1947 r. Kom. Ekon. Rady Ministrów zlecił wypłatę tych zaopatrzeń Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych. Dekret o przeprowadzeniu reformy rolnej z 6 września 1944 r. (Dz. U.R.P. z 1945 r. Nr 3 poz. 13) przewiduje w art. 17, że wywłaszczeni właściciele nieruchomości ziemskich otrzymują zaopatrzenie miesięczne. Min. Pracy i Opieki Społecznej zleciło wypłatę tych zaopatrzeń (około 1500)

Zakładowi. Na podstawie uchwały K. E. Rady Min. z 12 listopada 1948 r. Zakład przejął wypłatę zaopatrzeń emerytalnych b. pracowników i robotników rolnych przypadających od b. właścicieli nieruchomości ziemskich z mocy wyroków sądowych lub orzeczeń Komisji Rozjemczych wypłacanych dotychczas przez Zw. Zaw. Rob. i Prac. Rolnych. Wreszcie warto nadmienić, że Zakład objął wypłatę zaopatrzeń dla b. właścicieli i dzierżawców aptek przejętych na własność Państwa a to z mocy rozporządzenia Rady Min. z 22 marca 1952 r. (Dz. U. R. P. Nr 15 poz. 92).

W ten sposób poza Zakładem Ubezpieczeń Społecznych pozostały tylko świadczenia długoterminowe pracowników etatowych Polskich Kolei Państwowych. Wszystkie inne świadczenia rentowe zgrupowane są obecnie w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych.

7. Ponadto Zakład realizuje ubezpieczenie rodzinne (zasiłki rodzinne) oparte na dekrety z 28 października 1948 r. (Dz. U. R. P. Nr 66 poz. 419). Celem szybszej i sprawniejszej obsługi ubezpieczonych wypłatę zasiłków rodzinnych przejęły zakłady pracy zatrudniające co najmniej 5 pracowników (rozp. Min. Pracy i Opieki Społ. z 16.1.1948 r. Dz. U. R. P. Nr 4 poz. 32).

Do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych należy wypłata zasiłku dla osób zatrudnionych w zakładach pracy liczących mniej aniżeli 5 pracowników, dla rencistów i emerytów, kontrola nad wypłatą zasiłków przez zakłady pracy oraz orzekanie w wypadkach nasuwających zakładom pracy wątpliwości.

8. Również i zasiłki chorobowe z ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa wypłacają zakłady pracy, jeżeli zatrudniają ponad 50 pracowników, a to na mocy uchwały Kom. Ek. Rady Min. z 22 marca 1950 r. i uchwały Centr. Rady Zw. Zaw. z lutego 1951 r. Liczyć się należy, że w niedalekiej przyszłości całość zagadnień związanych z wypłatą zasiłków rodzinnych i chorobowych przejmą Związki Zawodowe. Warto wreszcie przypomnieć, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie udziela świadczeń leczniczych z ubezpieczenia chorobowego. Mimo że świadczenia te opierają się na ustawie o ubezp. społ. z 28.III.1933 r. realizacja ich przeszła do Zakładu Lecznictwa Pracowniczego z mocy ustawy z 20.VII.1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 36 poz. 334). Ta ostatnia instytucja była tylko ogniwem przejściowym (tak była pomyślana już przy jej tworzeniu). Zakład Lecznictwa Pracowniczego był powołany dla realizacji lecznictwa pracowniczego tzn. dla realizacji pomocy leczniczej wynikającej z ubezpieczenia chorobowego. Ustawa z 15.XII.1951 r. (Dz. U. R. P. Nr 67 poz. 466) włączyła to lecznictwo do zakresu działania Ministerstwa Zdrowia i rad narodowych. Z dniem 1.I.1952 r. Zakład Lecznictwa Pracowniczego uległ likwidacji a majątek lecznictwa stał się własnością Państwa.

Te osiągnięcia w zakresie ujednolicenia systemu organizacyjnego (a częściowo, jak wskazaliśmy, i w zakresie materialno-prawnym) możliwe do osiągnięcia tylko dzięki przemianom społecznym zaszłym w Polsce Ludowej, pozwalają oczekiwać, że w niedalekiej przyszłości zrealizowany zostanie następny etap — stworzenie jednolitego materialnego prawa ubezpieczeniowego, obejmującego wszystkich pracowników.

Przegląd ustawodawstwa gospodarczego

za czas od 15 maja do 15 czerwca 1952 r. (Dz. U.R.P. Nr 23—27) z uwzględnieniem uchwał, zarządzeń, instrukcji i okólników ogłoszonych w Monitorze Polskim (M.P.), Biuletynie PKPG (Biul.) i Dziennikach Urzędowych (Dz. Urz.)

USTRÓJ WŁADZ PAŃSTWOWYCH

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 maja 1952 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakresu działania Ministra Przemysłu Drobno i Rzemiosła (Dz. U.R.P. Nr 26, poz. 178) wyłącza z zakresu działania tego Ministra nadzór państwowy nad gospodarczą działalnością spółdzielni rybołówstwa morskiego oraz spółdzielni wykonujących usługi transportowo-ekspedycyjne, obsługę i naprawy pojazdów samochodowych, wytwarzających sprzęt samochodowy oraz prowadzących handel samochodowy. (vide P.U.G. Nr 1/43 str. 14).

PLANOWANIE

Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 1 kwietnia 1952 r. w sprawie ustalenia listy jednostek gospodarczych, obowiązanych do zawierania umów generalnych w zakresie zaopatrzenia oraz terminów zawierania umów planowych w zakresie zaopatrzenia na rok 1952 (MP Nr A—40, poz. 575) i zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 19 kwietnia 1952 r. w sprawie ustalenia listy jednostek gospodarczych obowiązanych do zawierania umów generalnych w zakresie obrotu towarowego oraz ustalenia terminów zawierania

umów planowych w takim obrocie na rok 1952 (MP Nr A-40, poz. 576) ustalają terminy zawarcia umów generalnych, bezpośrednich i szczegółowych oraz postanawiają, że dostawy nie objęte umowami planowymi powinny być objęte umowami zawartymi zgodnie z przepisami o dostawach, robotach i usługach. Do zarządzeń dołączone są listy jednostek obowiązanych do zawarcia umów generalnych ze wskazaniem przedmiotu dostawy.

Instrukcja Ministra Finansów z dnia 12 maja 1952 r. w sprawie planowania budżetowego w zakresie środków specjalnych, pochodzących z obowiązkowych świadczeń w naturze na niektóre cele publiczne, oraz w sprawie wykonywania preliminarzy tych środków (MP Nr A-44, poz. 632) zawiera przepisy dotyczące planu wymiaru świadczeń, wyodrębnienia środków specjalnych akumulowanych, rachunku akumulacyjnego środków specjalnych, planu zużycia świadczeń i preliminarza środków specjalnych akumulowanych, wyodrębnienia środków specjalnych na poszczególne inwestycje i cele nieinwestycyjne oraz szczegółowych preliminarzy środków specjalnych.

PRZEMYSŁ

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 28 kwietnia 1952 r. zmieniające zarządzenie z dnia 4 maja 1952 r. w sprawie powoływania, obowiązków i wynagrodzenia rzeczoznawców w postępowaniu o przymusowy wykup maszyn (MP Nr A-41, poz. 584). Zmiany dotyczą składu komisji wyceny oraz trybu wydawania opinii przez rzeczoznawców (vide PUG Nr 7/37 str. 255).

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów oraz Ministrów: Finansów, Gospodarki Komunalnej, Hutnictwa i Górnictwa z dnia 30 maja 1952 r. w sprawie usuwania niektórych skutków szkód górniczych (MP Nr A-48, poz. 657) zawiera przepisy dotyczące usuwania skutków szkód górniczych w obiektach wykonawców narodowych planów gospodarczych oraz w innych obiektach i określa źródła finansowania usuwania skutków szkód górniczych, tryb postępowania w tych sprawach oraz zasady planowania usuwania skutków szkód górniczych.

ROLNICTWO

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 3 maja 1952 r. w sprawie przejęcia spółdzielczych ośrodków maszynowych gminnych spółdzielni „Samopomoc Chłopska” przez państwowe ośrodki maszynowe (MP Nr A-39, poz. 565) określa przedmiot przejęcia, jego tryb i warunki oraz źródła pokrycia zobowiązań.

Zarządzenie Ministra Rolnictwa i Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 19 marca 1952 r. w sprawie prowadzenia ksiąg zarodowego bydła i trybu przeprowadzania kontroli mleczności w gospodarstwach PGR (Dz. Urz. Min. Rol. Nr 6, poz. 20) wprowadza dołączonej do niego instrukcję, która określa właściwość jednostek do prowadzenia tych ksiąg i przeprowadzania kontroli.

Pismo okólne Ministerstwa Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 15 kwietnia 1952 r. w sprawie przeznaczenia owiec na ubój (Biul. Min. PGR Nr 14, poz. 109) określa warunki kwalifikowania owiec na ubój.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 26 stycznia 1952 r. w sprawie premiowania producentów za hodowlę zarejestrowanych macior i uznanych knurów — w drodze specjalnego przydziału węgla (Dz. Urz. Min. Handlu Wew. Nr 1, poz. 5) określa wysokość premii oraz warunki ich przyznawania.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 25 lutego 1952 r. w sprawie przydziału paszy dla kontraktujących prosięta i warchlaki (Dz. Urz. Min. Handlu Wew. Nr 1, poz. 6) określa wysokość i warunki przydziału.

Patrz: „Praca”, — nadawanie odznaczeń za osiągnięcia w pracy w rolnictwie.

„Zdrowie” — opieka zdrowotna pracowników rolnych.

„Sprawozdawczość i Statystyka”

— Przeprowadzenie spisu rolnego,

— Sprawozdawczość w P.G.R

BUDOWNICTWO

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 8 kwietnia 1952 r. w sprawie zmniejszenia kosztów

wykonawstwa robót budowlanych w roku 1952 (MP Nr A-42, poz. 606) określa sposób wprowadzenia obniżki kosztów wykonawstwa robót budowlanych przez zastosowanie współczynników przeliczeniowych (vide PUG Nr 4/34 str. 130, Nr 10/40 str. 371 i Nr 4/46 str. 122).

Instrukcja Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 5 lutego 1952 r. w sprawie zasadniczych rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych (MP Nr A-42, poz. 608) określa, jakie rozwiązania urbanistyczno-architektoniczne podlegają zatwierdzeniu zgodnie z uchwałą Prezydium Rządu z dnia 1 grudnia 1951 r. (vide PUG Nr 2/44 str. 60).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 17 maja 1952 r. w sprawie racjonalnej gospodarki barakami na kwatery zbiorowe dla robotników budowlanych (Biul. PKPG Nr 22, poz. 109) określa przypadki budowania baraków składanych, sposób wykorzystania tych baraków oraz materiały, z jakich mogą być budowane (vide PUG 5/35 str. 171 i Nr 5/47 str. 169).

Patrz: „Dostawy, Roboty i Usługi” — zawieranie umów o wykonaniu robót budowlano-montażowych.

KOMUNIKACJA I ŁĄCZNOŚĆ

Obwieszczenie Ministra Żegluzi z dnia 18 kwietnia 1952 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 7 marca 1950 r. o żegludzie i spławie na śródlądowych drogach wodnych (Dz. U.P.R. Nr 26, poz. 182) przynosi tekst jednolity powyższej ustawy w załączniku do obwieszczenia.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie przejmowania zadań transportu kolejowego w przewozach na krótkie odległości przez transport samochodowy (MP Nr A-38, poz. 555) wprowadza zakaz korzystania z kolei na krótkie odległości (w zasadzie do 30 km) i wprowadza dołączonej do niej instrukcję, która określa warunki przerzutów transportu kolejowego na transport samochodowy oraz tryb postępowania w tych sprawach.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 16 maja 1952 r. w sprawie korzystania przez jednostki gospodarki uspołecznionej z usług Państwowej Komunikacji Samochodowej (Biul. PKPG Nr 22 poz. 208) nakazuje jednostkom gospodarki uspołecznionej takie rozkładanie zamówień na transport, by labor PKS mógł być wykorzystany również po godz. 16.

Patrz: „Praca”, „Płace”, „Gospodarka Majątkiem Państwowym” — praca na polskich stacjach handlowych — wynagrodzenie członków komisji egzaminacyjnych dla kierowców pojazdów mechanicznych, — regulamin płac kierowców i innych pracowników samochodowych — wynagrodzenie kierowców i innych pracowników samochodowych — sprzedaż pojazdów samochodowych.

OBRÓT TOWAROWY

Rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 25 marca 1952 r. w sprawie przemiału pszenicy w młynach gospodarczych (Dz. U.P.R. Nr 23, poz. 153) zawieszają do dnia 1 sierpnia 1952 r. moc obowiązującą przepisu § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 30 listopada 1950 r. w sprawie przemiału zbóż (vide P.U.G Nr. 3/33 str. 99).

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 25 marca 1952 r. w sprawie określenia rodzajów, gatunków oraz norm zużycia surowców do wypieku pieczywa (receptury) i norm wydajności wypieku (MP Nr A-38, poz. 558) dopuszcza do obrotu tylko pieczywo odpowiadające normom określonym w załączniku do zarządzenia.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 31 marca 1952 r. o uchyleniu zarządzenia z dnia 16 lutego 1951 r. w sprawie zakazu przemiału gospodarczego pszenicy na mąkę pszenną 50% (MP Nr A-38, poz. 559). Temat zarządzenia określony jest w tytule (vide PUG Nr 4/34, str. 131).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Chemicznego z dnia 20 lutego 1952 r. zmieniające zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 10 lutego 1951 r. w sprawie gospodarki opakowaniami stosowanymi w branży chemicznej (MP Nr A-41, poz. 588). Zmiany dotyczą skrzyń drewnianych do transportu materiałów wybuchowych (vide PUG Nr 5/35 str. 171).

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie wprowadzenia jednolitego

trybu inwentaryzacji i rozliczania osób majątkowo odpowiedzialnych w jednostkach handlu wewnętrznego (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 1, poz. 1) określa sposób przeprowadzenia inwentaryzacji w jednostkach handlu wewnętrznego.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 27 lutego 1952 r. w sprawie racjonalnego obchodzenia się z opakowaniami oraz stosowania właściwych metod i narzędzi do ich otwierania (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 1, poz. 7). Temat zarządzenia określony jest w tytule.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 10 marca 1952 r. w sprawie wprowadzenia instrukcji dotyczących obrotu śledziami solonymi (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 1, poz. 9) wprowadza dołączoną do niego instrukcję dotyczącą obrotu śledziami solonymi w detalu i hurtie oraz instrukcję dotyczącą ważenia śledzi solonych w beczkach.

Zarządzenie Ministra Budownictwa Przemysłowego z dnia 22 kwietnia 1952 r. w sprawie zaopatrzenia materiałowego (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 6, poz. 34) wprowadza dołączoną do niego instrukcję, która zawiera przepisy dla podległych jednostek dotyczące podstaw wykonywania zaopatrzenia, trybu rozdziału materiałów, zasad limitowania zakupu oraz kontroli realizacji dostaw oraz zasad i trybu kontroli wewnętrznej gospodarki zapasami. Do instrukcji dołączone są wzory odpowiednich wniosków.

Pismo okólne Ministerstwa Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 7 kwietnia 1952 r. w sprawie dostawy odbioru drobiu rzeźnego i jaj konsumpcyjnych z Państwowych Gospodarstw Rolnych do Centralnego Zarządu Jajczarsko-Drobiarskiego w 1952 r. (Biul. Min. PGR Nr 15, poz. 127) wprowadza dołączone do niego warunki dostaw i odbioru tych artykułów.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 24 marca 1952 r. w sprawie normowania konsumpcji mięsa i tłuszczu w stołówkach akademickich (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 1, poz. 10),

zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 23 marca 1952 r. w sprawie normowania konsumpcji mięsa i tłuszczu w stołówkach pracowniczych (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 1, poz. 11) i

zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 9 kwietnia 1952 r. w sprawie konsumpcji mięsa i tłuszczu w zakładach gastronomicznych (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. Nr 1, poz. 12)

— określają normy mięsa i tłuszczu w stołówkach oraz warunki podawania dań mięsnych w zakładach gastronomicznych.

Patrz: „Planowanie”, — umowy planowe w zakresie obrotu towarowego,

„Ceny i Taryfy” — zmiany marż hurtowych i detalicznych.

CENY I TARYFY

Zarządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie opłat radiofonicznych (MP Nr A-30, poz. 569) wprowadza dołączoną do niego Taryfę Radiofoniczną, która określa opłaty za korzystanie z urządzeń radiofonicznych.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobno- i Rzemiosła z dnia 30 kwietnia 1952 r. w sprawie cen obowiązujących na najbardziej powszechnie naprawy podstawowych maszyn i narzędzi rolniczych oraz ich części (MP Nr A-47, poz. 649) wprowadza dołączony do niego cennik maksymalny na te naprawy i części.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 15 maja 1952 r. w sprawie zmiany wysokości niektórych rabatów (marż) hurtowych i detalicznych (Biul. PKPG Nr 21, poz. 104). Zmiany dotyczące rabatów na mydło, wódki, wyroby cukiernicze, wina i miody pitne oraz przetwory owocowe (vide PUG Nr 3/33 str. 100).

Patrz: „Fundusze” — wysokość opłat za przemiał gospodarczy i wpłat na Fundusz Remontów Młynów Gospodarczych.

DOSTAWY, ROBOTY I USŁUGI

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 5 marca 1952 r. w sprawie umów o wykonanie robót budowlanych, zalecanych przez jednostki podporządko-

wane Centralnemu Zarządowi Budowy Miast i Osiedli „Z.O.R.” (MP Nr A-42, poz. 605) przewiduje umowy wieloletnie, roczne i jednoroczne między zamawiającym i wykonawcą oraz między wykonawcą i podwykonawcą oraz ustala wzory tych umów i określa tryb ich zawierania (vide PUG Nr 3/45 str. 95).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobno- i Rzemiosła z dnia 16 maja 1952 r. w sprawie zasad i trybu zawierania umów o wykonanie robót budowlano-montażowych objętych planem inwestycyjnym z Centralą Prywatnego Przemysłu Mineralnego, Drzewnego i Materiałów Budowlanych (MP Nr A-45, poz. 637) określa warunki i tryb zawierania tych umów oraz ustala wzór umowy (vide PUG Nr 3/45 str. 95).

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobno- i Rzemiosła z dnia 19 marca 1952 r. w sprawie zasad i trybu zawierania umów o wykonanie robót budowlano-montażowych, objętych planem inwestycyjnym przez jednostki spółdzielcze (Dz. Urz. Min. Przem. Dr. i Rz. Nr 11, poz. 73) wyjaśnia tryb zawierania umów z jednostkami spółdzielczymi na podstawie zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 11 stycznia 1952 r. (vide PUG Nr 3/45 str. 95).

Patrz: „Planowanie”, — zawieranie umów planowych, „Podatki i Daniny publiczne” — obowiązki przysyłania odpisów umów organom finansowym.

FINANSE

Uchwała Rady Państwa i Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 1952 r. w sprawie uchwalania i rozpatrywania budżetów terenowych (MP Nr A-41, poz. 579) określa, jakie budżety uchwalają miejskie, powiatowe i wojewódzkie rady narodowe oraz zasady układania tych budżetów jak również tryb ich rozpatrywania przez rady narodowe wyższego stopnia oraz Prezydium Rządu.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 17 kwietnia 1952 r. w sprawie przechowywania i kwalifikowania do zniszczenia akt, ksiąg i innych dokumentów likwidowanych oraz zlikwidowanych przedsiębiorstw bankowych i instytucji kredytu długoterminowego (MP Nr A-41, poz. 586). Temat zarządzenia określony jest w tytule.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 14 maja 1952 r. w sprawie rozliczeń przedsiębiorstw państwowych z budżetem centralnym z tytułu środków obrotowych (MP Nr A-43, poz. 613) zawiera przepisy dotyczące zasad odprowadzania na rachunek rozliczeń nadwyżek i pokrywania niedoborów własnych środków obrotowych, zasad przeprowadzania rozliczeń z budżetem przez jednostki centralne oraz przedsiębiorstwa rozliczające się z budżetem bezpośrednio oraz sprawozdawczości i kontroli w tym zakresie.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 25 kwietnia 1952 r. w sprawie wzorów uchwał budżetowych rad narodowych (MP Nr A-47, poz. 646) wprowadza dołączone do niego wzory uchwał oraz wzory zestawień zbiorczych.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 27 maja 1952 r. w sprawie uprawnień Narodowego Banku Polskiego do udzielania indywidualnych zezwoleń dewizowych (MP Nr A-47, poz. 647) określa zakres tych uprawnień.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 27 maja 1952 r. w sprawie stosowania postanowień niektórych dewizowych przepisów wykonawczych wydanych przed dniem wejścia w życie ustawy dewizowej (MP Nr A-47, poz. 648) nakazuje stosowanie przepisów wykonawczych wydanych przed wejściem w życie nowej ustawy dewizowej (vide PUG Nr 6/48 str. 209) do czasu wydania przepisów na podstawie tej ustawy.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 28 maja 1952 r. w sprawie obowiązku okresowego uzgadniania przez inwestorów zapisów księgowych w zakresie finansowania inwestycji z bankami finansującymi inwestycje (MP Nr A-48, poz. 660) reguluje tryb tego uzgadniania. Traci moc poprzednie zarządzenie w tym przedmiocie (vide PUG Nr 1/43 str. 16).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 10 maja 1952 r. w sprawie przeznaczenia środków zakumulowanych w 1951 r. na rachunkach bankowych „wygospodarowane oszczędności z wykonania kapitałnych remontów” (Biul. PKPG Nr 19, poz. 102) określa przeznaczenie tych środków oraz sposób ich księgowania (vide PUG Nr 9/39 str. 336).

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobego i Rzemiosła z dnia 6 maja 1952 r. w sprawie zasad i sposobu prowadzenia rachunkowości w wojewódzkich zarządach przemysłu terenowego materiałów budowlanych (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 13, poz. 102) wyjaśnia sposób założenia i prowadzenia księgowości w nowopowołanych zarządach przemysłu.

Patrz: „Planowanie” — planowanie budżetowe w zakresie środków specjalnych,

„Budownictwo” — realizacja oszczędności w budownictwie.

PODATKI I DANINY PUBLICZNE

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 kwietnia 1952 r. zmieniające rozporządzenie z dnia 12 maja 1951 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatkach terenowych (Dz. U.R.P. Nr 24, poz. 166) wprowadza do nowelizowanego rozporządzenia z dnia 12 maja 1951 r. (Dz. U.R.P. Nr 30, poz. 237) zmiany dotyczące stawek podatku od nieruchomości dla gruntów należących do budynków nie związanych z gospodarstwem rolnym i gruntów niezabudowanych nie wchodzących w skład gospodarstwa rolnego, w odniesieniu do podatników, którzy nie są podmiotami gospodarki społecznej.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 7 maja 1952 r. w sprawie obowiązku zawiadamiania organów finansowych o zawarciu umowy (MP Nr A-41, poz. 587) nakłada na urzędy i instytucje państwowe, jednostki gospodarki społecznej, oraz stowarzyszenia obowiązek przysyłania opisów umów o świadczenie rzeczy lub usług zawartych z jednostkami prywatnymi, jeśli wartość umowy przekracza 1.800 zł.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 12 kwietnia 1952 r. zmieniające zarządzenie z dnia 6 czerwca 1951 r. w sprawie całkowitego lub częściowego zwolnienia niektórych kategorii wynagrodzeń od podatku od wynagrodzeń (MP Nr A-44, poz. 626). Zmiany dotyczą wypłaty wynagrodzenia po zakończeniu stosunku pracy oraz pobierania podatku zmniejszonego (vide PUG Nr 8/38 str. 291).

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 9 maja 1952 r. w sprawie zwolnienia od podatku od wynagrodzeń niektórych wynagrodzeń za inkaso podatków (MP Nr A-44, poz. 627) określa wynagrodzenia zwolnione od podatku.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 12 kwietnia 1952 r. zmieniające zarządzenie z dnia 6 czerwca 1951 r. w sprawie szacowania oraz ustalania ryczałtów wartości pieniężnej świadczeń w naturze dla celów podatku od wynagrodzeń (MP Nr A-48, poz. 658). Zmiany dotyczą świadczeń w naturze w postaci piwa (vide PUG Nr 8/38 str. 291).

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 12 kwietnia 1952 r. w sprawie umorzenia nie pobranego podatku od wynagrodzeń należnego od pracowników przemysłu piwowarsko-słodowniczego z tytułu różnicy w wycenie wartości świadczeń w naturze (MP Nr A-48, poz. 659). Temat zarządzenia określony jest w tytule (patrz wyżej).

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 24 marca 1952 r. w sprawie pobierania, wysokości i zasad obliczania odsetek (dodatku) za zwłokę od zaległości (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 4, poz. 17) wskazuje na obowiązek pobierania odsetek za zwłokę i określa sposób ich obliczania. Do okólnika dołączone są tabele obliczania odsetek.

Okólnik Ministra Finansów z dnia 27 marca 1952 r. w sprawie wykładni przepisów o kosztach egzekucyjnych (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 4, poz. 18) dotyczy przypadków egzekucji należności i nieprawomocnych.

Okólnik Ministra Finansów z dnia 8 kwietnia 1952 r. w sprawie wykładni (II) niektórych przepisów rozporządzenia o księgach handlowych i podatkowych (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 4, poz. 19) wyjaśnia przepisy tego rozporządzenia (vide PUG Nr 2/20 str. 34 i Nr 3/21 str. 57).

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 12 kwietnia 1952 r. w sprawie trybu postępowania przy zakładaniu i prowadzeniu ksiąg biernych podatku gruntowego na rok 1952 (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 5, poz. 21) wyjaśnia sposób zakładania tych ksiąg i przenoszenia sald początkowych oraz sposób prowadzenia tych ksiąg.

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 29 marca 1952 r. w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości podatków terenowych (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 6, poz. 22) wyjaśnia sposób prowadzenia rachunkowości podatków terenowych metodą kartotekowo-przebitkową oraz prowadzenia tej rachunkowości w prezydiach gminnych rad narodowych i prezydiach rad narodowych miast nie stanowiących powiatów.

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 31 marca 1952 r. w sprawie obowiązku podatkowego Zakładów Doskonalenia Rzemiosła (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 6, poz. 23) wyjaśnia, że na tych zakładach ciąży obowiązek podatkowy w zakresie podatków dochodowego i obrotowego.

Okólnik Ministerstwa Finansów z dnia 30 kwietnia 1952 r. w sprawie wykazywania narzutów dodatkowych przy sprzedaży potraw mięsnych w zakładach gastronomicznych, podlegających opodatkowaniu na zasadach obowiązujących gospodarkę nieuspołecznioną (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 6, poz. 24) wyjaśnia sposób dokonywania wpisów wpływów z tytułu tych narzutów w księgach uproszczonych i podatkowych.

FUNDUSZE

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie przedłużenia mocy obowiązującej na rok 1952 uchwały Prezydium Rządu z dnia 24 marca 1951 r. w sprawie ustalenia części zysków, przeznaczonych na utworzenie Funduszu Zakładowego w roku 1951 (MP Nr A-38, poz. 554) przedłuża moc obowiązującą tej uchwały (vide PUG Nr 5/35 str. 175) i wprowadza w niej zmiany wynikające z utworzenia nowych ministerstw.

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 31 marca 1952 r. zmieniające zarządzenie z dnia 19 września 1951 r. w sprawie wysokości opłat za przemiał gospodarczy oraz w sprawie wpłat na rzecz Funduszu Remontów Młynów Gospodarczych (MP Nr A-38, poz. 560). Zmiany dotyczą przemiałów pszenicy na mąkę 50% (vide PUG Nr 12/42 str. 440 i Nr 1/43 str. 17).

Pismo okólne Przewodniczącego PKPG z dnia 14 maja 1952 r. w sprawie pokrywania z funduszu zakładowego wydatków na remonty mieszkań pracowniczych (Biul. PKPG Nr 21, poz. 107) wyjaśnia obowiązujące w tym zakresie przepisy instrukcji Przewodniczącego PKPG z dnia 23 czerwca 1951 r. w sprawie zasad gospodarowania funduszem zakładowym (vide PUG Nr 9/39 str. 340).

Instrukcja Ministra Finansów z dnia 12 kwietnia 1952 r. w sprawie likwidacji nadpłat w rocznych wkładach oszczędnościowych funduszu B Społecznego Funduszu Oszczędnościowego (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 4, poz. 16) zawiera przepisy dotyczące zaliczenia (przerachowania) nadpłat oraz zwrotu nadpłat.

PRACA

Ustawa z dnia 28 kwietnia 1952 r. o pracy na polskich morskich statkach handlowych w żegludzie międzynarodowej (Dz. U.R.P. Nr 25, poz. 171) normuje stosunki pracy członków załóg morskich statków handlowych, uprawiających żeglugę międzynarodową pod banderą polską. Ustawa określa warunki, których posiadanie niezbędne jest dla otrzymania zatrudnienia w charakterze członka załogi statku, normuje obowiązki i prawa członków załogi, powstanie i ustanie stosunku pracy, czas, bezpieczeństwo i higienę pracy ze specjalnym uwzględnieniem ochrony pracy małoletnich i kobiet, reguluje kwestię dyscypliny pracy na statku i odpowiedzialności dyscyplinarnej członków załogi oraz wprowadza sankcje karne za naruszanie przepisów ustawy lub przepisów wydanych na jej podstawie lub przepisów obowiązujących na polskich morskich statkach handlowych w żegludzie międzynarodowej. Tracą moc ustawy z dnia 2 czerwca 1902 r. o służbie marynarza (Dz. U. Rzeszy str. 175 i Dz. U. R. P. z 1933 r. Nr 22, poz. 164) i o obowiązku repatriacji marynarzy przez morskie statki handlowe (Dz. U. Rzeszy, str. 212).

Uchwała Rady Państwa i Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 1952 r. w sprawie nadawania odznaczeń za osiągnięcia produkcyjne w Państwowych Gospodarstwach Rolnych, spółdzielniach produkcyjnych i Państwowych Ośrodkach Maszynowych (MP Nr A-41, poz. 580) określa warunki

ki nadawania Krzyża Zasługi i Sztandaru Pracy za te osiągnięcia.

Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 19 maja 1952 r. w sprawie współudziału związków zawodowych w sprawach dotyczących stosunku służbowego nauczycieli szkół artystycznych (MP Nr A-44, poz. 631) reguluje współudział związków zawodowych przy przeniesieniach nauczycieli do innej szkoły lub w stan nieczynny oraz przy zwalnianiu nauczycieli (vide PUG Nr 3/33 str. 102).

Okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 maja 1952 r. w sprawie urlopów pracowników na dokończenie nauk (MP Nr A-44, poz. 633) dotyczy nauczycieli szkół ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli (vide PUG Nr 1/19 str. 110 i Nr 2/44 str. 63).

Pismo okólne Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 maja 1952 r. w sprawie zasad postępowania kierowników urzędów i instytucji państwowych oraz przedsiębiorstw uspołecznionych w przypadku tymczasowego aresztowania pracownika (MP Nr A-44, poz. 634) wyjaśnia w odniesieniu do pracowników kontraktowych i mianowanych, którzy zostali tymczasowo aresztowani, przypadki i sposób rozwiązania stosunku pracy oraz zasady wypłaty wynagrodzenia za okres aresztowania.

Okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 maja 1952 r. w sprawie podróży służbowych i wezwań pracowników administracji państwowej (MP Nr A-47, poz. 651) wyjaśnia, że delegacje służbowe, jak również wzywanie pracowników z terenu powinno następować tylko w przypadkach koniecznych.

Pismo okólne Przewodniczącego PKPG z dnia 15 maja 1952 r. w sprawie kontroli wykonania okólnika Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie prawidłowego rozdziału urlopów wypoczynkowych (Biul. PKPG Nr 22, poz. 110) zwraca uwagę na przestrzeganie okólnika Prezesa Rady Ministrów z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie prawidłowego rozdziału urlopów wypoczynkowych (vide PUG Nr 3/45 str. 94).

Okólnik Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 12 marca 1952 r. w sprawie uregulowania stosunku pracy z pracownikami delegowanymi na szkolenie zawodowe, trwające co najmniej 3 miesiące (Dz. Urz. Min. Handlu Wewn. 1, poz. 13) wyjaśnia, w jakich przypadkach należy z tymi pracownikami zawierać umowę na czas oznaczony.

Patrz: „Oświata i Nauka” — określenie robotników podlegających szkoleniu.

WYNALAZCZOŚĆ I RACJONALIZATORSTWO

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobного i Rzemiosła z dnia 16 kwietnia 1952 r. w sprawie popierania wynalazczości rzemieślniczej (Dz. Urz. Min. Przem. Dr. i Rz. Nr 11, poz. 66) określa kompetencje izb rzemieślniczych i ich Związku w zakresie popierania wynalazczości rzemieślniczej.

PLACE

Zarządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 18 kwietnia 1952 r. w sprawie wynagrodzenia członków komisji egzaminacyjnych kierowców pojazdów mechanicznych (MP Nr A-38, poz. 562) określa wysokość wynagrodzenia za udział w egzaminie dla kierowców.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 25 kwietnia 1952 r. rozciągające moc obowiązującą zarządzenia z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie zasad wynagradzania pracowników szkolących robotników w zakładach pracy podległych niektórym ministrom na zakłady pracy podległe Ministrowi Kolei (MP Nr A-41, poz. 583). Temat zarządzenia określony jest w tytule (vide PUG Nr 2/44 str. 63).

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 maja 1952 r. w sprawie tymczasowej tabeli stanowisk oraz dodatków funkcyjnych i służbowych dla pracowników w dziale Ministerstwa Gospodarki Komunalnej (MP Nr A-46, poz. 641) określa stanowiska w centralnych zarządach Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z podaniem grupy uposażenia oraz stawki dodatku funkcyjnego lub służbowego.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 7 maja 1952 r. w sprawie regulaminu płac kierowców pojazdów mechanicznych, ich pomocników, warsztatowców i innych

pracowników samochodowych, zatrudnionych w jednostkach gospodarki uspołecznionej (MP Nr A-46, poz. 642). Dołączony do zarządzenia regulamin reguluje system wynagradzania, zasady zaszeregowania, grupy wynagrodzenia, czas pracy, wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, diety oraz zasady premiowania.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 29 maja 1952 r. w sprawie wynagrodzenia kierowców i innych pracowników samochodowych (MP Nr A-46, poz. 643) odnosi się do kierowców i innych pracowników samochodowych zatrudnionych w urzędach oraz instytucjach i zakładach państwowych i poleca stosowanie regulaminu płac wprowadzonego powyższymi zarządzeniem Przewodniczącego PKPG.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 24 maja 1952 r. w sprawie wprowadzenia premii dla pracowników techniczno-administracyjnych wojewódzkich zarządów wodno-melioracyjnych (Zarządu Wodno-Melioracyjnego w m. st. Warszawie) — (MP Nr A-48, poz. 650) wprowadza dołączony regulamin premiowania, który określa zasady premiowania i wysokość premii. Tracą moc dotychczasowe przepisy w tym przedmiocie (vide PUG Nr 12/30 str. 347).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobного i Rzemiosła z dnia 29 kwietnia 1952 r. w sprawie opiniowania przez wydziały przemysłu przydiów wojewódzkich rad narodowych wniosków o zatwierdzenie premii dla pracowników wojewódzkich jednostek organizacyjnych objętych planowaniem terenowym (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 12, poz. 83).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobного i Rzemiosła z dnia 30 kwietnia 1952 r. w sprawie ustalenia warunków pracy i płac pracowników fizycznych terenowego przemysłu materiałów budowlanych (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 13, poz. 93) nakazuje stosowanie układu zbiorowego pracy dla pracowników zatrudnionych w przemyśle mineralnym ze zmianami wynikającymi z zarządzenia.

Patrz: „Oświata i Nauka” — wynagrodzenie robotników podlegających szkoleniu.

INWESTYCJE

Zarządzenie Ministra Budownictwa Miał i Osiedli z dnia 30 kwietnia 1952 r. w sprawie tymczasowego określenia terminów sporządzania faktur przebiegowych (MP Nr A-42, poz. 607). Zarządzenie dotyczy przedsiębiorstw nadzorowanych przez Centralne Zarządy Budownictwa Miejskiego i Centralny Zarząd Robót Instalacyjnych Budownictwa Miejskiego oraz Przedsiębiorstwo Robót Zmechanizowanych (vide PUG Nr 3/45 str. 93).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów z dnia 30 kwietnia 1952 r. zmieniające zarządzenie w sprawie robót i dostaw inwestycyjnych objętych planem inwestycyjnym na rok 1951, nie wykonanych rzeczowo do dnia 31 grudnia 1951 r. (MP Nr A-44, poz. 625). Zmiana polega na przesunięciu odbioru tych robót i dostaw do dnia 15 czerwca 1952 r. (vide PUG Nr 4/46, str. 125).

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobного i Rzemiosła z dnia 1 kwietnia 1952 r. w sprawie dokumentacji złożeń, jako warunku obowiązującego przy wprowadzeniu inwestycji do Planu Inwestycyjnego na rok 1953 w przedsiębiorstwach przemysłu materiałów budowlanych (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. 11, poz. 74). Temat zarządzenia określony jest w tytule.

Patrz: „Dostawy, Roboty i Usługi”, — obowiązek okresowego uzgadniania zapisów księgowych w zakresie finansowania inwestycji.

„Finanse” — zawieranie umów o wykonanie robót budowlanych.

REMONTY KAPITAŁNE

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 29 kwietnia 1952 r. w sprawie sporządzania planów remontów na 1953 r. (Biul. PKPG Nr 18, poz. 99) nakazuje przedsiębiorstwom przemysłu wielkiego i średniego ustalenie potrzeb remontowych na 1953 r. stosownie do wytycznych stanowiących załącznik do zarządzenia. Plany remontów kapitałnych na 1953 rok mają być sporządzone w trybie i na formularzach, które zostaną ustalone w instrukcjach w sprawie zasad opracowania Narodowego Planu Gospodarczego na 1953 r. Do zarządzenia dołączone są ponadto wzory zestawień potrzeb remontowych.

Patrz: „Finanse“ — przeznaczenie środków zakumulowanych na rachunkach: „wygospodarowane oszczędności z wykonania kapitalnych remontów“.

„Fundusze“ — pokrywanie z funduszu zakładowego wydatków na remonty mieszkań pracowników.

GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 3 maja 1952 r. w sprawie składu, organizacji i trybu postępowania odwoławczych komisji wywłaszczeniowych (Dz. U.R.P. Nr 23, poz. 151) reguluje wymienione w tytule sprawy w odniesieniu do komisji odwoławczych przewidzianych w dekreście z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (vide PUG Nr 3/45 str. 95).

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 16 maja 1952 r., zmieniające zarządzenie w sprawie trybu postępowania w sprawach spornych wynikłych przy przekazywaniu nieruchomości pomiędzy wykonawcami narodowych planów gospodarczych (Biul. PKPG Nr 21, poz. 106). Zmiany dotyczą składu komisji do opracowania spraw spornych (vide PUG Nr 5/23 str. 119).

Zarządzenie Ministra Rolnictwa z dnia 29 kwietnia 1952 r. w sprawie zasad wyceny i przekazywania spółdzielniom produkcyjnym budynków wchodzących w skład Państwowego Funduszu Ziemi a przeznaczonych do rozbiórki (Dz. Urz. Min. Rol. Nr 8, poz. 26) określa skład komisji do kwalifikacji budynków i ich wyceny oraz treść protokołu sporządzonego przez te komisje.

Zarządzenie Ministra Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 8 kwietnia 1952 r. w sprawie przejmowania gruntów do zagospodarowania od prezydentów powiatowych rad narodowych przez zespoły Państwowych Gospodarstw Rolnych zgodnie z uchwałą Prezydium Rządu z dnia 5 kwietnia 1952 r. co do zagospodarowania odłogów i innych niezagospodarowanych użytków rolnych (Biul. Min. PGR Nr 14, poz. 101) określa, jakie grunty podlegają przejęciu przez Zespoły PGR oraz warunki przejęcia.

UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE

Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 30 kwietnia 1952 r. w sprawie warunków nabywania uprawnień do zasiłków rodzinnych przez robotników nowoprzyjmowanych do pracy w kopalniach węgla (Dz. U.R.P. Nr 23, poz. 154) nadaje robotnikom nowoprzyjętym do pracy w kopalniach węgla na skutek skierowania w ramach planowego werbunku siły roboczej lub przez organa zatrudnienia prezydentów rad narodowych uprawnienia do otrzymywania zasiłku rodzinnego od podjęcia pracy za każdy miesiąc kalendarzowy przepracowany w tej samej kopalni.

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie zaliczania do wysługi emerytalnej funkcjonariuszy państwowych i zawodowych wojskowych okresów służby wojskowej w Armii Radzieckiej i formacjach polskich na terenie ZSRR (MP Nr A-38, poz. 556). Temat uchwały określony jest w tytule.

ZDROWIE

Instrukcja Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 1952 r. w sprawie zorganizowania opieki zdrowotnej dla pracowników rolnych w okresie nasilenia prac rolnych (Dz. Urz. Min. Zdrowia Nr 8, poz. 85) określa zadania akcji profilaktycznej na tym odcinku oraz wyposażenie i sposób działania specjalnych ekip służby zdrowia.

OŚWIATA I NAUKA

Uchwała Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie regulaminu Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla pracowników nauki (MP Nr A-42, poz. 601) wprowadza regulamin, który określa zakres działania, organizację i tryb postępowania Komisji.

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG z dnia 25 kwietnia 1952 r. rozciągające moc obowiązującą zarządzenia

z dnia 12 grudnia 1951 r. w sprawie określenia robotników podlegających szkoleniu zawodowemu w produkcyjnych zakładach pracy oraz w sprawie zasad wynagradzania tych robotników na pracowników służby eksploatacyjnej przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe“ (MP Nr A-42, poz. 604). Temat zarządzenia określony jest w tytule (vide PUG Nr 2/44 str. 64).

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie organizacji oraz zakresu i trybu działania komisji kwalifikacyjnych dla pomocniczych pracowników nauki (MP Nr A-44, poz. 624) określa organizację tych komisji, tryb ich działania oraz warunki przyznawania tytułu pomocniczego pracownika nauki.

Pismo okólne Przewodniczącego PKPG z dnia 22 maja 1952 r. w sprawie zapewnienia odpowiedniej ilości miejsc w zakładach pracy dla odbycia praktyk zawodowych, wakacyjnych i dyplomowych (Biul. PKPG Nr 22, poz. 111) zwraca uwagę na konieczność ścisłego przestrzegania zarządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 1952 r. (vide PUG Nr 3/45 str. 95).

Patrz: „Praca“ — urlopy na dokończenie nauk

SPÓŁDZIELCZOŚĆ

Pismo okólne Ministerstwa Przemysłu Drobniego i Rzemiosła z dnia 28 kwietnia 1952 r. w sprawie charakteru prawnego „Spólnoty Pracy“ (Dz. Urz. Min. Prz. Dr. i Rz. Nr 13, poz. 99) wyjaśnia, że Spólnota Pracy podlega bezpośrednio Ministrowi Przemysłu Drobniego i Rzemiosła oraz Centralnemu Związkowi Spółdzielczemu.

Patrz: „Rolnictwo“ — przejęcie spółdzielczych ośrodków maszynowych.

„Dostawy, Usługi i Roboty“ — zawieranie umów z jednostkami spółdzielczymi o wykonanie robót inwestycyjnych.

SPRAWOZDAWCZOŚĆ I STATYSTYKA

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie przeprowadzenia w roku 1952 dorocznego spisu rolnego (MP Nr A-39, poz. 564) określa zakres, organizację oraz terminy spisu.

Okólnik Ministerstwa Państwowych Gospodarstw Rolnych z dnia 25 kwietnia 1952 r. w sprawie sprawozdawczości operatywnej w gospodarstwach i zespołach PGR (Biul. Min. PGR Nr 15, poz. 122) zawiera wskazówki odnośnie składania sprawozdań w tym resorcie.

ORGANIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 9 maja 1952 r. w sprawie trybu wydawania zaświadczeń o dokonaniu wpisu do rejestru, wyciągów lub odpisów z rejestru przedsiębiorstw państwowych (MP Nr A-44, poz. 628) określa, w jakich przypadkach oraz w jakim zakresie mogą być wydawane dane z rejestrów przedsiębiorstw państwowych (vide PUG Nr 3/45 str. 96).

ORGANIZACJA URZĘDÓW

Dekret z dnia 24 kwietnia 1952 r. o państwowej służbie geodezyjnej i kartograficznej (Dz. U.R.P. Nr 24, poz. 162) określa jako zadania tej służby planowanie, wykonywanie, koordynowanie i kontrolowanie robót geodezyjnych i kartograficznych. Tworzy się Centralny Urząd Geodezji i Kartografii, podległy Prezesowi Rady Ministrów, któremu to Urzędowi oraz Ministrowi Rolnictwa i Ministrowi Gospodarki Komunalnej powierza się realizację zadań państwowej służby geodezyjnej i kartograficznej. Dekret ustala zakres działania Centralnego Urzędu i wymienionych Ministrów oraz organizację i tryb postępowania organów powołanych do wykonywania tych zadań z uwzględnieniem ich stosunku i współdziałania z prezydiami rad narodowych, wprowadza sankcje karne za wykroczenia przeciw poszczególnym przepisom dekretu, a nadto znosi Główny Urząd Pomiarów Kraju oraz uchyla wszelkie przepisy w przedmiotach unormowanych dekretem, a w szczególności: 1) ustawę z dnia 15 lipca 1925 r. o mierniczych przysięgłych (Dz. U.R.P. z 1928 r. Nr 46,

poz. 454 i z 1932 r. Nr 19, poz. 130), 2) ustawę z dnia 29 stycznia 1932 r. w sprawie pomiarów Państwa (Dz. U.R.P. Nr 19, poz. 125), 3) dekret Prezydenta R.P. z dnia 8 sierpnia 1939 r. o wykonywaniu pomiarów na rzeźnych obszarach Państwa (Dz. U.R.P. Nr 72, poz. 484), 4) dekret z dnia 30 marca 1945 r. o pomiarach kraju i organizacji miernictwa (Dz. U.R.P. Nr 11, poz. 58, Nr 24, poz. 144).

Rozporządzenie Ministra Żeglugi z dnia 12 kwietnia 1952 r. w sprawie utworzenia zarządów okręgowych dróg wodnych i podległych im rejonów dróg wodnych (Dz. U.R.P. Nr 25, poz. 173) powołuje do życia wymienione zarządy okręgowe jako jednostki budżetowe z uprawnieniami rozrachunku gospodarczego, organizacyjnie podległe Ministrowi Żeglugi. Rozporządzenie ustala zakres działania zarządów okręgowych dróg wodnych oraz podległych tym zarządom rejonów dróg wodnych, przewidując określone przez Ministra Żeglugi w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG i za zgodą Prezesa Rady Ministrów organizacji, szczegółowego zakresu działania i właściwości terytorialnej utworzonych niniejszym dekretem jednostek. Traci moc rozporządzenie Ministra Kamunikacji z dnia 27 lipca 1948 r. o utworzeniu dyrekcji okręgowych dróg wodnych i podległych im organów (Dz. U.R.P. Nr 48, poz. 362).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 1952 r. w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Centralnego Urzędu Gospodarki Materiałowej (MP Nr A-38, poz. 550). Dołączony do uchwały statut zawiera podział Urzędu na departamenty, zarządy i samodzielne wydziały oraz podział departamentów i zarządów na wydziały.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie nadania statutu Centralnemu Urzędowi Geologii (MP Nr A-38, poz. 552). Dołączony do uchwały statut zawiera podział Urzędu na departamenty i podział departamentów na wydziały oraz określa organizację i uprawnienia Komisji Zasobów Kopalni, Biura Dokumentacji Geologicznej i Naukowo-Technicznej Rady Geologicznej.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1952 r. zmieniająca uchwałę w sprawie struktury organizacyjnej Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (MP Nr A-38, poz. 553). Zmiany polegają na utworzeniu Departamentów: Bilansów Maszyn, Przemysłu Lekkiego i Materiałów Budowlanych, Przemysłu Rolnego i Spożywczego oraz Gospodarki Wodnej, jak również na skreśleniu z listy jednostek podległych Głównemu Urzędowi Statystycznemu i Centrali Produktów Naftowych oraz zniesieniu Biura do Spraw Gospodarki Wodnej (vide PUG Nr 7/37 str. 262 i Nr 1/43 str. 20).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 3 maja 1952 r. w sprawie zmiany tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Transportu Drogowego i Lotniczego (MP Nr A-41, poz. 582). Zmiana polega na utworzeniu Wydziału Części zamiennych (vide Nr 4/46 str. 127).

Uchwała Rady Ministrów z dnia 3 maja 1952 r. w sprawie zmiany tymczasowej struktury organizacyjnej Ministerstwa Przemysłu Drobno- i Rzemiosła (MP Nr A-42, poz. 603). Zmiana polega na utworzeniu Samodzielnego Wydziału Przemysłu Torfowego (vide PUG Nr 8/38 str. 295, Nr 1/43 str. 19 i Nr 4/46 str. 127).

Instrukcja Ministra Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 29 kwietnia 1952 r. w sprawie podziału funkcji w wydziałach budownictwa prezydiów rad narodowych (MP Nr A-42, poz. 609) określa podział organizacyjny oraz kompetencje poszczególnych komórek tych wydziałów.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 maja 1952 r. w sprawie Rady Programowej przy Prezesie Centralnego Urzędu Kinematografii (MP Nr A-43, poz. 614) określa zadania Rady, dołączony zaś do uchwały statut określa jej organizację (vide PUG Nr 2/44 str. 65).

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 maja 1952 r. w sprawie Rady Technicznej przy Prezesie Centralnego Urzędu Kinematografii (MP Nr A-43, poz. 615) określa zadania Rady, dołączony zaś do uchwały statut określa jej organizację.

Uchwała Rady Ministrów z dnia 14 maja 1952 r. w sprawie zmiany tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Kolei (MP Nr A-44, poz. 620). Zmiany polegają przede wszystkim na utworzeniu Zarządu Polityczno-Wychowawczego, i Głównego Inspektoratu Bezpieczeństwa

Ruchu (vide PUG Nr 5/35, str. 179, Nr 3/45 str. 97 i Nr 4/46 str. 127).

Uchwała Prezydium Rządu z dnia 24 maja 1952 r. w sprawie utworzenia w Ministerstwie Poczty i Telegrafów Centralnego Zarządu Zaopatrzenia Łączności (MP Nr A-48, poz. 656) określa przedmiot działania tego Centralnego Zarządu.

GOSPODARKA MAJĄTKIEM PAŃSTWOWYM

Zarządzenie Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 13 maja 1952 r. w sprawie trybu postępowania przy sprzedaży przez Centralę Spółdzielni Transportu pojazdów samochodowych grupy II, pochodzących z akcji upłynięcia rewanów motoryzacyjnych (MP Nr A-45, poz. 638) określa tryb sporządzania rozdzielników pojazdów samochodowych oraz składania wniosków o nabycie samochodów. Samochód nabyty przez osobę fizyczną nie może być odsprzedany bez zgody prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej (vide PUG Nr 5/47 str. 174).

ROZNE

Dekret z dnia 24 kwietnia 1952 r. o zmianie ustawy o powszechnej elektryfikacji wsi i osiedli (Dz. U.R.P. Nr 23, poz. 147) wprowadza do ustawy z dnia 28 czerwca 1950 r. (Dz. U.R.P. Nr 28, poz. 256) zmiany dotyczące właściwości władz i zmiany redakcyjne oraz upoważnia Ministra Rolnictwa do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw R.P. Jednolitego tekstu nowelizowanej ustawy.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1952 r. w sprawie państwowego zasobu archiwalnego (Dz. U.R.P. Nr 24, poz. 165) obejmuje pojęciem państwowego zasobu archiwalnego wszystkie materiały archiwalne, które posiadają historyczne znaczenie polityczne, społeczne, gospodarcze i naukowe, oraz ustala, jakie w szczególności materiały archiwalne wchodziły w skład tego zasobu.

Dekret z dnia 24 kwietnia 1952 r. o zniesieniu fundacji (Dz. U.R.P. Nr 25, poz. 172) znosi fundacje i przenosi majątek zniesionych fundacji na własność Państwa z dniem wejścia w życie dekretu bez odszkodowania, wolnych od jakiegokolwiek obciążeń z wyjątkiem przewidzianych w dekrete. W szczególności pozostają nienaruszone prawa użytkownika nieruchomości lub ich części przysługujące bezrolnym, małorolnym i średniorolnym chłopom na podstawie ważnie zawartych umów dzierżawnych oraz służebności gruntów na rzecz małorolnych i średniorolnych gospodarstw rolnych. Pozostają również w mocy zobowiązania fundacji o charakterze publiczno-prawnym, zobowiązania na rzecz polskich osób prawnych prawa publicznego oraz zobowiązania, mające swe źródło w stosunku najmu pracy. Przepisów dekretu nie stosuje się do fundacji, mających siedzibę za granicą. W zakresie unormowanym dekretem tracą moc obowiązujące dotychczasowe przepisy o fundacjach, a w szczególności przepisy dekretu z dnia 7 lutego 1919 r. o fundacjach i o zatwierdzaniu darowizn i zapisów (Dz. Pr. P.P. Nr 15, poz. 215, Dz. U.R.P. z 1928 r. Nr 38, poz. 372, z 1947 r. Nr 66, poz. 400 i Nr 73, poz. 468).

Okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 lutego 1952 r. w sprawie uzgadniania zarządzeń i instrukcji dotyczących prezydiów rad narodowych (MP Nr A-38, poz. 563) stanowi uzupełnienie okólnika z dnia 27 lipca 1951 r. (vide PUG Nr 9/39 str. 343) i wyjaśnia, że obowiązek uzgadniania dotyczy również aktów, nie podlegających publikacji.

Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 1952 r. w sprawie ustalenia wykroczeń, za które organa Milicji Obywatelskiej upoważnione są do nakładania i ściągania grzywien w drodze mandatu karnego. (MP Nr A-45, poz. 635) wymienia rodzaje tych wykroczeń (vide PUG Nr 3/45 str. 97).

Zarządzenie Naczelnego Dyrektora Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk z dnia 28 maja 1952 r. w sprawie rejestracji zakładów wytwarzających pieczęcie oraz odbitki druków i ilustracji, aparatów do powielania i wyświetlania oraz w sprawie ewidencji zakładów wytwarzających i sprzedających te aparaty (MP Nr A-47, poz. 650) określa właściwość władz w zakresie rejestracji tych zakładów i tryb rejestracji oraz ustala wzór książki kontroli druków i ilustracji wykonywanych na tych aparatach. (vide PUG Nr 6/48, str. 213).

Przepisy inwestycyjne na rok 1952

(Uzupełnienie zestawień, zamieszczonych w Nr 1 (43), 3 (45), 4 (46), 5 (47) i 6 (48) P.U.G. z 1952 r.)

Do części II — PLANOWANIE INWESTYCYJNE

Planowanie zadań inwestycyjnych począwszy od 1953 r.

Zarządzenie Przewodniczącego P.K.P.G. Nr 163 z dnia 20 maja 1952 r. w sprawie zasad i ramowego trybu sporządzania planów inwestycyjnych (instrukcja PKPG Nr 93).

Zarządzenie uchyla od 1 stycznia 1953 r. dotychczasowe instrukcje PKPG Nr 21 i Nr 21a.

Zarządzenie wprowadziło w życie instrukcję Nr 93, określającą podstawowe i ogólnie obowiązujące wszystkich inwestorów zasady oraz ramowy tryb opracowywania rocznych planów inwestycyjnych, począwszy od planu na rok 1953.

Postanowienia tego zarządzenia omówione zostaną w odrębnym artykule w jednym z najbliższych numerów P.U.G.

Planowanie i zatwierdzanie dokumentacji inwestycyjnej

Zarządzenie Przewodniczącego P.K.P.G. Nr 86 z dnia 20 marca 1952 r. w sprawie utworzenia Głównej Komisji Oceny Projektów Inwestycyjnych przy Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Biul. PKPG Nr 12 poz. 74).

Na mocy tego zarządzenia powołana została przy P.K.P.G. Główna Komisja Oceny Projektów Inwestycyjnych, do której zakresu działania należy m. in. wydawanie orzeczeń do dokumentacji technicznej przedstawianej do zatwierdzenia Prezydium Rządu lub Przewodniczącemu P.K.P.G., przeprowadzanie inspekcji w K.O.P.I. inwestorów centralnych i naczelnych oraz kontrola ich pracy, ustalanie wytycznych i koordynacja planów prac ministerstw w zakresie opracowywania standardów i normatywów technicznych projektowania i kosztorysowania, opracowywanie normatywów sporządzania i zatwierdzania dokumentacji technicznej, iniekcjonowanie rozpowszechniania najbardziej ekonomicznych projektów budów krajowych i importowanych w szczególności z ZSRR.

Zarządzenie Przewodniczącego P.K.P.G. Nr 105 z dnia 25 marca 1952 r. w sprawie usprawnienia prac Komisji Projektów Inwestycyjnych inwestorów centralnych i naczelnych.

Zobowiązuje ono inwestorów centralnych do wydania zarządzeń mających na celu:

- 1) zorganizowanie lub wzmocnienie specjalistami obsady istniejących sekretariatów K.O.P.I. inwestorów centralnych i naczelnych,
- 2) wzmocnienie składów K.O.P.I. tych szczebli inwestorów,
- 3) uproszczenie trybu zatwierdzania dokumentacji technicznej,
- 4) usprawnienie kontroli prac K.O.P.I. inwestorów centralnych i naczelnych.

Do zarządzenia dołączono instrukcję w sprawie trybu rozpatrywania i zatwierdzania dokumentacji technicznej.

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła Nr 57 z dnia 29 kwietnia 1952 r. w sprawie usprawnienia prac Komisji Oceny Projektów Inwestycyjnych inwestorów naczelnych planu centralnego, podległych Ministrowi Przemysłu Drobego i Rzemiosła (Dz. Urz. Min., Przem. Drob. i Rzem. Nr 13 poz. 91).

Zarządzenie to zostało wydane w związku z uchwałą Nr 88 Prezydium Rządu z dnia 20 lutego 1952 r. w sprawie usprawnienia pracy w zakresie zatwierdzania dokumentacji technicznej oraz z zarządzeniem Przewodniczącego P.K.P.G. Nr 105 z dnia 25 marca 1952 r. w sprawie usprawnienia pracy K.O.P.I. inwestorów centralnych i naczelnych

M. in. wprowadza ono instrukcję w sprawie trybu rozpatrywania i zatwierdzania dokumentacji technicznej.

Zarządzenie Prezesa Głównego Urzędu Pomiarów Kraju z dnia 19 marca 1952 r. w sprawie dokumentacji technicznej na roboty geodezyjne (Dz. Urz. GUPK Nr 3 poz. 20).

Zarządzenie wyjaśnia zakres dokumentacji potrzebnej do prac geodezyjnych.

Planowanie wykonawstwa inwestycyjnego

Zarządzenie Przewodniczącego P.K.P.G. Nr 108 z dnia 31 marca 1952 r. w sprawie trybu planowania zamawiania i kontrolowania usług monterów zagranicznych przy montażu importowanych urządzeń (Biul. PKPG Nr 12 poz. 78).

Zarządzenie wprowadza instrukcję w sprawie opracowania rocznych planów usług monterów zagranicznych oraz korzystania z tych usług, regulującą: a) zasady i tryb planowania usług monterów zagranicznych, b) tryb postępowania przy sprowadzaniu monterów zagranicznych oraz c) tryb korzystania z usług tych monterów.

Zarządzenie Przewodniczącego P.K.P.G. Nr 161 z dnia 15 maja 1952 r. w sprawie dostarczania i tłumaczenia dokumentacji techniczno-ruchowej dla maszyn i urządzeń z importu.

Zarządzenie zobowiązuje centrale handlu zagranicznego do żądania przy zawieraniu umów z dostawcami zagranicznymi o dostawę maszyn i urządzeń, dostarczania dokumentacji techniczno-ruchowej w języku polskim lub obcym. Koszt tej dokumentacji oraz ewent. koszt przetłumaczenia jej na język polski — w zakresie dóbr inwestycyjnych — pokrywany jest przez odbiorców ze środków inwestycyjnych.

Do części III — REALIZACJA INWESTYCJI

Zarządzenie Przewodniczącego P.K.P.G. i Ministra Finansów z dnia 30 kwietnia 1952 r. zmieniające zarządzenie w sprawie robót i dostaw inwestycyjnych objętych planem inwestycyjnym na rok 1951, nie wykonanych rzeczowo do dnia 31 grudnia 1951 r. (Mon. Pol. Nr A-44 poz. 625).

Zarządzenie przesunęło termin zawarcia umów na roboty budowlano-montażowe z tzw. poślizgu rzeczowego z P1/51 z dnia 5 kwietnia 1952 r. do dnia 15 czerwca 1952 r.

Oszczędność w budownictwie

Zarządzenie Ministra Przemysłu Drobego i Rzemiosła Nr 52 z dnia 21 kwietnia 1952 r. w sprawie oszczędności w budownictwie w r. 1952 (Dz. Urz. Min. Przem. Drob. i Rzem. Nr 12 poz. 79).

Stanowi ono resortowe zarządzenie wykonawcze do zarządzenia Przewodniczącego PKPG i Ministra Finansów Nr 37 z dnia 8 lutego 1952 w sprawie realizacji w 1952 r. uchwały o oszczędności w budownictwie (patrz. P.U.G. Nr 3 (45) z marca 1952 r. str. 99).

Rozliczenia za dostawy, roboty i usługi inwestycyjne

Uchwała Nr 419/52 Prezydium Rządu z dnia 24 maja 1952 r. w sprawie tymczasowych zasad fakturowania w jednostkach budowlano-montażowych podległych Ministrowi Budownictwa Przemysłowego.

Uchwała ustala tymczasowe zasady rozliczeń przedsiębiorstw budowlano-montażowych, podległych Ministrowi Budownictwa Przemysłowego, obowiązujące do dnia 30 września 1952 r. Po upływie tego terminu przedsiębiorstwa, których dotyczy uchwała rozliczać będą wykonane roboty zgod-

nie z przepisami uchwały Nr 17 Prezydium Rządu z dnia 10 stycznia 1952 r. w sprawie zasad rozliczeń za roboty budowlano-montażowe i prace projektowe w zakresie inwestycji i kapitalnych remontów między jednostkami gospodarki uspołecznionej (patrz artykuł pt. „Nowe przepisy o rozliczeniach za roboty budowlano-montażowe i prace projektowe w zakresie inwestycji i kapitalnych remontów” — P.U.G. Nr 5 (47) z 1952 r. str. 178—181).

Zarządzenie Nr 87 Ministra Transportu Drogowego i Lotniczego z dnia 21 kwietnia 1952 r. w sprawie zasad sporządzania kosztorysów dodatkowych i rozliczania kosztów powstałych wskutek zatrudnienia robotników zamiejscowych.

Stanowi ono resortowe zarządzenie wykonawcze do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 14 listopada 1951 r. w sprawie zasad rozliczania między przedsiębiorstwami wykonawczymi budowlano-montażowymi, a zleceńdawcami robót budowlano-montażowych z tytułu kosztów wynikłych z zatrudnienia robotników zamiejscowych (Mon. Pol. Nr A-96 poz. 1338 z 1951 r. i Nr A-1 poz. 20 z 1952 r.).

Okólnik Nr 11 Ministra Budownictwa Przemysłowego z dnia 28 stycznia 1952 r. w sprawie wykonania niektórych postanowień uchwały Nr 679 Prezydium Rządu z dnia 29 września 1951 r. w sprawie werbunku niewykwalifikowanej siły roboczej (Biul. Min. Bud. Przem. Nr 3 poz. 22).

Pismo okólne Nr 23 Ministerstwa Budownictwa Miast i Osiedli z dnia 7 marca 1952 r. w sprawie stosowania niektórych postanowień uchwały Nr 679 Prezydium Rządu z dnia 29 września 1951 r. (Dz. Urz. Min. Bud. M. i O. Nr 5 poz. 53).

Wyjaśniają one jakie świadczenia ze strony zakładu pracy przysługują osobom zwierzbowanym w ramach akcji werbunkowej prowadzonej na mocy uchwały Prezydium Rządu Nr 679/51.

Zarządzenie Prezesa Głównego Urzędu Pomiarów Kraju z dnia 31 grudnia 1952 r. w sprawie kosztorysowania i rozliczania się Okręgowych Przedsiębiorstw Mierniczych ze zleceńdawcami (Dz. Urz. G.U.P.K. Nr 2 poz. 10).

Zarządzenie ustaliło nowe zasady rozliczania się O.P.M. z zamawiającymi, uchylając równocześnie dotychczasowe przepisy w tym względzie (zarządzenie z dn. 14 marca 1950 r. Dz. Urz. GUPK Nr 2 z 1950 r. poz. 10 i Nr 1 z 1951 r. poz. 2).

Odbiory robót budownictwa inwestycyjnego

Zarządzenie Ministra Żeglugi z dnia 5 maja 1952 r. w sprawie trybu odbioru robót budowlano-montażowych, objętych planem inwestycyjnym.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 17 maja 1952 r. w sprawie zasad i trybu odbioru robót budowlano-montażowych przez jednostki podległe Ministrowi Finansów (Dz. Urz. Min. Fin. Nr 8 poz. 28).

Zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego Nr 399 z dnia 1 czerwca 1952 w sprawie odbioru robót budowlano-montażowych przez jednostki podległe Ministerstwu Przemysłu Lekkiego. —

Zarządzenia zostały wydane w związku z postanowieniami § 18 zarządzenia Przewodniczącego PKPG Nr 5 z dnia 11 stycznia 1952 r. w sprawie zasad i trybu zawierania umów o wykonanie robót budowlano-montażowych (patrz PUG Nr 3 (45) z marca 1952 str. 99).

Dyscyplina inwestycyjna

Zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego Nr 348 z dnia 28 kwietnia 1952 r. w sprawie dyscypliny w zakresie działalności inwestycyjnej.

Stanowi ono resortowe zarządzenie wykonawcze do uchwały Nr 27 Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1951 r. w sprawie dyscypliny inwestycyjnej.

Nabywanie i przekazywanie nieruchomości

Zarządzenie Przewodniczącego PKPG Nr 158 z dnia 16 maja 1952 r. zmieniające zarządzenie w sprawie trybu postępowania w sprawach spornych wynikłych przy przekazywaniu nieruchomości pomiędzy wykonawcami narodowych planów gospodarczych (Biul. PKPG Nr 21 poz. 106).

Przymusowy wykup nieczynnych maszyn przemysłowych

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 maja 1952 r. zmieniające rozporządzenie z dnia 31 marca 1951 r. w sprawie trybu i zasad postępowania przy przymusowym wykupie nieczynnych maszyn przemysłowych (Dz. U.R.P. Nr 28 poz. 191).

Rozporządzenie m. in. upoważnia prezydium wojewódzkiej rady narodowej do zezwolenia wykonawcy na niezwłoczny odbiór maszyny po wszczęciu postępowania o wykupie maszyn, o ile szczególnie potrzeba gospodarcza uzasadnia niezwłoczne przejęcie maszyny.

Do części IV — FINANSOWANIE INWESTYCJI

Uchwała Rady Państwa i Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 1952 r. w sprawie uchwalania i rozpatrywania budżetów terenowych (Mon. Pol. Nr A-41 poz. 579).

Uchwała określa m. in. uprawnienia wojewódzkich, powiatowych i miejskich rad narodowych w zakresie uchwalania planów pokrycia finansowego inwestycji.

Wzory uchwał budżetowych rad narodowych wprowadzone zostały zarządzeniem Ministra Finansów z dnia 25 kwietnia 1952 r. (Mon. Pol. Nr A-47 poz. 646).

Instrukcja Ministra Finansów z dnia 12 maja 1952 r. w sprawie planowania budżetowego w zakresie środków specjalnych, pochodzących z obowiązkowych świadczeń w naturze na niektóre cele publiczne oraz w sprawie wykonywania tych środków (Mon. Pol. Nr A-44 poz. 632).

Temat instrukcji określony jest w jej tytule. Dotyczy ona środków specjalnych przeznaczonych na sfinansowanie działalności inwestycyjnej jednostek budżetowych jak i na cele nieinwestycyjne.

Technika finansowania inwestycji

Pismo okólne Departamentu Budżetu Państwa Ministerstwa Finansów Nr BP 10257/7/52 z dnia 21 maja 1952 r. w sprawie uruchamiania limitów finansowania inwestycji na III kwartał 1952 r.

Pismo okólne Departamentu Budżetu Państwa Ministerstwa Finansów Nr B.P. 10255/7/52 z dnia 21 maja 1952 r. w sprawie uruchamiania limitów finansowania inwestycji na III kwartał 1952 r. jednostek spółdzielczych.

Powyższe pisma okólne regulują tryb i technikę sporządzania, zatwierdzania i rozprowadzania zbiorczych planów pokrycia finansowego inwestycji na rok 1952.

Do pism dołączono wzory stosownych formularzy. **Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 28 maja 1952 r. w sprawie obowiązku okresowego uzgadniania przez inwestorów zapisów księgowych w zakresie finansowania inwestycji w bankami specjalnymi** (Mon. Pol. Nr A-48 poz. 660).

Zarządzenie wprowadza obowiązek dokonywania zapisów księgowych u inwestorów w zakresie finansowania inwestycji wyłącznie na podstawie dokumentów (dowodów) bankowych oraz obowiązek kwartalnego uzgadniania zapisów księgowych między inwestorami i bankami specjalnymi.

Uchyła ono zarządzenie z dnia 12 listopada 1951 r. o analogicznej treści (Mon. Pol. Nr. A-95 poz. 1324).

Zmiany w rocznych p.p.f.i.

Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 29 maja 1952 r. w przedmiocie stosowania instrukcji w sprawie zasad i trybu dokonywania zmian w rocznych planach pokrycia finansowego inwestycji na rok 1952.

Jest ono zarządzeniem wykonawczym do uchwały Nr 258/52 Prezydium Rządu z dnia 5 kwietnia 1952 r. w sprawie możliwości dokonywania zmian w planie inwestycyjnym na rok 1952.

Zarządzenie wprowadza w życie instrukcje:

1. w sprawie zasad i trybu dokonywania zmian w rocznych planach pokrycia finansowego inwestycji na rok 1952 jednostek objętych lub rozliczających się z budżetem centralnym,
2. w sprawie zasad i trybu dokonywania zmian w rocznych planach pokrycia finansowego in-

wesłycy na rok 1952 jednostek objętych lub rozliczających się z budżetami terenowymi,

3. w sprawie zasad i trybu dokonywania zmian w rocznych planach pokrycia finansowego inwestycji na rok 1952 jednostek spółdzielczych.

Do części VI — SPRAWOZDAWCZOŚĆ INWESTYCYJNA

Zarządzenie Przewodniczącego P.K.P.G. Nr 121 z dnia 25 marca 1952 r. w sprawie sprawozdawczości statystycznej uspołeczniionych przedsiębiorstw budowlano-montażo-

wych, geodezyjnych, biur projektów oraz inwestorów prowadzących roboty budowlano-montażowe systemem gospodarczym.

Zarządzenie zatwierdza załączoną do niego instrukcję Głównego Urzędu Statystycznego Nr 1a w sprawie określonej w tytule zarządzenia, określającą: zakres i rodzaje sprawozdawczości, jednostki sprawozdające, odbiorców sprawozdań, organizację i technikę pracy sprawozdawczej oraz sankcje karne. Do instrukcji dołączono stosowne objaśnienia do wzorów sprawozdań.

GOSPODARKA LOKALAMI I NAJEM LOKALI

Planowa gospodarka lokalami biurowymi w myśl wytycznych Prezydium Rządu

Zagadnienie planowej gospodarki w zakresie racjonalnego wykorzystania powierzchni w budynkach i lokalach biurowych było już od dawna przedmiotem zainteresowania i działalności władz lokalowych, a w szczególności Państwowej Komisji Lokalowej przy Prezesie Rady Ministrów. Wyrazem tego był m. in. ostatnio okólnik Nr 16 Państwowej Komisji Lokalowej z dnia 27 lutego 1952 r. w sprawie norm wykorzystania powierzchni w lokalach biurowych i kontroli ich stosowania, omówiony wyczerpująco w Nr 4 (46) „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego” (str. 136—138).

Wadocześnie jednak w praktyce ujawniały się nadal przejawy marnotrawstwa w wykorzystywaniu powierzchni biurowej przez jednostki publiczne, skoro Prezydium Rządu uznało za konieczne uczynić to zagadnienie przedmiotem swojej decyzji, wiążącej wszystkie władze, urzędy i instytucje wymienione w art. 27 ust. 1 pkt. 1 dekretu z dnia 21 grudnia 1950 r. o publicznej gospodarce lokalami (Dz. U.R.P. z 1950 r. Nr 36 poz. 343).

Uchwała Nr 441 Prezydium Rządu z dnia 24 maja 1952 r. w sprawie ustalenia powierzchni lokali biurowych nakazuje z mocą jej ogłoszenia, co nastąpiło w dniu 7 czerwca 1952 r. (Mon. Pol. Nr A-49 poz. 672), dostosować powierzchnię lokali biurowych do istotnych potrzeb jednostek publicznych, normuje maksymalną powierzchnię tych lokali (właściwy stopień ich wykorzystania) oraz ustala wytyczne dla racjonalnego zagospodarowania powierzchni lokali biurowych, przekraczających ustalone normy.

Uchwała Prezydium Rządu ma zastosowanie w miejscowościach objętych publiczną gospodarką lokalami i odnosi się do wszystkich władz, urzędów, instytucji i innych jednostek gospodarki uspołecznionej z wyjątkiem lokali biurowych resortów obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

Sposób i zasady ustalania norm wykorzystania lokali biurowych przez Prezydium Rządu zostały określone analogicznie do postanowień cytowanego wyżej okólnika Nr 16 Państwowej Komisji Lokalowej. Uchwała przyjmuje jednolite określenia powierzchni lokali biurowych w zależności od przeznaczenia bądź sposobu jej wykorzystania („podstawowa powierzchnia użytkowa”, „powierzchnia pomocnicza”, „powierzchnia komunikacyjna i gospodarcza”) i ustala normy podstawowej powierzchni użytkowej dla lokali biurowych w postaci metrażu w granicach 4—5 m² przeciętnie na jednego pracownika umysłowego w lokalach i budynkach zajmowanych przez władze naczelne oraz urzędy i instytucje centralne, a nie wyżej 4 m² — w lokalach i budynkach zajmowanych przez pozostałe jednostki organizacyjne.

Przy ustalaniu stopnia wykorzystania lokalu biurowego bierze się pod uwagę łączną powierzchnię wszystkich izb, w których odbywa się praca biurowa, oraz ilość pracowników danej instytucji według ustalonej we właściwym trybie ilości etatów osobowych. Struktura wewnętrzna użytkownika lokalu biurowego nie ma znaczenia dla rozmiaru jego uprawnień do zajmowania powierzchni biurowej. Co najwyżej, w przypadkach gdy w lokalach i budynkach o przeznaczeniu biurowym znajdują się również pomieszczenia o charakterze produkcyjnym, jak laboratoria, kopiarne, pracownie, biura projektów itp., istnieje możliwość odpowiedniego zwiększenia przydziału (prawa do używania) podstawowej powierzchni użytkowej.

Aby stosunek powierzchni pomocniczej w biurach do podstawowej powierzchni użytkowej nie wykraczał poza niezbędne potrzeby, uchwała Prezydium Rządu ogranicza tę powierzchnię w zasadzie do 15% powierzchni, używanej na stałą pracę biurową. Biorąc pod uwagę, że do powierzchni pomocniczej zalicza się biblioteki i czytelnie o charakterze wewnętrznym, sale konferencyjne, świetlice, pokoje recepcyjne itp. pomieszczenia służące celom biurowym, które nie są jednak używane na stałą pracę biurową, Prezydium Rządu poleca w przypadkach wspólnego używania jednego budynku przez dwie lub więcej instytucji wykorzystywać pomieszczenia tego rodzaju wspólnie.

Punkt ciężkości uchwały Prezydium Rządu został położony na sprawie realizacji jej dyspozycji prawno-ekonomicznych w zakresie przestrzegania pułapu wykorzystania powierzchni biurowej. W związku z tym Prezydium Rządu udzieliło odpowiednich delegacji Prezesowi Rady Ministrów i Przewodniczącemu Państwowej Komisji Lokalowej dla pełnego i skutecznego wykonania postanowień uchwały. Specjalne komisje wyznaczone przez Prezesa Rady Ministrów, ustala:

- a) powierzchnię lokali biurowych, jakie faktycznie zajmują władze naczelne, urzędy i instytucje centralne oraz
- b) powierzchnię biurową, jaka według przyjętych dla jednostek tego szczebla organizacyjnego norm, jednostkom tym przysługuje.

Po dokonaniu tych czynności komisje:

- c) zgłaszają wnioski co do sposobu wykorzystania stwierdzonej nadwyżki powierzchni ponad określone normy.

Rezultaty prac komisji (głównie teren ich pracy ograniczy się do m. stoł. Warszawy) będą podstawą decyzji Prezesa Rady Ministrów, określającej przeciętną powierzchnię użytkową na jednego pracownika dla poszczególnych władz, urzędów i instytucji w granicach przysługujących im norm. Indywidualne określenia zasobu powierzchni biurowej dla każdej instytucji z osobną zasadą się na dwóch momentach:

- a) możliwości wykorzystania konkretnego budynku lub zespołu lokali ze względu na użytkową ich przydatność wynikającą z rozwiązań architektonicznych,
- b) wagę zadań spełnianych przez daną władzę naczelną bądź instytucję centralną.

Analogiczne uprawnienia, jakich udzieliła uchwała Nr 441 Prezesowi Rady Ministrów w zakresie dostosowania powierzchni lokali biurowych do istotnych potrzeb jednostek publicznych i wyznaczonych norm powierzchni biurowej na szczeblu władz naczelnych i instytucji centralnych, posiada Przewodniczący Państwowej Komisji Lokalowej w odniesieniu do pozostałych władz, urzędów i innych podmiotów administracji i gospodarki uspołecznionej. Ustalenia, do których przeprowadzenia Prezes Rady Ministrów powołał specjalne komisje, zostaną na zarządzenie Przewodniczącego P.K.L. dokonane przez wojewódzkie komisje lokalowe, z którymi współdziałać będą na swoim obszarze działania prezydium miejskich i gminnych rad narodowych w oparciu o przepisy art. 22 pkt 8 dekretu o publicznej gospodarce lokalami.

Wygospodarowane w wyniku przeprowadzenia opisanych wyżej dyspozycji nadwyżki powierzchni lokali biurowych uchwała Prezydium Rządu poleca przeznaczyć w następującej kolejności:

- a) przede wszystkim na cele biurowe dla nowopowstających władz, urzędów i instytucji,

b) następnie dla tychże jednostek publicznych, które znajdują się w trudnych warunkach lokalowych,

c) z kolei, o ile nadwyżki wygoształdowane zostały w budynkach z przeznaczenia mieszkalnych, a nie istnieje uzasadniona potrzeba przeznaczenia ich na inne niemieszkalne cele, powinny być przeznaczone na cele mieszkaniowe,

d) o ile uzyskane nadwyżki odnoszą się do budynków z przeznaczenia biurowych, powinny być zużyte na przeniesienie do nich biur jednostek, zajmujących pomieszczenia w budynkach mieszkalnych w celu zwolnienia ich na cele mieszkaniowe.

Uchwała Nr 441 ustala przy tym konsekwentnie, iż przydział lokalu na cele biurowe ze stwierdzonej w danej miejscowości nadwyżki nie może w żadnym przypadku prowadzić do przekroczenia maksymalnej normy powierzchni biurowej, a dalsze korzystanie przez władze, urzędy i instytucje z lokali biurowych w budynkach z przeznaczenia mieszkalnych, dopuszczalne jest tylko wówczas, gdy wszystkie lokale biurowe w budynkach nie będących z przeznaczenia mieszkalnymi będą wykorzystane zgodnie ze wskazanymi normami.

Ta ostatnia zasada ma podstawowe znaczenie dla polepszenia sytuacji mieszkaniowej w wielu miejscowościach. Zarządzenie wykorzystania nadwyżek powierzchni lokali biurowych przy przestrzeganiu opisanych wyżej zasad wydadzą:

a) w odniesieniu do lokali władz naczelnich oraz urzędów i instytucji centralnych — na wniosek Przewodniczącego Państwowej Komisji Lokalowej — Prezes Rady Ministrów,

b) w odniesieniu do lokali pozostałych podmiotów, dla których maksymalnie dopuszczalną powierzchnią biurową określa wojewódzkie komisje lokalowe — te komisje, które

złecą właściwym władzom kwaterekowym przeprowadzenie odpowiednich zmian w stanie posiadania lokali biurowych zgodnie z art. 22 ust. 1 pkt 8 dekretu o publicznej gospodarce lokalami.

Uchwała Nr 441 Prezydium Rządu zobowiązuje wojewódzkie komisje lokalowe do przesłania Państwowej Komisji Lokalowej szczegółowych sprawozdań z wyników wykonanych przez nie akcji, udzielając jednocześnie Przewodniczącemu P.K.L. prawo kontroli nad przestrzeganiem przez te komisje postanowień uchwały i prawidłową realizację nałożonych na nie zadań.

Te rezultaty wykonania uchwały Nr 441 Prezydium Rządu, które doprowadzą do uzyskania nadwyżek powierzchni, podlegającej przeznaczeniu na cele mieszkaniowe, zostaną przekazane do wiadomości Ministrowi Gospodarki Komunalnej jako władzy naczelnej w zakresie publicznej gospodarki lokalami.

Można wyrazić przekonanie, że pełna i konsekwentna realizacja uchwały Nr 441 Prezydium Rządu jako wyraz racjonalnej polityki lokalowej przysporzy gospodarstwu narodowemu niemały odsetek zasobów lokalowych i pozwoli na dalsze polepszenie sytuacji mieszkaniowej klasy pracującej. Jednocześnie zaś uporządkowanie odcinka gospodarki lokalami biurowymi doprowadzi do lepszego wykonania zadań planowych przez jednostki administracji publicznej i gospodarki społecznej.

Pewną luką w uchwale jest brak postanowienia co do ponoszenia kosztów przeprowadzki, zarządzanej w jej wykonaniu. Niezapreliminowanie wydatków na przeniesienia biur może postawić niejedną instytucję w trudnej sytuacji finansowej, tym bardziej, o ile odnośne przeniesienie dotychczas będzie dużej jednostki organizacyjnej. Sprawa ta powinna być dodatkowo uregulowana, choćby w drodze odpowiednich instrukcji wewnętrznych.

S. M.

Orzecznictwo i wykładnia Państwowej Komisji Lokalowej w sprawie stosowania przepisów lokalowych

1. Brak kompetencji władz lokalowych do rozstrzygnięcia, przy rozpatrywaniu spraw mieszkaniowych lub służbowych, pytania wstępnego czy wypowiedzenie umowy o pracę przez pracownika jest skuteczne w przypadku odmiennego stanowiska pracodawcy.

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„Władze lokalowe nie są właściwe do rozstrzygnięcia pytania wstępnego, przy rozpatrywaniu spraw mieszkaniowych lub służbowych, czy wypowiedzenie umowy o pracę przez pracownika jest skuteczne w przypadku odmiennego stanowiska pracodawcy. Decyzja pracodawcy w przedmiocie rozwiązania umowy o pracę, jeżeli nie została zaskarżona do sądu, jest wiążąca dla władz lokalowych”.

Jak już parokrotnie wyjaśniała Państwowa Komisja Lokalowa, co znalazło nawet swój wyraz w Okólniku Nr 9 władze lokalowe (Wojewódzkie Komisje Lokalowe i Państwowa Komisja Lokalowa) nie są właściwe do rozstrzygnięcia spraw wchodzących w zakres prawa pracy. Tak więc zarówno sprawy ustalenia strony winnej rozwiązania stosunku pracy, jak i zagadnienia dotyczące nieuznania przez pracodawcę dokonanego przez pracownika wypowiedzenia umowy o pracę nie mogą być przez władze lokalowe rozstrzygane.

Pracownik, który wypowiedział umowę o pracę, przy czym istotnym dla prawa do dalszego zajmowania mieszkania pracowniczego lub służbowego będzie tylko wypowiedzenie umowy o pracę ze skutkiem natychmiastowym z winy pracodawcy bez zachowania okresu wypowiedzenia (niezwłoczne rozwiązanie stosunku pracy — art. 31 pkt. c, d i e Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 16.III.1928 r. o umowie o pracę pracowników umysłowych i art. 17 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 16.III.1928 r. o umowie o pracę robotników), o ile pracodawca nie uznał tego wypowiedzenia, ma możliwość wystąpienia do sądu o uznanie stosunku pracy za rozwią-

zany z mocą natychmiastową przy istnieniu winy po stronie pracodawcy.

Natomiast niewniesienie przez pracownika sprawy do sądu z jednoczesnym uchYLENIEM się przez niego od dalszego faktycznego pozostawania w stosunku pracy może stanowić podstawę do wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę z mocą natychmiastową. Decyzja pracodawcy w tym przedmiocie jest wiążąca dla władz lokalowych.

Władze lokalowe nie wnioskują bowiem w słusznąść zarówno pierwszej decyzji pracodawcy — odmawiającej przyjęcia wypowiedzenia przez pracownika, jak i drugiej — rozwiązującej stosunek pracy z mocą natychmiastową, gdyż pracownik jak w pierwszym tak i w drugim przypadku ma możliwość wniesienia sprawy do właściwego sądu jako władzy właściwej do rozstrzygnięcia tego rodzaju spraw.

2. Czy lokal mieszkalny najęty w drodze prywatnoprawnej umowy najmu przez pracodawcę w miejscowości nie objętej publiczną gospodarką lokalami celem zakwaterowania w nim swego pracownika ma charakter mieszkaniowy pracowniczego?

Państwowa Komisja Lokalowa przyjęła następującą wykładnię:

„Lokal mieszkalny, znajdujący się w miejscowości nie objętej publiczną gospodarką lokalami, najęty przez pracodawcę w rozumieniu § 1, ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 21.VI.1950 r. w sprawie mieszkań służbowych i mieszkań pracowników w drodze prywatnoprawnej umowy najmu posiada charakter mieszkania pracowniczego, o ile na mocy tej umowy zajmuje go pracownik instytucji zajmującej”.

Zdarzają się przypadki, że w miejscowości nie objętej publiczną gospodarką lokalami instytucja zawiera umowę najmu z prywatnym właścicielem lokalu mieszkalnego mając na celu zapewnienie mieszkańia dla swych pracowników specjalnie związanych z zakładem pracy np. kierownik miejscowego urzędu pocztowo-telekomunikacyjnego.

go lub Zakładu Leczniczego dla Zwierząt itp. Instytucja taka zawiera umowę najmu na czas zwykle dłuższy, opłacając niejednokrotnie z góry czynsz najmu, uzyskując tym samym pierwszeństwo w zawarciu umowy najmu przed innymi finansowo słabszymi reflektantami. Mieszkanie takie na mocy zawartej umowy najmu znajduje się w dyspozycji instytucji, która z kolei przydziela je swemu pra-

cownikowi. Jest to więc mieszkanie pracownicze zgodnie z postanowieniem § 3 ust. 1 cytowanego rozporządzenia. Obojętny dla charakteru prawnego takiego lokalu jest przy tym fakt, czy faktyczny użytkownik opłaca jakikolwiek czynsz, czy też nie. Decydujący jest jedynie fakt, kto jest właściwym najemcą lokalu zgodnie z zawartą umową najmu. Dyszl

NOTATNIK

Postępowanie egzekucyjne w sprawach przeciwko przedsiębiorstwom i urzędom w Związku Radzieckim

W obecnym naszym ustawodawstwie nie istnieją praktycznie przepisy, umożliwiające egzekucję należności pieniężnych przypadających obywatelom, a częściowo również jednostkom uspołecznionym od przedsiębiorstw państwowych i jednostek budżetowych (Skarbu Państwa). Według artykułu 584 KPC egzekucja należności pieniężnych od Skarbu Państwa dopuszczalna jest tylko celem zrealizowania umownego prawa zastawu lub hipoteki umownej. W innych przypadkach wierzyciel w celu otrzymania należności pieniężnej jest zobowiązany złożyć tytuł egzekucyjny bezpośrednio odpowiedniemu urzędowi, który powinien należność niezwłocznie uiścić, ale — jak przekonuje praktyka — zdarza się, że zapłata nie następuje natychmiast. Jeszcze przykrejsza jest sytuacja, gdy urząd zostaje zlikwidowany i często wobec tego nie wiadomo, który urząd jest w rozumieniu art 584 KPC „odpowiednim” urzędem. Artykuł 584 KPC jest stosowany również do przedsiębiorstw państwowych, chociaż jak wynika z art. 31 i 13 dekretu o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. R. P. z r. 1950 Nr 49, poz. 438) taki stan rzeczy istnieć miał tylko przejściowo do czasu wydania rozporządzenia Rady Ministrów, określającego tryb egzekucji należności pieniężnych. Jednakże pomimo upływu dwóch lat od wydania dekretu o przedsiębiorstwach państwowych tryb egzekucji nie został określony. Co do egzekucji należności wynikających z orzeczeń państwowych komisji arbitrażowych stosuje się przepisy szczególne o państwowym arbitrażu gospodarczym. Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. R. P. Nr 53 poz. 494) odróżnia „wykonanie orzeczeń” (§ 74 i § 75) od „postępowania egzekucyjnego” (§ 76—81). „Wykonanie” orzeczeń powinno w zasadzie nastąpić dobrowolnie (§ 74) bez wdrożenia postępowania egzekucyjnego. Za „wykonanie”, a nie egzekucję, uważa się również zaspokojenie roszczenia na podstawie wypisu orzeczenia komisji arbitrażowej przez bank, w którym dłużnik posiada rachunek (§ 75). Ponieważ w takim przypadku zgoda dłużnika ani jego sprzeciw nie posiadają żadnego znaczenia jest to w istocie postępowanie egzekucyjne i tak jest nazwane w prawie radzieckim („wyzyskanie”). Tryb „wykonania” wierzytelności przez jednostki budżetowe (Skarb Państwa) drogą przelewu z rachunku bankowego, ustalić miało rozporządzenie. Takie rozporządzenie również nie zostało wydane. W tych warunkach zapoznanie się z przepisami radzieckimi, dotyczącymi egzekucji należności powinno się przyczynić do przyspieszenia wydania rozporządzeń wykonawczych do dekretu o przedsiębiorstwach państwowych i rozporządzenia o organizacji komisji arbitrażowych, a także do nowelizacji art. 584 KPC.

Z punktu widzenia interesów Państwa wykonanie orzeczeń posiada wielkie znaczenie. W wykonaniu wielu orzeczeń zainteresowane jest bezpośrednio państwo i organizacje społeczne w osobie tych lub innych urzędów i przedsiębiorstw, kółchozów, spółdzielni i inne społeczne organizacje uczestniczące w charakterze stron w procesie. Wykonanie orzeczeń stanowi także realny środek umocnienia praworządności i porządku prawnego w społeczeństwie socjalistycznym. (Grażdanskij proces (str. 399), Juridyczskoje Izdatelstwo Ministerstwa Sprawiedliwości SSSR 1948 r.). Toteż w Związku Radzieckim zarówno orzeczenia sądów jak i komisji arbitrażowych wykonywane są przymusowo, a przewidziany w art. 584 KPC tryb składania tytułów wykonawczych bezpośrednio „odpowiedniemu urzę-

dowi” albo „odpowiedniemu przedsiębiorstwu” nie jest stosowany.

Rzecz jasna, że niektóre przepisy egzekucyjne muszą się różnić zależnie od tego, czy egzekucja skierowana zostaje do jednostek finansowanych z budżetu czy też prowadzonych na rozrachunku gospodarczym, do kółchozów czy do obywateli, ale jedność prawa cywilnego i postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych wyraża się we włączeniu zasadniczych przepisów egzekucyjnych do jednego kodeksu postępowania cywilnego (por. Graždanskij Procesualnyj Kodeks RSFSR i Instrukcję Ludowego Komisarjatu Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1939 r. o trybie wykonania orzeczeń sądowych, rozszerzoną w r. 1940 na arbitraż).

Te same podstawowe przepisy Kodeksu Postępowania Cywilnego stosowane są — jeżeli w samym kodeksie, albo w innych przepisach nie przewidziano wyjątków — zarówno przy egzekucji przeciwko przedsiębiorstwom państwowym, jak i przeciwko jednostkom budżetowym, jak wreszcie przeciwko spółdzielniom i obywatelom (por. Graždanskij Procesualnyj Kodeks RSFSR — art. 283). Komornicy wykonują pod nadzorem sądu nie tylko orzeczenia sądowe, ale również orzeczenia komisji arbitrażowych. Na podstawie orzeczeń komisji arbitrażowych egzekucja może być skierowana nie tylko do funduszy jednostek państwowych w bankach, ale również do innego ich majątku (postanowienie RKL ZSRR z dnia 14.IV.1935 r. SZ SSSR z 1935 r. Nr 28). Zasadniczo jednak egzekucja należności przewyższających kwotę 500 rub. prowadzona jest przede wszystkim z rachunków bankowych, a egzekucja należności poniżej 500 rub. przeprowadzana jest przede wszystkim z innego mienia dłużnika (przedsiębiorstwa państwowego), a tylko w braku innego majątku — z funduszy w banku.

Jeżeli należność zasądzona została od jednostki prowadzonej na rozrachunku gospodarczym na rzecz innej jednostki państwowej lub uspołecznionej wierzyciel składa tytuł wykonawczy bezpośrednio w banku. Przez sam fakt złożenia tytułu wykonawczego następuje zajęcie funduszy, aż do pełnego zaspokojenia należności (Instrukcja Banku Państwa, Ludowego Komisarjatu Finansów, Ludowego Komisarjatu Sprawiedliwości i Arbitrażu z dnia 14 lutego 1946 r.). Od chwili zajęcia aż do całkowitego uregulowania należności bank może wypłacać dłużnikowi na pokrycie jego najpilniejszych potrzeb nie więcej niż 2—5% kwoty dziennych wpływów (postanowienie RKL ZSRR z dnia 26 stycznia 1938 r.).

Egzekucja należności od jednostek budżetowych prowadzona jest w zasadzie w taki sam sposób jak przeciwko organizacjom na rozrachunku gospodarczym. Jednostki państwowe i uspołecznione składają tytuły wykonawcze bezpośrednio w banku. Obywatele dokonują zajęcia funduszy przez komorników. Jednakże tytułów wykonawczych na większe sumy, a mianowicie gdy egzekucja prowadzona jest przeciwko jednostce na budżecie Związku — ponad 200.000 rub. na republikańskim — ponad 50.000 rub. i na terenowym — ponad 10.000 rub. nie składa się bezpośrednio w banku tylko w Ministerstwie Finansów (gdy należność dotyczy budżetu centralnego) lub w organie finansowym (gdy należność dotyczy budżetu terenowego).

Ministerstwo Finansów lub właściwe organa terenowe są obowiązane w terminie 5 dni od doręczenia im tytułu wykonawczego wydać zarządzenie bankowi, aby spłacił należność z wszystkich funduszy jednostki budżetowej zarówno tych, które znajdują się na rachunku sum budżetowych, jak i z tych, które znajdują się na rachunkach bieżących (Instrukcja Banku Państwa SSSR, Ludowego Komisariatu Finansów, Ludowego Komisariatu Sprawiedliwości i Arbitrażu z dnia 14.II.1946 r.). Stosownie do wcześniejszego postanowienia CKW i RKL ZSRR z dnia 7 sierpnia 1937 r. (SZ SSSR z 1937 r. Nr 51) Ministerstwo Finansów i organy finansowe w każdym przypadku zobowiązane są wskazać paragraf budżetu, z którego należność powinna być pokryta. Zdaniem naszym, dotyczy to także przypadków, gdy jednostka budżetowa — dłużnik, została zlikwidowana. Wtedy Ministerstwo Finansów lub organ finansowy powinny również wskazać paragraf budżetu, z którego należność zostanie pokryta.

Ogólna zasada, że z zachowaniem określonej kolejności egzekucja może być prowadzona do całego majątku przedsiębiorstwa (z wyłączeniem przedmiotów wyłączonych spod egzekucji) nie dotyczy funduszy, przeznaczonych na inwestycje, posiadających charakter ściśle celowy. Dlatego z tytułu zobowiązań przedsiębiorstwa związanych z działalnością eksploatacyjną egzekucja do funduszy przeznaczonych na inwestycje nie może być skierowana. Również i odwrotnie: z tytułu zobowiązań związanych z działalnością inwestycyjną egzekucja skierowana być może tylko do funduszy i innych rzeczy związanych

z prowadzonymi inwestycjami. Do rachunków, na których gromadzone są środki na inwestycje wierzyciele mogą jednak kierować egzekucję bez względu na to, którego obiektu należność dotyczy, egzekucja może być więc skierowana również do funduszy przeznaczonych na inwestycje w innym obiekcie. Jeżeli na rachunku inwestycji brak jest funduszy, wierzyciele mogą kierować egzekucję także do każdego innego majątku dłużnika przeznaczonego na inwestycje (oczywiście z wyjątkiem tych przedmiotów, które w ogóle wyłączone są spod egzekucji).

W drodze wyjątku na podstawie specjalnego zarządzenia arbitrażu lub sądu egzekucja może być skierowana z tytułu należności związanych z inwestycjami do rachunku rozliczeniowego, albo z tytułu należności związanych z działalnością eksploatacyjną do funduszy przeznaczonych na inwestycje. Zarządzenia takie sąd lub arbitraż wydać mogą wtedy, gdy stwierdzą, że jeden rachunek jest „dłużnikiem” drugiego rachunku, np. wobec niedokonania przelewu rat amortyzacyjnych, zużycia funduszy przeznaczonych na inwestycje, na eksploatację itp.

Stosownie do powołanej już instrukcji Ludowego Komisariatu Sprawiedliwości z dnia 28 sierpnia 1939 r. o trybie wykonania orzeczeń sądowych, która od roku 1940 znajduje zastosowanie również do arbitrażu, należności z tytułów wykonawczych wydanych w sprawach pomiędzy przedsiębiorstwami państwowymi, instytucjami, urzędami, kolchozami i spółdzielniami przedawniają się z upływem roku. Złożenie tytułu wykonawczego w banku albo oddanie go celem wdrożenia egzekucji komornikowi przerywa przedawnienie.

J. M.

Odpowiedzialność majątkowa pracowników przedsiębiorstw budowlanych

I.

Wielkie znaczenie dla budownictwa, a pośrednio także dla innych gałęzi gospodarki narodowej, ma uchwała Nr 292 Prezydium Rządu z dnia 12 kwietnia 1952 r. w sprawie zwiększenia dyscypliny płac oraz polepszenia jakości robót w wykonawstwie budowlano-montażowym (Monitor Polski Nr A-33, poz. 483). Uchwała została powzięta w wyniku stwierdzonych przez organa kontroli faktów nieprzestrzegania w przedsiębiorstwach budowlano-montażowych obowiązujących przepisów o wynagradzaniu pracowników oraz z uwagi na wykonywanie i przyjmowanie robót budowlanych nie odpowiadających warunkom technicznym. Przekroczenie przepisów (w zakresie dyscypliny płac) mogło się wyrażać m. in. w niezgodności obmiaru robót z faktycznym stanem wykonania, zaliczaniu pracownikowi większej ilości robót aniżeli faktycznie wykonano, klasyfikowaniu robót niezgodnie z obowiązującym katalogiem norm i cen jednostkowych, wynagradzaniu za przestój w przypadkach nieuzasadnionych, wypłacaniu pełnego zarobku za robotę, którą należało zakwalifikować jako brak. Do czasu wejścia w życie uchwały Nr 292 brak było wyczerpujących dyspozycji co do sposobu postępowania w przypadku podobnych przekroczeń oraz stosowania sankcji. Brak było również jasnych dyrektyw w sprawie postępowania w przypadku szkód spowodowanych na budowie przez pracowników przedsiębiorstwa budowlano-montażowego.

Uchwała Nr 292 ma być skutecznym instrumentem w zakresie realizowania w budownictwie zasady wynagradzania pracowników stosownie do ilości i jakości wykonanej pracy oraz ma służyć jako broń przeciw tym pracownikom na budowie, którzy powodują szkody a więc uchwała ma służyć do ochrony gospodarki społecznej. W jednym i drugim przypadku wprowadzona zostaje odpowiedzialność majątkowa. W jakim stopniu uchwała Nr 292 zapobiegnie naruszeniu dyscypliny płacy oraz narażaniu gospodarki uspołecznionej na straty, zależy w pierwszym rzędzie od należytego spopularyzowania uchwały, właściwego pokierowania wykładnią i rozwinięciem jej postanowień, od wydania zarządzeń wykonawczych dostosowanych do odmiennych warunków budownictwa różnych resortów, wyznaczenia na budowie i w organach nadrzędnych osób odpowiedzialnych

za stosowanie postanowień uchwały i zarządzeń wykonawczych, rzeczywistego stosowania ustalonych sankcji oraz zorganizowania sprawozdawczości i kontroli wykonania uchwały i zarządzeń.

2.

Uchwała Nr 292 stanowi, że pracownik wykonujący robotę w przedsiębiorstwie budowlano-montażowym może mieć wynagrodzenie zmniejszone lub nie otrzymać go wcale. Uchwała głosi bowiem, że wynagrodzenie w pełnym wymiarze należy się pracownikowi tylko za robotę wykonaną całkowicie zgodnie z obowiązującymi wymaganiami technicznymi co do jakości. Jeżeli natomiast wykonana robotą ma z winy pracownika wartość zmniejszoną lub wymaga dodatkowego nakładu w celu doprowadzenia jej do normalnej wartości — pracownik otrzymuje wynagrodzenie zmniejszone. Wreszcie pracownik nie otrzymuje wynagrodzenia za robotę w pełni zbrakowaną z jego winy oraz za przestój przez niego zawiniony, a więc gdy o przestoju natychmiast nie zawiadomił lub nie uprzedził o niebezpieczeństwie przestoju, choć przestój przewidział lub powinien był przewidzieć.

Ponieważ zmniejszenie wynagrodzenia lub odmowa wypłaty wynagrodzenia w ogóle może mieć miejsce tylko w przypadku winy pracowników — uchwała określa pojęcie winy. Mianowicie uchwała głosi, że przez winę pracownika rozumie się wykonanie pracy nie odpowiadające obowiązującym wymaganiom technicznym i to w skutek nieprzestrzegania przez pracownika danyhym mu wskazówek, niedbalstwa i innych naruszeń warunków lub przepisów technicznych.

Uchwała nie określa bliżej, jakim warunkom technicznym ma odpowiadać robota. Rozwinięcie tego przepisu pozostawione zostało ministrom, których uchwała zobowiązuje do wydania zarządzeń wykonawczych. Wypadnie zaznaczyć, że zarządzenie obowiązujące w przedsiębiorstwach budownictwa miało i osiedli, wskazuje, że warunki techniczne, dotyczące oceny jakości wykonania obmiaru i odbioru robót zawarte są w Katalogu Norm i Cen Jednostkowych w Budownictwie (K. N. i C. J. z 1950 r.), zaś warunki techniczne, dotyczące konstrukcji, materiałów i obmiaru robót, zawarte są w K. N. i C. J. z 1950 r., w Cenniku Robót Budowlanych i Instalacyjnych

na 1950 r. i w Normach Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. Dla robót zaś nie objętych tymi cennikami i normami — przedsiębiorstwa mają obowiązek opracować warunki techniczne obmiaru i odbioru robót oraz przedstawić je do zatwierdzenia centralnemu zarządowi. Takie przepisy obowiązują w budownictwie miast i osiedli. Inne resorty uregulują sprawę zależnie od specyfiki wykonywanych przez ich przedsiębiorstwa robót.

Z przepisów zmierzających do zapewnienia dyscypliny pracy wynika, że pracownik, któremu zlecono robotę, ma obowiązek:

- wykonać robotę zgodnie z obowiązującymi warunkami technicznymi;

- powiadomić kierownika robót lub majstra o każdym wypadku braków w pracy wykonywanej przez siebie i w pracy swoich poprzedników;

- powiadomić kierownika robót lub majstra o dostrzeżonych wadach w dostarczonym mu materiale i sprzęcie;

- przerwać robotę, gdy zarządził to kierownik robót lub osoba przez niego wyznaczona, wskutek braku w robocie lub wad w dostarczonym materiale;

- powiadomić kierownika robót lub osobę przez niego wyznaczoną o przestoju, który powstał, a którego pracownik nie mógł przewidzieć oraz uprzedzić o niebezpieczeństwie przestoju, które przewiduje lub powinien przewidzieć.

Za zaniedbanie tych obowiązków pracownik ponosi odpowiedzialność majątkową niezależnie od innych sankcji prawnie dopuszczalnych.

Wykonana przez pracownika robota zostaje obmierzona, odebrana, oceniona i zakwalifikowana przez kierownika robót lub osobę przez niego wyznaczoną. W wyniku przeprowadzonej oceny i zakwalifikowania robota może być uznana za:

- robotę wykonaną zgodnie z obowiązującymi warunkami technicznymi i nadającą się do przyjęcia;

- robotę wykonaną z usterekami i nadającą się do przyjęcia po usunięciu usterek;

- robotę wykonaną z usterekami, których nie można usunąć bez przeróbki, ale nadającą się do przyjęcia jako robota o mniejszej wartości;

- robotę wykonaną niezgodnie z warunkami technicznymi i nie nadającą się do przyjęcia.

W przypadku oceny i zakwalifikowania wykonanej roboty jako częściowo lub zupełnie zbrakowanej, osoba wyznaczona przez kierownika robót, którą w zasadzie będzie majster, przedstawia kierownikowi robót wniosek o zmniejszenie lub niewypłacenie wynagrodzenia.

Podobnie kierownik robót otrzymuje wniosek w sprawie niewypłacenia wynagrodzenia za nieuzasadniony przestój.

Decyzję o zmniejszeniu lub niewypłaceniu wynagrodzenia wydaje kierownik robót, jako kierownik zakładu pracy. Uchwała nie określa trybu postępowania przy wydawaniu decyzji, a więc m. in. nie zawiera dyspozycji co do tego, czy decyzja ma być powzięta po zasięgnięciu opinii rady zakładowej, czy służy od niej odwołanie, czy odwołanie miałoby wstrzymać wykonanie decyzji. Te kwestie częściowo uregulują zarządzenia ministrów. I tak wydane dotychczas zarządzenia wskazują, że związek zawodowy jest włączony do załatwiania tych spraw. Mówi się też o zażaleniach i odwołaniach, ale nie została dotychczas przyjęta zasada, by wniesione przez pracownika zażalenie lub odwołanie miało wstrzymać wykonanie decyzji o zmniejszeniu lub niewypłaceniu wynagrodzenia.

Zauważyć należy, że ani w postanowieniach uchwały Nr 292, ani też w wydanych dotychczas zarządzeniach ministrów nie znajdujemy dyspozycji co do tego, jak ma postąpić przedsiębiorstwo w przypadku, gdyby pracownik, któremu zmniejszono lub nie wypłacono wynagrodzenia, wystąpił z powództwem cywilnym na drogę sądową. Jest rzeczą oczywistą, że istnienie możliwości zwrócenia się pracownika na drogę sądową stanowi dla kierownika robót i jego przełożonych przestrożę, by w przypadkach przez pracownika nie zawinionych nie zmniejszał, ani nie odmawiał wypłaty wynagrodzenia. Powinni oni wzmóc

całość i dolożyć starań, by z ustanowionych uchwałą Nr 292 sankcji korzystać istotnie w celu zrealizowania zasady „każdemu stosownie do ilości i jakości pracy” przy pełnym zachowaniu i uszanowaniu socjalistycznej praworządności.

3.

Uchwała Nr 292 stanowi, że odpowiedzialność majątkową za straty i szkody ponoszą:

- kierownicy robót (budów), obiektów, majstrowie i inni pracownicy, dokonujący obmiaru i odbioru robót, oraz komórki w zakresie funduszu płac za szkody, jakie przedsiębiorstwo poniosło w wyniku nieprzestrzegania przez nich dyscypliny płac i norm oraz nieprzestrzegania jakościowego odbioru robót;

- kierownicy robót i osoby przez nich wyznaczone za straty spowodowane wydaniem zarządzenia dalszego wykonywania roboty pomimo zawiadomienia ich o braku w robocie lub o wadach w materiale;

- pracownicy wykonujący robotę — za zniszczony materiał.

Wysokość strat w poszczególnych przypadkach wyrażać się będzie m. in. w kwocie nadpłaconego zarobku z powodu nieprzestrzegania dyscypliny płac i norm, jako wartość materiału zniszczonego lub zużytego na przerobienie danej partii robót, bądź też jako koszt robocizny wydatkowany na poprawki i przeróbki źle wykonanej roboty.

W przypadku wyrządzenia szkody lub narażenia przedsiębiorstwa na straty — przedsiębiorstwu nie służy prawo administracyjnego potrącenia określonej sumy z wynagrodzenia. A więc nie tak, jak w przypadku źle wykonanej pracy lub przestoju. Uchwała Nr 292 wyraźnie stanowi, że dochodzenie strat następuje na drodze sądowej. Rozumie się, że przedsiębiorstwo przed skierowaniem sprawy na drogę sądową — zwróci się do pracownika z propozycją dobrowolnego pokrycia strat, a nawet wyrazi zgodę na spłaty ratalne. Gdyby jednak wezwany do zapłaty pracownik odmówił zgadaniu przedsiębiorstwa istnieje obowiązek skorzystania z drogi sądowej.

Przy wykładni i rozwinięciu postanowień uchwały Nr 292 w przedmiocie wnoszenia pozwów do sądu wydaje się zauważać różnica poglądów co do dwóch istotnych kwestii. Chodzi mianowicie o kwestię odpowiedzialności solidarnej i wysokości roszczenia. Zostały one odmiennie potraktowane w zarządzeniu obowiązującym przedsiębiorstwa budownictwa miast i osiedli i w zarządzeniu obowiązującym przedsiębiorstwa budownictwa przemysłowego. Uchwała Nr 292 nie zawiera postanowień co do odpowiedzialności solidarnej, nie ogranicza też sumy roszczenia określonej w pozwie. Również zarządzenie obowiązujące w przedsiębiorstwach budownictwa miast i osiedli nie zawiera żadnych dyspozycji w tym względzie. Natomiast instrukcja dołączona do zarządzenia obowiązującego w przedsiębiorstwach budownictwa przemysłowego mówi o odpowiedzialności majątkowej wspólnej i odpowiedzialności majątkowej solidarnej. To samo zarządzenie zawiera przepis, że „we wniosku (pозwie) określa się roszczenie w sumie równej poniesionej przez przedsiębiorstwo straty, lecz nie wyżej 3-miesięcznego pełnego zarobku pracownika, określonego na podstawie 3-ch miesięcy kalendarzowych”. Zwłaszcza ta druga kwestia wymagałaby wszechstronnego omówienia, ponieważ można przyjąć, że przepis ograniczający wysokość roszczenia wprowadza faktycznie instytucję ograniczonej odpowiedzialności cywilnej, znaną w prawie radzieckim. Można przewidywać, że różnice zarysowują się również co do innych istotnych kwestii. Na razie notujemy to spostrzeżenie w przekonaniu, że po zebraniu dalszych materiałów wypadnie do tych kwestii powrócić.

4.

Uchwała Nr 292 stanowi poważny instrument działania dla wielu resortów. Roboty bowiem budowlano-montażowe wykonują nie tylko przedsiębiorstwa podległe Ministrom Budownictwa Miast i Osiedli oraz Budownictwa

Przemysłowego, ale wchodzi tu m. in. w grę przedsiębiorstwa resortu Ministerstw Obrony Narodowej, Bezpieczeństwa, Gospodarki Komunalnej, Poczty i Telegrafu, Kolei i inne. Wykonanie uchwały zostało poruczone wszystkim zainteresowanym ministrom. Ale skoro cel uchwały jest jeden dla wszystkich resortów, również wykładnia postanowień uchwały i rozwijanie ich przez zarządzenia poszczególnych ministrów powinny zmierzać do jednolitego uregulowania tych zagadnień, które mają charakter ogólny, ponadresortowy. Do takich zagadnień można by m. in. zaliczyć sprawę ograniczonej odpowiedzialności, zastępowania przedsiębiorstw w sądzie, współdziałania ze związkiem zawodowym, zagadnienie odwołania od decyzji o zmniejszenie wynagrodzenia lub odmowy wypłaty wynagrodzenia. Do zapewnienia koniecznej jednolitości nieustępliwie dążyć będą poszczególne resorty zarówno przez uzgadnianie z PKPG projektów zarządzeń i projektowanych rozwiązań trudniejszych kwestii, jak i przez porozumiewanie się z Ministerstwami Budownictwa Miast i Osiedli oraz Budownictwa Przemysłowego tak w sprawach legislacyjnych, jak i praktyki. Ważną rolę ma-

ją do spełnienia radcowie prawni przedsiębiorstw i centralnych zarządów. Od nich to bowiem w pierwszym rzędzie należałoby oczekiwać poważnego udziału w spopularyzowaniu postanowień uchwały Nr 292 oraz czynnego współuczestnictwa w kształtowaniu wykładni postanowień uchwały i zarządzeń wydanych przez ministrów. Gromadzenie spostrzeżeń z praktyki i rozwiązanie ważniejszych kwestii w publikacjach również zależęć będzie przede wszystkim od radców prawnych.

Prawidłowe kształtowanie się w budownictwie praktyki w zakresie stosowania uchwały Nr 292 będzie niewątpliwie bacznie obserwowane przez przedsiębiorstwa i administrację innych resortów.

Tym większą uwagę należy poświęcać sprawie prawidłowego wprowadzenia w praktyce postanowień uchwały oraz wykładni i rozwijania ustanowionych uchwałą zasad.

dr Ludwik Bar

Orzecnictwo w sprawach gospodarczych

Sąd Najwyższy

Izba Cywilna

1. Zakład pracy, który nie przyjmuje inwalidy do pracy i uniemożliwia mu uzyskanie jej w innym zakładzie zatrzymując kartę skierowania Urzędu Zatrudnienia, postępuje sprzecznie z zasadami współzycia społecznego w Państwie Ludowym. Jeżeli skutkiem takiego postępowania zakładu pracy poszukujący pracy poniesie szkodę, zakład pracy obowiązany jest do jej wynagrodzenia.

Sąd Najwyższy na posiedzeniu w dniu 20 listopada 1951 r. na sesji wyjazdowej w Łodzi w sprawie z powództwa Józefa Z. przeciwko Technicznej Obsłudze Rolnictwa (przedsiębiorstwo państwowe) o 48.000,— złotych, po rozpoznaniu skargi kasacyjnej pozwanego na wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 11 października 1950 r. skargę kasacyjną oddalił.

Uzasadnienie

Józef Z. inwalida wojenny, wytoczył dnia 28 listopada 1949 r. powództwo przeciwko państwowemu przedsiębiorstwu „Techniczna Obsługa Rolnictwa” (TOR) i żądał zasądzenia 48.000,— złotych. Powód wyjaśnił, że dnia 24 sierpnia 1949 r. na zapotrzebowanie pozwanego przedsiębiorstwa został doń skierowany przez Urząd Zatrudnienia, że wymienione przedsiębiorstwo przyjęło „skierowanie do pracy” Urzędu Zatrudnienia oraz podanie powoda, lecz mimo ośmiokrotnej interwencji powoda nie przyjęło go do pracy, zwlekając z decyzją i nie zwracając „skierowania”, tak iż powód nie mógł uzyskać innego skierowania i wskutek tego stracił zarobek przez 3 miesiące.

Sąd Grodzki powództwo oddalił.

Sąd Okręgowy wyrok Sądu Grodzkiego zmienił i zasądził na rzecz powoda 30.000,— złotych, oddalając dalsze żądania. Sąd Okręgowy ustalił, że pozwany przedsiębiorstwo mimo ustawowego obowiązku — art. 61 ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim, jednolity tekst Dz. U. R. P. Nr 22 poz. 131/45 — nie dało powodowi pracy, lecz zwodziło go tak, iż powód nie mógł dostać pracy gdzie indziej i został narażony na stratę.

W skardze kasacyjnej z dnia 23 grudnia 1950 r. Prokuratoria Generalna wniosła o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i odesłanie sprawy właściwemu sądowi do ponownego rozpoznania albo o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa, zarzucając naruszenie art. 61—63 wyżej cytowanej ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim i art. 134 K. Z.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Skarżąca, uzasadniając naruszenie art. 61—63 ustawy z dnia 17 marca 1932 r. o zaopatrzeniu inwalidzkim wy-

wódzi, że cytowana ustawa nie daje podstawy do przyjęcia ani, iż z chwilą skierowania inwalidy przez Urząd Zatrudnienia do zakładu pracy powstaje z mocy samego prawa umowa o pracę między inwalidą a zakładem pracy, ani iż w wypadku nieprzyjęcia inwalidy do pracy powstają dla inwalidy jakiekolwiek roszczenia. Zdaniem skarżącej, w przypadku nieprzyjęcia inwalidy do pracy zgodnie z wyżej cytowanymi przepisami ustawa przewiduje jedynie sankcje karne.

Zarzut jest w sprawie o tyle nieistotny, że Sąd Okręgowy oparł swe orzeczenie na art. 134 k. z., na czynnie niedozwolonym, a zatem na podstawie pozaumownej, a nie na umowie o pracę. Jeżeli zaś idzie o skutki nieprzyjęcia inwalidy do pracy, to ustawa istotnie normuje tylko skutki karno-administracyjne (art. 63), lecz to nie wyklucza roszczeń odszkodowawczych, jeżeli inwalida wskutek postępowania zakładu pracy poniesie szkodę.

W dalszym ciągu skargi kasacyjnej skarżącej „wydaje się” nieistotne oparcie wyroku również na art. 134 k. z., skoro ustawa o zaopatrzeniu inwalidzkim, jako lex specialis w zakresie obowiązku zatrudnienia inwalidów, nie daje uprawnień do żądania odszkodowania z tytułu niezawarcia umów o pracę i nie stwarza dla nich tytułu „prywatno-prawnego”.

Pogląd jest błędny, jak już wynika z rozważań nad pierwszym zarzutem. Istotne jest, by istniały przesłanki do zastosowania przepisów o czynach niedozwolonych — szkoda, wina i związek przyczynowy między szkodą a zdarzeniem obowiązującym do wynagrodzenia szkody. Sąd Okręgowy elementy te ustalił i ustalenia te nie są zaskarżone. Wykluczenie odpowiedzialności zakładu pracy na podstawie art. 134 k. z. do czego zmierza skarga kasacyjna, byłoby sprzeczne nie tylko z prawem, lecz w ogóle z zasadami współzycia społecznego w Państwie Ludowym. Zakład pracy, który inwalidy nie przyjmuje do pracy i uniemożliwia poszukującemu pracy uzyskanie pracy przez zatrzymywanie tzw. karty skierowania Urzędu Zatrudnienia, postępuje sprzecznie z zasadami współzycia społecznego w Państwie Ludowym, bo lekceważy człowieka pracy i narusza zasady socjalistycznego podejścia do pracy i do człowieka pracy. Jeżeli skutkiem takiego postępowania zakładu pracy pracownik poniesie szkodę zakład musi ją wynagrodzić.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy nie znajdując usprawiedliwionych podstaw kasacyjnych, skargę kasacyjną oddalił.

(Ł. C. 510/51).

2. I. Brak podstaw do przyjęcia domniemania, że wszystkie ruchomości posiadane przez osoby, które przybyły na Ziemię Odyjskane po zakończeniu dnia

łań wojennych, stanowią mienie poniemieckie; nie wyłącza to możliwości ustalenia, że poszczególne ruchomości stanowią mienie poniemieckie, jeżeli okoliczności bezsporne lub udowodnione, wzięte pojedynczo lub łącznie, wnioszek taki usprawiedliwiają (art. 241 k. p. c.).

II. Nabywający rzecz od komisanta staje się właścicielem rzeczy, choćby komisant nie był upoważniony do jej zbycia, chyba że nabycie nastąpiło w złej wierze.

Sąd Najwyższy na posiedzeniu dnia 8—20 listopada 1951 r. w sprawie z powództwa Jerzego U. p-ko Skarbowi Państwa o wydanie ruchomości po rozpoznaniu rewizji powoda na wyrok Sądu Powiatowego we Wrocławiu z dnia 14 marca 1951 r. zaskarżony wyrok uchylił i sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Powiatowemu we Wrocławiu odesłał.

Uzasadnienie

W pozwie przeciwko Skarbowi Państwa wniesionym do Sądu Grodzkiego we Wrocławiu 12 grudnia 1950 r. powód Jerzy U. żądał: 1) uznania go właścicielem bliżej w pozwie określonych: dwóch aparatów fotograficznych, dwóch lornetek polowych i trzech skór miękkich oraz 2) zobowiązania pozwanego Skarbu Państwa do wydania mu powyższych ruchomości.

Ruchomości te w dniu 6 lipca 1950 r. zakwestionowane zostały przez Urząd Likwidacyjny jako mienie poniemieckie i powodowi odebrane.

Sąd Powiatowy we Wrocławiu zobowiązał stronę pozwaną do wydania powodowi trzech skór miękkich, w pozostałej zaś części powództwo oddalił, znosząc wzajemnie koszty sporu. Oddalenie żądania powoda w części dotyczącej wydania aparatów fotograficznych i lornetek oparł na poglądzie, że „wszystkie przedmioty, nabyte i znajdujące się na terenie Ziemi Odzyskanych posiadają faktyczne domniemanie, iż stanowią one majątek poniemiecki”. Sąd Powiatowy przyjął jako niesporne, że zakwestionowane ruchomości powód nabył w 1945 r. w domach komisowych we Wrocławiu, uznał jednak, że sklep komisowy pośredniczy tylko w kupnie — sprzedaży ruchomości, lecz sam nie nabywa własności rzeczy posiadanych na składzie, nie mógł zatem takiego prawa przekazać powodowi, którego dobra czy zła wiara jest obojętna.

W rewizji skierowanej do Sądu Wojewódzkiego we Wrocławiu powód żąda zmiany wyroku Sądu Powiatowego i uwzględnienia powództwa w całości.

Sąd Wojewódzki we Wrocławiu postanowieniem z dnia 10 sierpnia 1951 r. stosownie do art. 388 k. p. c., przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

Zagadnienie, które, zdaniem Sądu Wojewódzkiego, wymaga rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, dotyczy sprawy „rozkładu ciężaru dowodu, mianowicie: czy na terenie byłych Ziemi Odzyskanych służy posiadaczowi domniemanie z art. 300 prawa rzeczowego, iż jest on właścicielem, czy też — ze względu na poniemieckie pochodzenie większości ruchomości na tych terenach i ze względu na interes Skarbu Państwa — przepisu tego stosować nie można, że więc posiadacz musi swoje prawo własności udowodnić, gdy skargą wydobywcą dochodzi zwrotu rzeczy”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jak to wyjaśnił już Sąd Najwyższy w orzeczeniu swym wydanym w tym samym składzie w dniu 8 listopada 1951 r. w sprawie Nr C. 1074/51, brak zarówno podstaw faktycznych, jak i prawnych do przyjęcia ogólnego domniemanie, że wszystkie ruchomości posiadane przez osoby, które przybyły na Ziemię Odzyskaną po zakończeniu działań wojennych, stanowią mienie poniemieckie, którego własność z mocy prawa przeszła na Skarb Państwa. Idący w tym kierunku zarzut rewizji powoda, dotyczący zawartego w zaskarżonym wyroku ustalenia, iż „wszystkie przedmioty nabyte i znajdujące się na terenie Ziemi Odzyskanych, posiadają faktyczne domniemanie, iż stanowią one mienie poniemieckie”, uznać należy przeto za trafny i zasługujący na uwzględnienie. Niedopuszczalność domniemanie ogólnego (błędnie przez Sąd Powiatowy nazwanego „domniemaniem faktycznym”) nie wyłącza jednak możliwości ustalenia, że poszczególne ruchomości stanowią mienie poniemieckie, na podstawie domniemanie faktycznego (art. 241 k. p. c.). Może to jednak mieć miejsce jedynie wówczas, gdy wniosek taki płynie z innych okoliczności bezspornych lub udowodnionych, które wzięte pojedynczo lub łącznie wnioszek ten usprawiedliwiają.

Nie można także odmówić słuszności pozostałym zarzutom skargi rewizyjnej co do naruszenia przepisów art. art. 581 i 503 kodeksu handl. przez błędne przyjęcie, iż nabycie rzeczy od komisanta nie nadaje nabywcy charakteru właściciela oraz, że dobra czy zła wiara nabywcy jest obojętna. Jak słusznie bowiem podnosi skarżący, komisant, mimo że działa na rachunek komitenta, działa w imieniu własnym, przy czym z samej istoty stosunku komisariusza upoważniony jest do rozporządzania rzeczą, a w związku z tym nabywca staje się właścicielem rzeczy, choćby komisant nie był upoważniony do jej zbycia, o ile nabycie nie nastąpiło w złej wierze.

(C. 1076/51).

Główna Komisja Arbitrażowa

Okręgowe Komisje Arbitrażowe

1. Stosowanie rocznego terminu przewidzianego w § 20 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15. XI. 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 484) do roszczeń odszkodowawczych z tytułu niezwrócenia użyczonego środka trwałego, który uległ zniszczeniu.

W stosunkach między jednostkami gospodarki uspołecznionej dochodzenie roszczenia o zwrot użyczonego na czas określony środka trwałego nie jest ograniczone rocznym terminem przewidzianym w § 20 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15. XI. 1950 roku. Natomiast termin ten stosuje się do roszczeń o zapłatę równowartości powyższego środka trwałego, którego zwrot stał się niemożliwy, przy czym termin ten liczy się od dnia, w którym użyczający dowiedział się o niemożności uzyskania zwrotu.

Prezes Głównej Komisji Arbitrażowej zarządzeniem z dnia 20 listopada 1951 r. uchylił orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej we Wrocławiu odrzucające wniosek.

Z u z a s a d n i e n i a

Przedmiotem roszczenia jest odszkodowanie za konia użyczonego stronie pozwanej, który nie został zwrócony, gdyż w międzyczasie padł.

Roszczenie o zwrot konia, który stanowi dla stron przedmiot majątku trwałego, wbrew błędnemu stanowisku Okręgowej Komisji Arbitrażowej nie uległo prekluzji w terminie rocznym od daty, w której miał nastąpić zwrot, gdyż do roszczeń państwowych jednostek gospodarczych o zwrot użyczonego na określony termin środka trwałego nie stosuje się przepisu § 20 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15-go listopada 1950 roku.

Natomiast w danym przypadku roczny termin na dochodzenie odszkodowania, które weszło w miejsce roszczenia o zwrot konia, należy liczyć od daty, w której powód dowiedział się o powstaniu szkody, tj. od daty zawiadomienia strony powodowej o niemożności dopełnienia obowiązku zwrotu konia, która to data nie została ustalona.....

W tym stanie rzeczy niesłuszne było odrzucenie wniosku, który powinien być rozpoznany merytorycznie.....
(Nr N V-8-10/51)

2. Zgłoszenie wniosku o przywrócenie uchybionego terminu, przewidzianego w § 20 ust. 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15. XI. 50 r. (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 484) po wydaniu orzeczenia komisji arbitrażowej odrzucającego wniosek o rozstrzygnięcie sporu.

Wniosek o przywrócenie uchybionego terminu (§ 20 ust. 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia

15. XI. 1950 roku) winien być przez komisję arbitrażową rozpatrzony, choćby złożony został już po wydaniu orzeczenia, odrzucającego z powodu uchybienia terminu wniosek o rozstrzygnięcie sporu.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 2 października 1951 r. zatwierdziła orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej we Wrocławiu w sprawie Nr VI. I. OA — 188/51a

Z u z a s a d n i e n i a

Strona powodowa wystąpiła w dniu 6-go czerwca 1951 roku przeciwko stronie pozwanej o zwrot kwoty zł. X, nadpłaconej w związku z przejęciem od strony pozwanej części zapasów materiałów stolarskich.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa we Wrocławiu orzeczeniem z dnia 6 lipca 1951 roku wniosek odrzuciła z uwagi na upływ jednorocznego terminu od daty wymagalności, którą ustaliła na dzień 5-go kwietnia 1950 r. kiedy w związku ze zwrotem części materiałów okazała się nadpłata....

W związku z tym orzeczeniem strona powodowa wystąpiła o przywrócenie uchybionego terminu do złożenia wniosku o rozpoznanie sporu.

Wniosek ten Okręgowa Komisja Arbitrażowa oddaliła orzeczeniem z dnia 31 sierpnia 1951 roku, uważając go za prawnie niedopuszczalny po wydaniu już uprzednio orzeczeniu odrzucającym wniosek, na co strona powodowa wniosła zażalenie

Główna Komisja Arbitrażowa uznaje zaskarżone orzeczenie za słuszne, które niewłaściwie uzasadnione, a to z zasad następujących:

Zgodnie z przepisem § 20 ust. 3 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15. XI. 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 53 poz. 484), rozpoznanie wniosku o przywrócenie uchybionego terminu uzależnione jest od złożenia wniosku o rozstrzygnięcie sporu, z czego jednak nie wynika, że oba te wnioski muszą być zawsze złożone jednocześnie.

Jeżeli strona powodowa mylnie ustaliła daty wymagalności swego roszczenia i w przekonaniu, że nie uchybiła terminu występuje z wnioskiem o rozstrzygnięcie sporu, a wniosek ten zostaje odrzucony na tej podstawie, że komisja arbitrażowa przyjmuje daty wymagalności odmienne, aniżeli podane we wniosku, strona nie musi się odwoływać, lecz może prosić wówczas o przywrócenie uchybionego terminu.

Wniosek taki powinien być rozpoznany przez Komisję, do której został zgłoszony.

Odmienne stanowisko zmuszałoby stronę powodową do ponownego zgłaszania wniosku arbitrażowego wraz z wnioskiem o przywrócenie terminu, co stanowiłoby niewłaściwą formalistykę.

Jakkolwiek w myśl powyższego stanowisko zajęte przez Okręgową Komisję Arbitrażową w uzasadnieniu było nie trafne, jednakże słusznie oddaliła ona wniosek o przywrócenie uchybionego terminu.....

(Nr Rep. VI. 0-37/51)

3. Prekluzja roszczeń z tytułu nadpłaconych rachunków przejściowych za wykonane roboty.

Roczny termin przewidziany w § 20 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15. XI. 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 53, poz. 484) liczy się dla dochodzenia roszczeń z tytułu nadpłaconych rachunków przejściowych za wykonane roboty od dnia dokonania ostatecznego rozliczenia.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Katowicach orzeczeniem z dnia 19 października 1951 roku zasądziła od Spółdzielni A na rzecz Zakładów B kwotę zł. X.

Z u z a s a d n i e n i a

Podległy powodowi zakład w O zlecił stronie pozwanej wykonanie robót instalacyjnych. W chwili przejścia pozwanej w stan likwidacji roboty nie były jeszcze ukończone i zostały przejęte przez inne przedsiębiorstwo budowlane.

Zgodnie z § 2 ust. 1 pkt. 3 Zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z 9.11.1951 r. w sprawie ostatecznego przejścia i rozliczenia robót wykonanych przez Spółdzielnię Budownictwa Wiejskiego „Samopomoc Chłopska“ (Biuletyn PKPG Nr 6 poz. 61) powód dokonał ostatecznego rozliczenia, którego wyniki podał do wiadomości pozwanej pismem z 25.V.1951 r. Według tego rozliczenia powód nadpłacił X zł i o zwrot tej kwoty toczy się obecnie spór.

Pozwana nie kwestionuje roszczenia (uznanego zresztą jeszcze przed wszczęciem sporu), a tylko podnosi zarzut prekluzji arbitrażowej. — Zarzut ten nie jest trafny.

Nadpłata powstała wskutek tego, że powód w dniach 31.III. i 10.V.1950 r. wpłacił łącznie M zł. na poczet rachunku pozwanej Nr 4/50 opiewającego początkowo na N zł., a następnie skorygowanego i obniżonego do P zł.

Prawdą jest, że od chwili dokonania nadpłaty do chwili złożenia wniosku arbitrażowego (I.X.1951 r.) upłynęło więcej niż rok. Rachunek Nr 4/50 nie był jednak ostatnim rachunkiem złożonym przez pozwaną za te same roboty, bo jeszcze później pozwana złożyła rachunek przejściowy Nr 5/50... uwzględniony również w ostatecznym rozliczeniu. Jak długo zatem roboty trwały, a wypłaty miały charakter tylko zaliczkowy, tak długo nie mogło być w ogóle mowy o rozpoczęciu biegu terminu prekluzyjnego.

Do normalnego ostatecznego rozliczenia nie doszło, ponieważ pozwana przeszła z dniem 31.V. 1950 r. w stan likwidacji, a robotę jeszcze nieukończoną przejęło inne przedsiębiorstwo. Na miejsce zwykłego rozliczenia końcowego weszło zatem rozliczenie na podstawie ostatecznego rachunku przejściowego, przeprowadzone zgodnie z wyżej powołanym zarządzeniem Przewodniczącego PKPG. Zarządzenie to określa termin rozliczeń na 31.V.1951 r. i tego terminu powód dotrzymał przedstawiając pozwanej wysokość nadpłaty w piśmie z 25.V.1951 r. Dopiero zatem od tej daty należy liczyć początek terminu prekluzyjnego.

Wobec niesporności roszczenia pod względem merytorycznym Komisja orzekła w myśl wniosku....

(Nr Rep. III 2. OA — 1104/51a)

4. Niewłaściwość państwowych komisji arbitrażowych do orzekania o zwrocie kosztów przeprowadzki do lokalu zastępczego (art. 16 ust. 3 dekretu o publicznej gospodarce lokalami (Dz. U.R.P. Nr 36/50 poz. 343)).

Do orzekania o kosztach przeprowadzki, poniesionych wskutek usunięcia lokatora przez władzę kwaterunkową z zajmowanego lokalu właściwą jest władza kwaterunkowa.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Katowicach orzeczeniem z dnia 19.X.1951 r. odrzuciła wniosek Powiatowego Związku Spółdzielni „Samopomoc Chłopska“ w A przeciwko Spółdzielni Spożywców w A.

Z u z a s a d n i e n i a

Prawomocną decyzją z 31 sierpnia 1950 roku K.L.U. 824/50, wydaną przez Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w A jako władzę kwaterunkową zostały bunkry ziemniaczane w A przy ul. M — zajmowane do chwili wydania decyzji przez wnioskodawcę — przydzielone Spółdzielni Spożywców w A.

Wnioskodawca opróżnił bunkry, przy czym poniósł koszty przeniesienia zamagazynowanych w bunkrach towarów.

Koszty te wnioskodawca określił kwotą zł. X...

Po myśli art. 16 pkt. 3 dekretu z 21 grudnia 1945 roku o publicznej gospodarce lokalami w brzmieniu obwieszczenia Ministra Gospodarki Komunalnej z 16 sierpnia 1950 roku (Dz. U.R.P. Nr 36 z 26 sierpnia 1950 roku poz. 343) osobom usuniętym z lokalu przysługuje prawo do zwrotu rzeczywistych kosztów przeprowadzki od instytucji, której lokal przyznano. Decyzja należy do władzy kwaterunkowej. Wnioskodawca zwrócił się przeto pismem z 13.X.1950 r. do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w A o wydanie decyzji w sprawie zwrotu kosztów. Ponieważ władza kwaterunkowa nie wydała dotychczas decyzji, wnioskodawca zwrócił się z kolei do Komisji Arbitrażowej o rozpatrzenie jego pretensji.

Powołany wyżej przepis dekretu z 21 grudnia 1945 r. o publicznej gospodarce lokalami ustala wyraźnie kompetencję władzy kwaterunkowej jako powołanej do orzekania o zwrocie kosztów przeprowadzki. Należało przeto po myśli art. 2 pkt. 3 dekretu z 5 sierpnia 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (Dz. U.R.P. Nr 46/49) i § 26 pkt. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 15 listopada 1950 r. w sprawie organizowania państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U.R.P. Nr 53, poz. 484) wniosek odrzucić...

(Nr Rep. VI 2. OA-82/51)

5. Obowiązek terminowego powiadomienia dostawcy o stwierdzonych wadach towaru.

Spóźnione powiadomienie dostawcy o stwierdzonych wadach otrzymanego towaru pozbawia odbiorcę roszczeń z tytułu rękojmi.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Katowicach orzeczeniem z dnia 19.IX.1951 r. oddaliła wniosek o zasądzenie kwoty X.

Z u z a s a d n i e n i a

Na zamówienie powódki dostarczyła jej pozwana w dniu 6.XI.1950 r. partię frezów i innych narzędzi, za które powódka zapłaciła należność. W dniu 16.XI. 1950 r., a więc w dziesięć dni po dostawie, stwierdziła powódka wadliwość 8 sztuk frezów i pismem z dnia 17.XI.1950 r. zgłosiła reklamację u pozwanej, a następnie — na żądanie pozwanej — przesała jej reklamowane frezy w ilości 8 sztuk. Pozwana frezy te po zbadaniu zwróciła powódce i reklamację odrzuciła zarzucając, że frezy wykazują ślady używania ich, skutkiem czego nastąpiły uszkodzenia zębów frezów. Powódka ponownie przesała sporne frezy pozwanej, żądając dostawy frezów niewadliwych, a wobec odmowy pozwanej złożyła wniosek arbitrażowy. Powódka pierwotnie dochodziła zapłaty kwoty zł. M — a więc sumy zapłaconej za całą partię frezów i narzędzi, następnie jednak na rozprawie ograniczyła swoje żądania do kwoty zł. X, tj. do równowartości wadliwych sztuk frezów.

Wobec ograniczenia żądania powódki Komisja rozpoznała tylko sprawę co do kwoty zł. X, zaś w pozostałej części postępowanie umorzyła stosownie do § 47 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15.XI.1950 r. o postępowaniu arbitrażowym (Dz. U.R.P. Nr 53, poz. 484).

Komisja zważyła co następuje:

Do dostawy frezów, a więc części zamiennych do obrabiarek, mają zastosowanie przepisy „Ogólnych warunków dostawy maszyn włókienniczych, rolniczych, obrabiarek oraz ich części zamiennych“, stanowiących załącznik Nr 6 do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 26 sierpnia 1950 r. w sprawie ogólnych warunków dostaw (Biuletyn PKPG Nr 20 poz. 226).

W myśl § 36 tych warunków powinien odbiorca zbadać nadesłany mu towar niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 4 dni od daty otrzymania, a w razie stwierdzenia wad sporządzić stosowny protokół. Stosownie do § 37 tychże warunków jest on nadto obowiązany — pod rygorem utraty roszczeń wobec sprzedawcy — zawiadomić go telegraficznie lub telefonicznie w tymże terminie o stwierdzonych wadach towaru, a jednocześnie wysłać mu odpis sporządzonego w tym przedmiocie protokołu.

W niniejszym wypadku powódka nie uczyniła zadość tym wymogom, gdyż protokół stwierdzenia wad sporządziła dopiero w dziesięć dni po otrzymaniu towaru, zaś pisemne zawiadomienie o wadach towaru wysłała do pozwanej dopiero w jedenastym dniu, a wobec tego utraciła roszczenie do pozwanej z tytułu wad dostarczonego towaru. Należy tu jeszcze podkreślić, że wadliwość za kwestionowanych 8 sztuk frezów polegała na wyszczerbieniu względnie pęknięciu zębów frezów, a więc chodziło tu o wady jawne, dostrzegalne gołym okiem nawet przez laika, o czym Komisja przekonała się podczas oglądnięcia frezów na rozprawie.

W tym stanie rzeczy należało wniosek powódki jako nieuzasadniony oddalić, bez potrzeby badania merytorycznej słuszności reklamacji wad towaru...

(Nr Rep. VI 2. OA-284/51/a)

6. Skutki odebrania przez nabywcę bez zastrzeżeń towaru z magazynu dostawcy.

Niezgłoszenie przez nabywcę, w sposób przewidziany w ogólnych warunkach dostaw, zastrzeżeń przy odbiorze towaru w magazynie dostawcy pozbawia tegoż nabywcę prawa domagania się zwrotu części zapłaconej ceny kupna, odpowiadającej brakom ilościowym, stwierdzonym dopiero w magazynie nabywcy.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Katowicach orzeczeniem z dnia 5.XI. 1951 r. oddaliła wniosek.

Z u z a s a d n i e n i a

Powódka pobrała w dniu 6.IV.1951 r. z magazynu pożądanego 30 beczek smalcu. Po przewiezieniu towaru do swych składów stwierdziła powódka w trzech beczkach brak smalcu w łącznej ilości 9 kg. Okoliczność ta została stwierdzona protokołem z dnia 7.IV.1951 r., sporządzonym przy udziale przedstawiciela strony pozwanej. Powódka dochodzi obecnie zapłaty równowartości brakującej ilości smalcu w kwocie zł. X.

Okręgowa Komisja Arbitrażowa zważyła następujące okoliczności sprawy:

Powódka nie odparła zarzutu strony pozwanej, że beczki ze smalcem były przy wydawaniu ich powódce ważone i że odbierający smalec pracownik powódki pokwitował na dowódzie dostawy odbiór pełnej wymienionej tam ilości smalcu.

Ale gdyby nawet towar nie był ważony przy wydaniu go przedstawicielom powódki, to powódka nie mogłaby zgłaszać roszczeń z tytułu braków ilościowych, stwierdzonych już po odbiorze towaru, bowiem w myśl § 30 ust. 1 ogólnych warunków dostawy mięsa, tłuszczów itp. (załącznik Nr 27 do zarządzenia Przewodniczącego PKPG z dnia 26.VIII. 1950 r., Biuletyn PKPG Nr 20, poz. 225) stwierdzenie braków ilościowych winno być nastąpić niezwłocznie przy wydawaniu towaru ze składu sprzedawcy.

Dlatego należało wniosek powódki jako nieuzasadniony oddalić...

(Nr Rep. III. 1. OA-2101)

7. Nieważność zobowiązania do uiszczenia zapłaty za środki trwałe, przekazywane pomiędzy jednostkami gospodarki państwowej.

Zobowiązanie organu państwowego do uiszczenia zapłaty za przejęty od innego organu państwowego środek trwały jest nieważne.

Prezes Rady Ministrów, zmieniając orzeczenie Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Łodzi w sprawie Nr Rep. III 2 OA-555/51 wniosek oddalił.

Z u z a s a d n i e n i a

Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Łodzi zasądziła powództwo na tej podstawie, że b. Starostwo Powiatowe w R. zobowiązało się w protokole zdawczo-odbiorczym z dnia 4.IX. 1948 r. zapłacić wnioskodawcy wynikającą z rozliczenia kwotę złotych X... Zobowiązanie powyższe jest jednak nieważne jako sprzeczne z bezwzględnie obowiązującą w obrocie socjalistycznym w stosunkach między organami państwowymi zasadą nieodpłatnego przekazywania środków trwałych. Wobec tego roszczenie strony powodowej winna była Okręgowa Komisja Arbitrażowa oddalić...

(Nr Arb. 105/51)

8. Zasada nieodpłatności przy przekazywaniu przedmiotów majątku trwałego między państwowymi jednostkami gospodarczymi.

Z uwagi na obowiązującą zasadę nieodpłatnego przekazywania przedmiotów majątku trwałego między państwowymi jednostkami gospodarczymi jednostka przekazująca nie ma prawa domagać się od jednostki przejmującej zwrotu wydatków, poczynionych w związku z eksploatacją przekazanego obiektu, choćby wierzytelność z tego tytułu wstawiona została do bilansu przekazania.

Główna Komisja Arbitrażowa orzeczeniem z dnia 26 października 1951 oddaliła wniosek Centralnego Zarządu A przeciwko Centralnemu Zarządowi B.

Z u z a s a d n i e n i a

Na podstawie decyzji byłego Ministerstwa z dnia 7.I.1949 r. wnioskodawca w dniu 31.I.1949 r. przekazał pozwanemu gospodarstwu te wnioskodawca finansował z własnych środków obrotowych i z tego tytułu dochodzi kwoty X, która została wstawiona do bilansu na dzień przekazania jako wierzytelność powoda...

Rozstrzygając niniejszy spór Główna Komisja Arbitrażowa miała na uwadze, iż w gospodarce socjalistycznej przekazywanie przedmiotów majątku trwałego między państwowymi jednostkami gospodarczymi następuje na zasadzie nieodpłatności. Zasada ta, obowiązująca w gospodar-

ce socjalistycznej jako konsekwencja charakteru własności socjalistycznej, znalazła swój wyraz w Uchwałach Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 27.5.1949 r., z dnia 5.4.1950 r. (Monitor Polski Nr A-59 poz. 800/49 i nr A-47, poz. 532/50). Własność socjalistyczna należy do państwa, które wykonuje to prawo przydzielając oznaczone przedmioty majątku trwałego tym podmiotom społecznym gospodarki, którym są one potrzebne dla wykonania ich zadań planowych.

Przekazanie zatem wspomnianych kilkunastu gospodarstw rolnych mogło nastąpić tylko na zasadzie nieodpłatności. Jest rzeczą oczywistą, że wszelkie wydatki wnioskodawcy związane z prowadzeniem przezeń przekazanych gospodarstw, nie mogą być — w myśl powyższej zasady — przedmiotem rozliczeń między stronami, a wobec tego zwrot ich nie może być dochodzony...

(Nr Rep. 1-A — 137/51)

9. Rozporządzanie środkami trwałymi.

Orzeczenie Komisji Arbitrażowej nie może nakładać obowiązku wydania środka trwałego na jednostkę, która środkiem tym zarządza bez aktu administracyjnego, nakazującego przekazanie tego środka, bowiem rozporządzanie środkami trwałymi należy w obrębie gospodarki państwowej do wyłącznej właściwości władz gospodarki narodowej.

Prezes Główniej Komisji Arbitrażowej zarządzeniem z dnia 13.XII.1951 r. uchylił orzeczenie Okręgowej Komisji

Arbitrażowej w Katowicach w sprawie Nr. Rep. III — I — OA-2081/51a.

Z u z a s a d n i e n i a

W sprawie niniejszej Okręgowa Komisja Arbitrażowa w Katowicach zasądziła pozwane przedsiębiorstwo budowlane na zwrot wypożyczonego silnika, chociaż w toku postępowania zostało ustalone, że silnik ten nie znajduje się w posiadaniu pozwanej; został on bowiem wmontowany przez pozwane przedsiębiorstwo budowlane w urządzenie domu mieszkalnego, który w chwili wmontowania znajdował się w zarządzie powodowej fabryki; dom ten następnie przekazany został ZOR-owi.

W tym stanie rzeczy roszczenie o wydanie pożyczonego silnika przez pozwane przedsiębiorstwo jest chybione — skoro przedsiębiorstwo to silnikiem tym już nie dysponuje.

Nie jest również dopuszczalne roszczenie przeciwko pozwanemu przedsiębiorstwu o wydanie w zamian jakiegokolwiek silnika — tak jak to już ujęła Okręgowa Komisja Arbitrażowa w swym orzeczeniu. Silnik bowiem jest środkiem trwałym i jako taki może być przenoszony w zarząd drugiego podmiotu gospodarki państwowej tylko w drodze zarządzenia administracyjnego. Jeśli więc orzeczenie nakłada na pozwane przedsiębiorstwo obowiązek wydania jakiegokolwiek silnika — to tym samym zobowiązuje pozwanego do dokonania czynności przeniesienia zarządu środkiem trwałym; do takiej zaś czynności pozwane przedsiębiorstwo nie jest uprawnione.

(Nr N. V. 2. 22/51)

Trybunał Ubezpieczeń Społecznych

Art. 14 i 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. R. P. Nr 51 z 1933 r. p. 396 z dalszymi zmianami).

Instytucje Ubezpieczeń Społecznych uprawnione są do przyjęcia do podstawy wymiaru składek wartości świadczeń w naturze w wysokości ustalonej przez władze administracyjne.

(TR. 213/51).

W myśl art. 13 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym wymiar świadczeń i składek odbywa się na podstawie faktycznych zarobków ubezpieczonych. Zgodnie z art. 14 ustawy za faktyczny zarobek uważa się całkowity dochód ubezpieczonego, stanowiący wynagrodzenie za pracę, a mianowicie wynagrodzenie pieniężne wraz z wszelkimi dodatkami oraz wynagrodzenie w naturze (mieszkanie, utrzymanie itp.).

Po myśli art. 16 ust. 5 tejże ustawy wartość wynagrodzenia w naturze określa na wniosek ubezpieczalni powiatowa władza administracji ogólnej po wysłuchaniu opinii odpowiednich zawodowych organizacji. Na podstawie tego ostatniego przepisu Prezydent m. Krakowa, po zasięgnięciu opinii Okręgowej Komisji Związków Zawodowych, zarządzeniem z dnia 22.10.1947 r. określił wartość utrzymania w naturze między innymi dla służby w szpitalach państwowych i samorządowych w ryczałtowej kwocie 2.100, — zł miesięcznie, z ważnością od 1.10.1947 r. Tę kwotę uznał Okręgowy Sąd, tak samo jak Ubezpieczalnia Społeczna (Oddział Obwodowy ZUS) za wiążącą przy wymiarze składek ubezpieczeniowych.

Skarga rewizyjna, wywodząc, że przepis art. 16 pkt. 5 odnosi się do ustalenia wartości tylko takich świadczeń, których wartość nie jest a priori znana i ustalona, widocznie mylnie ocenia cel i znaczenie tego przepisu. Z zestawienia tego przepisu z cyt. przepisami art. 13 i 14 ustawy o ubezpieczeniu społecznym wynika bowiem, że chodzi tu o jednolite określenie dla poszczególnych kategorii ubezpieczonych pracowników wartości ich wynagrodzenia w naturze dla celów wymiaru świadczeń i składek ubezpieczeniowych. Nie można zapożyczać społecznego znaczenia tego przepisu, skoro określona na jego podstawie wysokość wynagrodzenia w naturze ma istotny wpływ na wysokość świadczeń, przysługujących ubezpieczonym. Wartość utrzymania w naturze określona dla poszczególnych kategorii pracowników cytowanym zarządzeniem Prezydenta m. Krakowa jest miarodajna dla wymiaru świadczeń i składek bez względu na to, czy w poszczególnym przypadku faktyczna wartość tego utrzymania była niższa lub wyższa, na co też Okręgowy Sąd trafnie wskazał.

Wobec tego chybione są wywody strony skarżącej, zmierzające do wykazania, że w danym przypadku wartość trzykrotnych posiłków, udzielonych przez szpital odpowiednim pracownikom, była mniejsza od wartości utrzymania określonego w cyt. zarządzeniu Prezydenta m. Krakowa, że posiłki te nie stanowiły pełnego utrzymania i że Szpital zobowiązał się dawać posiłki tylko w granicach wydatków 1.200, — zł. Miarodajny jest stwierdzony i przez Szpital przyznany fakt wydania odpowiednim pracownikom trzech posiłków dziennie, a dopuszczenie dowodu na konkretną wartość tych posiłków i uwzględnienie tej wartości sprzeciwiałoby się zasadzeniu wyrażonej w wyżej omówionym przepisie ust. 5 art. 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym (podane w powyższym orzeczeniu kwoty opiewają na dawną walutę — przyp. Red.).

Art. 13 i 14 ustawy o ubez. społecznym.

Dodatek za rozłąkę nie wchodzi do podstawy wymiaru składek za ubezpieczenie społeczne (TR. 3377/50).

Okręgowy Sąd miał dostateczną podstawę do przyjęcia w oparciu o wyjaśnienia Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, że dodatek za rozłąkę nie podlega wliczeniu do podstawy wymiaru składek, gdyż dodatek ten, jak słusznie podniósł wyrokujący Sąd w uzasadnieniu za skarżonego wyroku, nie ma charakteru wynagrodzenia i trwale nie wpływa na jego wysokość (art. 13 i 14 ustawy o ubezpieczeniu społecznym), lecz w swej istocie ma charakter zryczałtowanych diet i stanowi całkowite lub częściowe pokrycie różnicy w kosztach utrzymania. Podstawą dodatku nie była praca, lecz stosunki rodzinne pracowników, zmuszonych do przebywania częstokroć w miejscach bardzo odległych od miejsca ich zamieszkania z uwagi na charakter podejmowanej pracy. Zarzut, że wyjaśnienie PKPG dotyczy tylko spraw podatku od wynagrodzeń jest bezzasadny, gdyż — jak z treści jego wynika — dotyczy ono przede wszystkim charakteru spornego dodatku, przyrównując go do diet. Zresztą kryterium niepobierania podatku od wynagrodzeń, jako wyłączające z podstawy wymiaru składek ubezpieczeniowych, znalazło następnie swój wyraz w późniejszym stanowisku tejże Komisji po uregulowaniu płac od 1.1.1949 r. na tle nagród z 2% Funduszu Nagród i Prac Zleconych, podanym do stosowania przez Zakład Ubezp. Społecznych w okólniku Nr 181/50, zmieniającym okólnik tegoż Zakładu Nr 170/49. Wyплата dodatku za rozłąkę ma charakter nie wynagrodzenia za pracę, lecz zwrotu kosztów utrzymania poniesionych przez pracowników rodzinnych na skutek ich zatrudnienia w miejscach odległych od ich miejsca zamieszkania i gospodarstwa domowego.

ZAKŁADOWE KOMISJE ROZJEMCZE — CZ. CHMIELEWSKI i M. ŚWIĘCICKI — „PAŃSTWO I PRAWO”
ZESZYT 4 (74) (KWIECIEŃ 1952 r.) — STR. 618—638

Korzystając w szerokiej mierze w okresie budowy podstaw socjalizmu w Polsce Ludowej z doświadczeń budownictwa socjalistycznego w Związku Radzieckim naczelne organa władzy państwowej, upoważnione do wydawania aktów normatywnych, wprowadzają szereg nowych instytucji prawnych, odpowiadających sytuacji prawno-ustrojowej państwa demokracji ludowej i socjalistycznej struktury gospodarki narodowej.

Jednym z bardziej zmiennych przykładów wykorzystania doświadczeń Kraju Rad na odcinku socjalistycznego prawa pracy jest utworzenie — uchwałą Prezydium Rządu Nr 636 z dnia 5.IX.1951 r. w sprawie tymczasowego powołania w niektórych państwowych zakładach przemysłowych zakładowych komisji rozjemczych (Mon. Pol. Nr A-87 poz. 1199) — nieznanymi uprzednio naszemu prawu pracy wewnątrzzakładowych organów dla rozstrzygania sporów, wynikających ze stosunku pracy.

Uchwała Prezydium Rządu Nr 636, mając na celu stworzenie warunków dla przyszłego ustawowego uregulowania ustroju i działalności zakładowych komisji rozjemczych, ograniczyła na razie zasięg praktycznego zastosowania tej instytucji prawnej do kilkudziesięciu większych przemysłowych zakładów pracy. Listę tych zakładów pracy ustalił Przewodniczący PKPG (zarządzenie nr 392 z dnia 2.X.1951 r. ogłoszone w Biuletynie PKPG z r. 1951 Nr 27 poz. 290), dodatkowo zaś w zakres działania uchwały włączone zostały przedsiębiorstwa podległe Ministrowi Górnictwa, w tym resorcie bowiem zakładowe komisje rozjemcze istniały już przedtem na podstawie zarządzenia z lipca 1951 r. Tym samym zasięg działania omawianej instytucji prawnej objął około 400 tysięcy pracowników w podstawowych zakładach pracy naszej gospodarki narodowej.

Tymczasowy charakter prawny istnienia i działalności zakładowych komisji rozjemczych, założony przez uchwałę nr 636, nie nadaje oczywiście ich kompetencji znamienia obligatoryjnego organu rozstrzygania sporów ze stosunku pracy i dopiero ustawowe uregulowanie tej instytucji będzie wyłączać drogę sądową w zakresie przyznanej im właściwości rzeczowej.

Zakładowe komisje rozjemcze zostały oparte na wzorze radzieckiej instytucji prawnej, noszącej nazwę: „Razcienocno-konfliktnyje komisije” (popularny skrót RKK).

Omówieniu znaczenia i zakresu działania RKK w Związku Radzieckim zostało poświęcone tłumaczenie (w wjawkach) pracy D. W. Szwajcera: „Razrieszenije trudowych sporow w SSSR” opublikowane w „Przegładzie Ustawodawstwa Gospodarczego” w r. 1951 Nr 4 str. 120.

Jak słusznie podkreślają autorzy artykułu, będącego przedmiotem nin. recenzji, uchwała nr 636 wykorzystuje doświadczenia ostatniego etapu rozwoju RKK w Związku Radzieckim, które istniejąc tam od 1928 r. przeszły charakterystyczną ewolucję w okresie stalinowskich pięciolatek, podobnie jak szereg innych instytucji radzieckiego prawa pracy. RKK stały się w ZSRR ważkim regulatorem wewnętrznego życia tysięcy radzieckich zakładów pracy przez rozstrzyganie w oparciu o obowiązujące przepisy prawa pracy indywidualnych i zbiorowych sporów, wynikających ze stosunku pracy, wpływając przez swą działalność mobilizującą na wykonanie planów produkcyjnych i przyczyniając się do stabilizacji warunków zatrudnienia i pogłębienia świadomości prawnej klasy pracującej i administracji gospodarczej.

Podjęta przez autorów artykułu analiza instytucji zakładowych komisji rozjemczych na tle postanowień uchwały nr 636 Prezydium Rządu i dołączonej do niej Instrukcji jest w naszym czasopiśmiennictwie prawnym pierwszą — zdaje się — poważną próbą rozważenia jej problematyki prawnej i znaczenia polityczno-gospodarczego.

Omawiając kolejno przesłanki polityczne i prawne powołania tej instytucji, właściwość rzeczową, organizację wewnętrzną i sprawy proceduralne zakładowych komisji

rozjemczych, warunki ich wprowadzenia, prawidłowego działania i znaczenia dla stosunków produkcji autorzy artykułu wysuwają w końcu problemy prawne ustawowego ujęcia zakładowych organów rozstrzygających spory pracy. Podane przez autorów sugestie, wynikające z wykładni i teoretycznej oceny obowiązujących aktualnie postanowień uchwały nr 636, idą w większości po słusznej linii wprowadzenia odpowiednich korekt w przyszłym ustawowym uregulowaniu organów rozstrzygania sporów w zakładach pracy. Na ile dokonanej przez autorów analizy prawnej zarysowuje się wielka rola zarządów głównych branżowych związków zawodowych, będących przy przyjętej w uchwale nr 636 konstrukcji prawnej instancjami odwoławczymi od zakładowych komisji rozjemczych. Autorzy stwierdzają, że „zarządy główne będą wykonywać doniosłe zadanie — czuwanie nad prawidłowością kształtowania się orzecznictwa i będą wpływać pośrednio na wzrost znajomości oraz pogłębienia zrozumienia socjalistycznego prawa pracy wśród pracowników”. Oczywiście nasuwa się przy tej okazji pytanie, podniesione również przez autorów, w jaki sposób nastąpi zabezpieczenie przed rozbieżnością wykładni (przepisów prawa pracy) stosowanej przez różne branżowe zarządy główne. Jest to pytanie tym bardziej usprawiedliwione, że obok trzech zasadniczych źródeł sporów ze stosunku pracy, wynikających ze stosowania prawa i układów zbiorowych pracy (nieznajomość przepisów, naruszenie uprawnień pracowników, niewypelnianie obowiązków pracowniczych i nierzetelny stosunek do regulaminów pracy i własności socjalistycznej) źródłem wielu sporów w dzisiejszym stanie rzeczy jest przejściowo niejasność i fragmentaryczność obowiązujących przepisów prawa pracy, tworzonego w różnych formacjach polityczno-ustrojowych. Niewątpliwie rozwój socjalistycznego prawa pracy u nas doprowadzi do nowego kodeksu prawa pracy, w którym instytucja zakładowych komisji rozjemczych znajdzie już trwałe ustawowe oparcie, podbudowane praktyką przejściowego okresu kilkudziesięciu tych komisji.

Brak w omawianym artykule jakichkolwiek wzmianek o praktyce działania istniejących aktualnie komisji i nieprzytoczenie ich bardziej charakterystycznych orzeczeń prowadzi do wniosku, że autorzy nie zaznajomili się z tą stroną zagadnienia. Półroczny okres pracy komisji mógł dać po temu pewne możliwości; należałoby więc bądź w czasopiśmiennictwie prawnym bądź w organach prasowych zainteresowanych związków zawodowych możliwie jak najrychlej wypełnić tę lukę. Krytyczne oświetlenie pracy i orzecznictwa komisji może się bowiem przyczynić do ujawnienia wielu problemów, których rozwiązanie powinno z kolei znaleźć wyraz w przyszłej ustawie o komisjach rozjemczych pracy.

Na jedną rzecz w końcu należałoby zwrócić uwagę. Autorzy w końcowym odsyłaczu (44) do swego artykułu (str. 638) podnieśli pewien problem prawny, który w warunkach naszej skłonności psychicznej podatnej do doprowadzania konfliktów czasem do „ugody za wszelką cenę” posiada istotne znaczenie dla treści i kierunku orzeczeń zakładowych komisji rozjemczych. Wiadomo, że § 19 Instrukcji, regulującej organizację oraz zakres i tryb działania komisji, zaleca komisjom dążyć przede wszystkim do doprowadzenia do ugody między stronami, spór wiodącymi. Ale zacytuje my tu słuszną w związku z tym uwagę autorów: „Właściwie jednak nie idzie tu o ugodę w znaczeniu art. 231 kpc., gdyż Instrukcja wyraźnie nakazuje oparcie porozumienia (stron w sporze) na przepisach prawa, wyklucza więc możliwość wzajemnych „ustępstw” i zakłada uprzednie określenie, jakie jest ówo rozwiązanie zgodne z przepisami, czyli — wydanie orzeczenia. Jest to całkowicie słuszne i zgodne zarówno z zasadą dyscypliny finansowej przedsiębiorstw, wykluczającą „ustępstwa” kierownika, jak i z zasadą praworządności, nie dopuszczającą do tego, aby mogła powstawać sytuacja, nakłaniająca robotnika do zrzeczenia z części swych uprawnień wynikających z przepisów prawa”.

S. M.

Do naszych prenumeratorów

W związku ze zmianą dotychczasowej formy prenumeraty bezpośredniej w PPK „Ruch” i wprowadzeniem na to miejsce prenumeraty zleconej, podajemy bliższe szczegóły tej zmiany do wiadomości naszych Prenumeratorów.

Zmiana dotyczy przede wszystkim prenumeratorów indywidualnych, którzy nie będą jak dotychczas wpłacali prenumeraty na konto „Ruchu” w PKO, a dokonywać wpłaty będą mogli bezpośrednio w urzędach pocztowych w specjalnych okienkach, czy też u wyznaczonych do przyjmowania prenumeraty urzędników, którzy będą od razu wystawiali pokwitowania przyjęcia prenumeraty. Prenumeratory indywidualni będą mogli również zamawiać prenumeratę i dokonywać przedpłaty przez listonoszy.

Zniesienie prenumeraty bezpośredniej nie dotyczy w roku bieżącym urzędów i instytucji, które zamawiają prenumeratę czasopisma pisemnie w PPK „Ruch”. W takich bowiem wypadkach PPK „Ruch” przyjmuje zamówienie i wykonuje je kredytowo wysyłając jednocześnie rachunek, który będzie podstawą do dokonania przelewu, czy też uregulowania należności w inny sposób. Regulowanie należności za prenumeratę przez urzędy, instytucje i inne organizacje w drodze przelewów bankowych pozostaje nadal utrzymane również i w tych wypadkach, gdy prenumerator (instytucje itp.) wpłaca należność równocześnie z zamówieniem.

Uprzedzamy przy tym zainteresowanych Prenumeratorów (urzędy, instytucje itp.), że od 1 stycznia 1953 PPK „Ruch” nie będzie przyjmowało prenumeraty kredytowanej a chcąc uniknąć przerwy w dostawie czasopisma z początkiem roku 1953, konieczne jest uregulowanie należności za prenumeratę z góry już w r. 1952, w terminach i w sposób, który zostanie we właściwym czasie podany do wiadomości wszystkich Prenumeratorów przez PPK „Ruch”.

Przyjmowanie wpłat gotówkowych na prenumeratę bezpośrednio przez placówki PPK „Ruch” zostaje skasowane.

Zarówno urzędy jak i agencje pocztowe oraz listonosze będą przyjmować wpłaty na prenumeratę czasopism tylko na okres przyszły. Prenumeratę wsteczną należy zamawiać bezpośrednio w PPK „Ruch”, Sprzedaż Archiwalna, Warszawa, ul. Srebrna 12, przy równoczesnym wpłaceniu należności w wysokości normalnej prenumeraty na specjalne konto PKO I-15207 dla wszystkich czasopism.

Pojedyncze numery czasopisma można zamawiać w ten sam sposób w PPK „Ruch” z tym, że przy zamówieniu należy wpłacać równowartość zamawianych numerów po cenie pojedynczego egzemplarza.

Wydawca POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE. Przedsiębiorstwo Państwowe
Warszawa, ul. Poznańska 15, tel. 7-39-45

Redaguje: Komitet Redakcyjny — Buczkowski Stefan, Hermelin Aleksander, Mayzel Jerzy,
Mizera Stefan (red. nac.).

Adres Redakcji: Warszawa, ul. Frascati 4 m. 2, telefon 8-12-19 (od 16 do 9)

Zamówienia i wpłaty na prenumeratę przyjmują wszystkie urzędy pocztowe oraz listonosze. Od dnia 16 maja 1952 r. zamówienia i wpłaty na prenumeratę pisma przyjmować będą tylko urzędy pocztowe oraz listonosze wiejscy i miejscy. W związku z tym bezpośrednich zamówień i wpłat na prenumeratę do PPK „RUCH” kierować nie należy.

Warunki prenumeraty: rocznie 48 zł, półrocznie 24 zł, kwartalnie 12 zł. Cena egz. 4 zł.

Zamówienie PWG CP1-P/C-295/52 z dn. 26.6.52. Podpisano do druku 16.7.52. Druk ukończono 23.7.52.

Nakład 7.445 + 55 egz. Papier druk. szt. kl. VII/AO/60 gr. Obj. 40 str.

Zam. 2451. Zakł. Graf. i Wydawn. Dom Słowa Polskiego, Warszawa, pl. Kazimierza Wielkiego. 3-B 22064.